

ОГЛЕДАЛО

ЧАСОПИС УЧЕНИКА И ПРОФЕСОРА СРЕДЊИХ ШКОЛА
БЕОГРАД 2015/2016 ogledalo.edu.rs ISSN 2466-2712

БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ

ПОЕЗИЈА • КРАТКА ПРИЧА • ЕСЕЈ

БЛАГОВЕСТ

Просветни преглед

Привредно друштво
ПРОСВЕТНИ ПРЕГЛЕД

Дечанска 6/3, Београд
Телефон/факс
011/3340-825
3239-096
3235-378

Железничка 40, Нови Сад
021/457-331
457-066

kontakt@prosvetni-pregled.rs
www.prosvetni-pregled.rs

- Издавач недељног листа просветних радника Републике Србије
- Издавач свих образаца евиденција и јавних исправа на српском језику и писму националних мањина за основне и средње школе
- Издавач Конкурса и Информатора за упис у средње школе, као и Конкурса за ђачке и студентске домове и за ученичке и студентске кредите и стипендије
- Издавач приручника и других публикација за наставнике и ученике

Поуздан сарадник и савезник
свих који раде за добре образовање

ОГЛЕДАЛО

Часопис ученика и професора
средњих школа Београд 2015/2016

Година: II Број: 3

Редакција:

Мирјана Мићић, Олгица Рајић,
Љиљана Маловић Козић, Мила Туцовић,
Нина Михаљинац, Анђела Плакаловић,
Предраг Обрадовић, Жарко Јањић

Главни и одговорни уредник:

Радивоје Благојевић

Технички уредник:

Лука Тилингер

Лектори:

Олгица Рајић,
Душица Атанасковић
Весна Пругић Милеуснић

Саветник:

Горан Обрадовић

Извршни секретар:

Стефан Благојевић

Издавач:

Информационо друштво
БЛАГОВЕСТ
рачун: 205-220697-22
+381 (11) 2281189
Јурија Гагарина 166А/97
Београд
ogledalo.blagovest@gmail.com
ogledalo.edu.rs

Сви текстови се рецензирају
Часопис излази тромесечно

Штампа:

Школски сервис *Гајић*
Београд

ОГЛЕДАЛО

ЧАСОПИС УЧЕНИКА И ПРОФЕСОРА СРЕДЊИХ ШКОЛА

Година: II Број: 3 2015/2016

Маријана Глигић, Пројекат "Red", у сарадњи
са фризерком Милицом Шишалицом

БЛАГОВЕСТ

САДРЖАЈ

УВОДНА РЕЧ УРЕДНИКА

- 13** Пречица до боравка на добро осветљеном месту
Радивоје Блајојевић

ТЕМА I – БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ – ПЕСМЕ

- 19** Нихилиста
Анастасија Бијелић
- 21** Nihiliste
Anastasija Bijelic
- 23** Умјетник без четкице и боја
Лана Парезанин
- 25** Prolećni valcer
Petar Vidosavljević
- 26** Магла
Димитрије Крсинић
- 27** Слободни роб
Милан Илић
- 28** Хлебар
Лазар Биорац
- 29** Тренутак
Теа Гуйић
- 31** Заблуда
Тодор Ружић
- 35** Не тражим чудо
Милица Рисичевић
- 36** Пејзаж моје душе
Тамара Блајојевић
-

ОГЛЕДАЛО

- 37** Духовне теме
Пећар Милисављевић
- 38** Растем са цвећем, падам са кишом
Сенка Милутиновић
- 40** Poslednji zimski vihor
Natir Mašić
- 41** Тишина
Михајло Сџанојевић
- 43** Моја је душа потекла из воде
Милица Радојичић
- 45** НОВЕ ПЕСМЕ
*М. Јурић, Т. Соколов, А. Павловић, М. Радојичић,
А. Педлић, Ф. Младеновић, М. Шџрбац,
И. Ковачевић, М. Мусџафић, А. Борјан*

ТЕМА II – КЛАСИЦИ И О ПОЕЗИЈИ

- 60** Госпи
Момчило Насџасијевић
- 61** Мачка
Шарл Бодлер
- 62** Тајна као смисао поезије
Олџица Рајић

ТЕМА III – БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ –

КРАТКА ПРИЧА

- 67** Један фрагмент
Јован Гавриловић
- 71** Дошли су с оне стране света
Милан Гемаљевић
- 74** 1960.
Đišan Cvetković
-

ОГЛЕДАЛО

- 75** 1960.
Dusan Cvetkovic
- 77** Nikotin // Panic! Athedisko – Nicotine //
Dora Bajkiša
- 79** Реч постаде месо
Дубравка Куџлешић
- 81** Тајна круга
Алекса Сџанковић
- 83** На мосту
Ијор Тоџаловић
- 85** На мосту
Ејор Тоџаловић
- 87** Poslednja kapljica
Dimitrije Konjević
- 89** Огледало
Маида Алисијахић
- 91** Три
Веселин Манојловић
- 93** Дрво
Мина Недељковић
- 96** НОВЕ ПРИЧЕ
*М. Јанковић, Т. Мишковић, А. Савчић,
Д. Девеџић, Д. Танасковић, И. Славов*

ТЕМА IV – КЛАСИЦИ И О КРАТКОЈ ПРИЧИ

- 111** Шала
Анџон Павловић Чехов
- 115** Изокренута прича
Бранко Ђојић
- 117** Кратка прича
Др Мира Ђорђевић
-

ОГЛЕДАЛО

ТЕМА V – БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ – ЕСЕЈ

- 121** „Ми имамо уметност да не бисмо пропали ...”
Аниелина Фрајић
- 125** Прометејска мисија
Тамара Ристић
- 127** The Promethean Mission
Tamara Ristic
- 131** Натуралистички елементи у новели Ги де Мопасана
Лука Стојановић
- 134** Бајка о речима и делима
Лара Гринчевић
- 136** Жртва специјализације и математичке способности...
Ф. Весовић, Д. Ђорђевић, Ф. Ковачевић, К. Цимеша
- 138** Игра
Милена Гачић
- 140** Црни биво у срцу
Ивана Цаврић
- 142** Сјај и богатство у мојим очима
Мила Стојановић
- 143** Религије и изградња мира
Амина Машић
- 145** У име оца и сина и светог духа!
Њејош Вујадиновић
- 147** „Облак у панталонама“ Владимира Мајаковског
Јована Стојановић
- 149** Осредњи
Лидија Марковић
- 151** Игра се игра само једном
Андреа Аничич
- 153** НОВИ ЕСЕЈИ
*Н. Тајомировић, М. Стојановић, П. Рагичевић,
Н. Каваја, А. Делкић, К. Нинковић, М. Сувајџић,
Ђ. Васиљевић, Н. Косић, А. Несић, А. Несић, А. Несић,
А. Николов, А. Шимица*
-

ТЕМА VI – КЛАСИЦИ И О ЕСЕЈУ

- 171** Завера уметности
Жан Богријар
- 175** Апетит за владање
Вељко Радовић
- 181** Жанр дугог трајања
Љиљана Маловић Козић
- 185** БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ

ТЕМА VII – ТЕЗА, АНТИТЕЗА, СИНТЕЗА

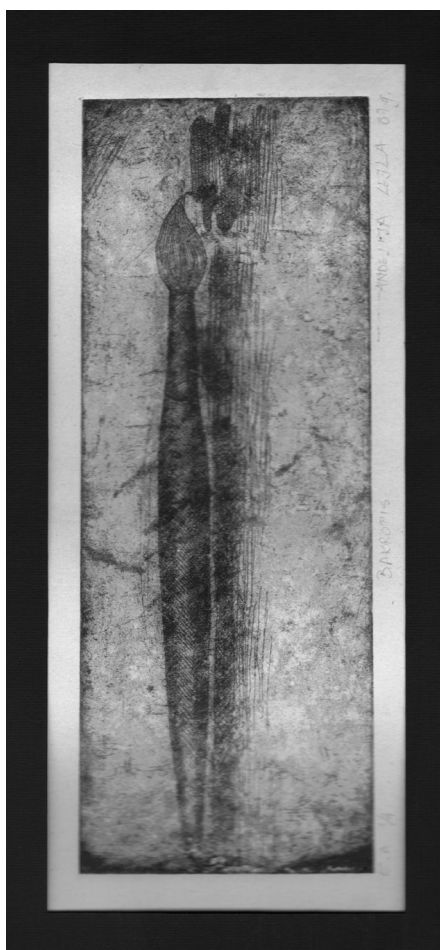
- 195** Вредновање и оцењивање
Проф. др Милан О. Раскојковић
- 199** „Границе мога језика су границе мога света“
Лука Ранђелов
- 201** Галерија „Спирала“ Прибој
Меша Брничанин
- 204** Олимпијски спортисти-машине
Стијанко Стојиљковић

ТЕМА VIII – ФОРМА – ПРЕДМЕТ ДУХОВНОГ ИНТЕРЕСА

- 211** Речник религијских појмова
Др Иван Цвијковић
- 215** Када пораз значи срећу
Предраг Милојевић
- 217** Задовољство у тексту и задовољство у сликању
Мишко Шуваковић
- 219** Унутарња, вањска и трансцендентна форма
Др Иван Фохт
- 222** 8. БЕОКУЛИС

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

УВОДНА РЕЧ УРЕДНИКА

Лејла Анделија, Кист
(ТРЕЋА НАГРАДА 8. БЕОКУЛИСА – ЛИКОВНИ РАД)
Средња школа примјењених умјетности Сарајево
Ментор: проф. Борис Чистопољски

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ПРЕЧИЦА ДО БОРАВКА НА ДОБРО ОСВЕТЉЕНОМ МЕСТУ

„**Л**аки писац“ Момо Капор, како су га називале колеге сликари, причао је анегдоту како никад није открио који је пут прави – „горњи“ или „дољни“. То су путеви којима се пристизало у његову дедовину, скретањем са магистралног пута Београд– Дубровник, сада фреквентнијег Фоча–Херцег Нови, код Билеће. Ако би одговорио „дољним“, Херцеговци би се мешкољили говорећи: „Да си бог до оним изнад чатрње, бољи је...“ Кад би, пак, казао „горњим“, узвратили би: „Да си бог до оним дољним, он је зеру бољи.“

И тако, проведе, можда најтиражни српски писац и сликар, цео живот, вешт за детаље, а да не откри који је од два ружна, излокана макадамска друма, бољи. У селу Мириловићима, ево, још не решише ту дилему. Ко говори истину? И шта је, у ствари, у овом случају, истина?

Ако се боље загледате у зеницу ове анегдоте, открићете у њој песму, кратку причу, есеј о човеку и његовој судбини . Шта ће она у вама произвести, какав одраз одсликати, и напokon, шта ће бити истина, зависи од вашег дара, знања, искуства, одгоја, прочитаног, виђеног... Од ваше унутрашње призме кроз коју преламате свет. Зато у избору радова пристиглих на конкурс, као својеврсној тржишној утакмици, борби на интелектуаном пољу за културни легитимитет, и у нашем Београдском огледању има и нечег личног, мање или више видљивог. Како је реч увек о субјективном, а тиме и релативном суду, десило се и то, једном давно, да се Николи Тесли не додели стипендија за студије. Потом, да у Београду прихвате једносмерну уместо наизменичне струје. Данас у Београду Музеј Николе Тесле пажљиво чува његове изуме и урну са посмртним остацима овог генија.

Није лепо да жири греши. Али, жири, ето, каткад и драстично погреши, јер у том часу седе људи с таквим „личним призмама“ које ће касније, кроз историју, изазивати смех и подсмех! Не би смели да не препознају очигледне вредности и да бирају само солидно остварење, које не ремети поредак вредности; да служе жељи просечног читаоца, већ да подржавају највишаа естетска мерила.

Да буду отворени за глас различитости – да оно што награде: песму, кратку причу и есеј, има упечатљиву и оригиналну визију, тек потом доброг јунака, функционални језик, логичну, ненадану причу. Мада, награда обезбеђује само кратке боравке на „добро осветљеним местима“. Уистину, она је некада и пречица која води у хол славних или гарантује тржишни успех. Такве исходе има Букерова, најпознатија књижевна награда на енглеском језику, Гонкурова, најпрестижнија француска награда и Нинова, најутледнија српска награда.

„Најбоље успева оно што и иначе успева“, као роман Бели тигар младог индијског писца Аравинда Адига, који је 2008. године добио Букерову награду. До номинације, продато је мање од 1000, да би након номинације за награду бројка нарастала на 2.800 примерака. Пошто је књига награђена бројка је порасла на више од милиона продатих књига само на енглеском језику.

Тако се зачиње противречност између уметничке вредности дела и његове цене. Многа дела изванредне вредности у тренутку када се појаве, својим ауторима доносе минималну новчану надокнаду. Очигледно је да се уметност не може свести на робу.

Издавачи финансирају не само готова дела него и идеје – уколико оцене да ће по њима написани романи имати добру прођу на тржишту. Политика је 15. новембра 1964. објавила да је амерички књижевник Ирвин Валас добио од издавача 315 хиљада долара само за идеју која антиципира догађаје у САД, уколико би председник државе постао црнац. Како сте савременици Барака Обаме, знате шта се све догађало на америчкој и светској политичкој сцени.

Славу постиже жири који први препозна јунака будућих дана у мору наоко сличних. Односно, онај сачињен од људи који су свесни да су конкурси јавно добро, баш као и путна мрежа, судство, образовање, здравство, као градња светионика на опасним хридима крај пловних путева... Као што је све повезано, тако је и за ове радове на нашим конкурсима важно да су добро умрежени у контекст, да нису острва за себе која ни са ким и ни са чим немају везе. (Сликовито речено, ни у домаћој „жутој и сивој штампи“ вести нису нетачне, само су извучене из контекста – а управо је у контексту суштина оног садржаја битног за читаоца! Мала варка потом производи велику заблуду).

У складу с насловом конкурса, рећи ћемо: није све у гледању, важно је и – огледање! А како ниједан жири није богомдан да проникне у свако „певање и мишљење“, због ограничености простора у „папирнатом“ Огледалу, на огледање ћемо понудити још шири избор радова, у његовој електронској верзији... Водили смо се критеријумом да радови не смеју бити досадни, јер досада је смртна болест, како литерарног тако и есејистичког рада, а тако је и баналност

ОГЛЕДАЛО

неопростива бољка. Искуснији писци знају: „поверење се стиче на поене, а губи нокаутом“, па је зато и наш несумњиво највећи познавалац замки писане речи, Иво Андрић, истицао да праве ауторске муке нису с писањем, него са редиговањем – „дотеривањем“ написаног до форме тако сведене и углачане, да суштина може да блесне пуним сјајем. Сажимање тражи од аутора да се непосредно изрази, економично, згуснуто, богато смислом, чињеницема.

Већ помињани Никола Тесла је у интервјуима наглашавао да човек не мора увек да пише и мисли дубокоумно, али да треба да буде јасан и занимљив! Знало се и у то доба да људи јаког стваралачког духа говоре са становишта будућности. Њихови искази су препуни топлих речи о идеалима љубави, слободе, наде, вере, лепоте, истине, доброте... И наши млади аутори огледали су с мање или више вештине, али са једнако племенитом намером, исписивали своја дела у духу ових идеала. Стизали су до циља – овим или оним путем – као и „лаки писац“ с почетка уводника, кад је посећивао дедовину у крашком херцеговачком селу, ни сами не знајући који је од путева најбољи... Постоји једно строго Андрићево упутство младима, без обзира на то којим се од ових путева крећу:

„Будите неповерљиви и стварни, строги према себи при извођењу сваке појединости, скромни при њиховој оцени, али код постављања циљеве будите храбри и великодушни, мислите смело и гледајте далеко.“

У тој смелости и гледању иза хоризонта, чар је и снага вашег стварања, које ће вам, сасвим сигурно, донети нова задовољства и изазове – као велику награду за тешко прегалаштво!

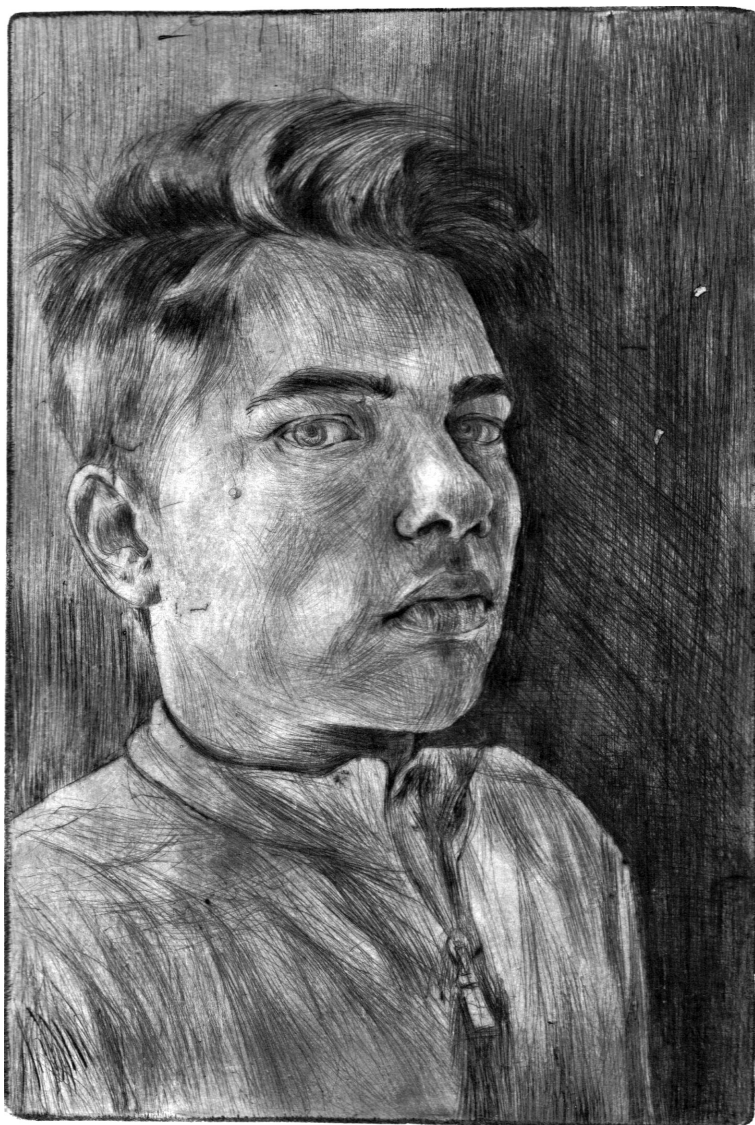
За читаоце Огледала, наш жири је одабрао. Како се то каже у реклами која препоручује: ми смо пробали за вас. Изврсно је! Прочитајте!

Радивоје Благојевић

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ТЕМА I

БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ – ПЕСМЕ

Душан Пејић, Аутопортрет
(ПРВА НАГРАДА 8. БЕОКУЛИС-а)
Ментор: проф. Драгана Родић
Школа за дизајн, Београд

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

НИХИЛИСТА

Прва наџрада
БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

кажеш да си нихилиста
јер си читао „очеве и синове“
јер ти не мислиш ни о коме
јер ти није ни до чега

по теби
метафизички: ништа не постоји
ни твоје лице посуто пегима
ни моја колена пуна модрица
ни наше мачке ни кревет ни стан

по теби
спознајно: ништа се не може сазнати
ни да ли је ово Млечни пут
ни да ли смо ми заиста на Земљи
ни да ли су Бог, твоји мајка и отац ту

по теби
етички: ништа није поуздано морално
ни помагање људима на улици
ни крађа ствари по продавницама
ни убиство ни милосрђе ни алтруизам

по мени
метафизички: све постоји
и наочаре на твојем кривом носу
и ожиљци на мојим леђима
и твоје кошуље и наше посуђе и јастуци

ОГЛЕДАЛО

по мени

спознајно: све се може сазнати
и где смо ишли на летовање
и да ли нам је било хладно прошле зиме
и како смо и зашто смо и ко смо

по мени

етички: све што радимо је неморално
и ударци у лица људи који су те дирали
и опекотине од твојих цигарета на мени
и увреде и шамари и одсуство снова

по мени

твоје речи нису твоје
узео си их из уста бркатих људи
који су тврдили да су убили бога
ишчупао си их из грудних кошева
која штите срца која не куцају
украо си их од оних
којима су оне биле све што имају

по мени

ти си сада ништа
као и оно у шта тврдиш да верујеш
само блед и слаб дух нечега
некада јаког и светлог
ти си умрла звезда
сасвим угашена и тешка и зла

зато што тежиш да будеш мртав
није ми жао што сам те сахранила живог

Анастасија Бијелић

Карловачка гимназија

Сремски Карловци

Ментор: проф. Маја Стокин

NIHILISTE

en miroir vous dites sont un nihiliste
parce que vous lisez «pères et fils»
parce que vous ne pouvez pas penser à quelqu'un
parce que vous ne vous souciez pas ce

pour vous
métaphysiquement, ne sont pas là
votre visage parsemé de taches de rousseur est pas
mon genou pleine d'ecchymoses est pas
pas notre chat n'est pas pas d'appartement de lit

pour vous
cognitivement: rien ne peut trouver
même savoir si cela est la voie lactée
est pas si nous sommes en effet sur la Terre
est pas si Dieu, votre mère et votre père ici

pour vous
Éthiquement: aucun est pas un moral fiable
est pas d' aider les gens dans la rue
ne sont pas voler des choses sur le marché
le meurtre ou la miséricorde ne sont pas l'altruisme

par moi
métaphysiquement: tous là
et les mauvaises lunettes sur votre nez
et des cicatrices sur mon dos
et vos chemises et nos plats et oreillers

MIROIR

par moi
la connaissance: tout peut être appris
et où nous allons en vacances
et si nous avons froid l'hiver dernier
et comment nous sommes et pourquoi nous sommes
et qui nous sommes

par moi
éthique: tout ce que nous faisons est immoral
et coups sur le visage des personnes qui ont touché ce
et des brûlures de cigarette sur moi
et des insultes et des gifles, et l'absence de rêves

par moi
vos paroles ne sont pas les vôtres
vous les avez pris hors de son peuple bouche mustache
qui prétendait avoir tué Dieu
vous les arraché à partir des points de la poitrine
pour protéger cœur qui ne bat pas
vous les a volé de ceux
dont ils étaient tout ce qu'ils ont

par moi
maintenant vous n'êtes rien
comme ce que vous prétendez à croire
seulement quelque chose pâle et mauvais esprit
utilisé pour être solide et léger
vous êtes une étoile meurt
complètement éteint et lourd et le mal

parce que nous aspirons à être mort
je ne suis pas désolé d'avoir enterré vivant

Anastasija Bijelic

Karlovac gymnase Sremski Karlovci

Mentor: prof. Maja Stokin

Traduit: Visnja Blagojevic

УМЈЕТНИК БЕЗ ЧЕТКИЦЕ И БОЈА

Друџа наџрада БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

У твојој клупи сједеће насмијани дјечак црвених образа
Који ће цртати најљепше космосе на папиру
И баш као композитор који спрема велику увертиру,
Тражиће свима да га пусте на миру
Док црта.

Дуго времена послеје ће ту слику у твојој глави грицкати
зуб времена и нестаће
Као у облацима сјена,
Као цртеж у пијеску, кад га помилује морска пјена,
Као било која успомена.

И како то у животу бива, некоме ће пасти на памет да
вам укрсти путеве, и видјећеш га опет.

И нећеш никоме рећи да га знаш.
Само ће се нешто насмијати у твојем стомаку
Осјетиће се у твојем погледу, твојем кораку
Као да те обасјала свјетлост, послеје дугог живота у мраку.

Зажелићеш да му притрчиш и свашта га питаш.
Као, да ли је његова увертира добила још нота
И шта су бура времена и одсуство дјечијих дивота
Урадили том дјечаку, који је живио ван овога живота.

Знаћеш да он и сада пиљи у гомиле папира
У некој сивој канцеларији без прозора, уз довољно мира
Да се напише хиљаду увертира
Прелази прстима преко слова, и кад нико не гледа
Узима оловку и црта.

ОГЛЕДАЛО

Преплашен као ноћна птица пред сунцем
Као паметан у лудом
Као грешник пред судом
Као ситни апостол умјетности пред космичким чудом.

На крају шестоминутног стварања свијета,
завршиће му пауза на послу.
Узеће шољу горке црне кафе и гомилу папира
Престаће да чује музику коју његова муза
умјетности свира
Вратиће се свијету који не би ни погледао
да је могао да бира

И наставиће да куца обрачун плата.

Ти ћеш се, несигурно, на врховима прстију,
Ушуњати у канцеларију. Узећеш папир, изгужван свјеже
Са гомиле старих рачуна који на поду леже
И са радозналошћу петогодишњака који је научио
пертле да веже

Одмотаћеш га.

Видјећеш слику дјечака који пиљи у мапу свијета
Са преуским ципелама да би могао да потрчи,
Са превише руку које га вуку ка доље,
Који свјесно зна да му никад у животу више
неће бити боље
И коме покушавају да убију сваки атом снаге воље.

Схватићеш да његова канцеларија нема прозора
И почећеш да плачеш.

Лана Парезанин

Гимназија „Јован Дучић“

Требиње

Ментор: проф. Јелена Мандрапа

PROLEĆNI VALCER

Treća nagrada

BEOGRADSKOG OGLEDANJA

U njegovoj bašti,
trava je mokra od kiše.
Vrabac pije vodu iz cveta trešnje,
a ostali mu se rugaju žedni.

Prstima prelazi preko dirki klavira.
Soba miriše na ljubičice;
u čaši su pored prozora,
a njihov miris odaje tajnu najlepše reči.

Zatvorenih očiju dečak svira.
Kroz prozor ga gledaju modrosive oči.
Njena čula su u omami.

On je znao da nije sam,
ali svirao je svakog trena sa više nežnosti.
Njegov izgled joj nije bio bitan;
on je i to znao.

Bila je jedina i poslednja,
koja ga je volela ušima.

Petar Vidosavljević

Gimnazija „Sveti Sava“

Beograd

Mentor: prof. Jelena Đorđević

МАГЛА

Похвала

БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Страх нам је ископао очи.
И зашто бих те сада тражио,
Душо моје душе,
Зенице небеских очију.

Страх нам шара по кожи,
Урезује псовке и лажи.
Спери прашину са мог лица
Увређена гримасом речи.

Страх нам зашива уста
И нико није жељан песме –
Ни шкрипе, ни вриска –
Већ белине чељусту.

Страх ме још није послао на губилиште –
Видим подсмешљиви одсјај метала,
Осећам руке које оштре мој крај
А не могу да проговорим,
Да вриснем,
Да запевам.

Где ли би сада могла бити?
У којој постељи,
У којој хаљини,
У чијим мислима...

И зашто да те сада тражим,
Душо бивше душе,
Сад када ми је страх појео прсте
Руке нам се неће додирнути.

Димитрије Крстић

Гимназија Лесковац

Ментор: проф. Владимир Мичић

СЛОБОДНИ РОБ

Похвала

БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Плашим се да говорим – неког ћу пробудити.

Плашим се да дишем дубоко као да немам права
на овај ваздух.

Плашим се да ходам и пустим корак – неког ћу
увредити или претећи.

Плашим се својих идеја јер оне могу бити ван
могућности схватања средине.

Плашим се осмеха јер је он опасност у оваквој
земљи.

Плашим се своје праве и искрене љубави јер ће
она бити „превелика“ за данашњу девојку.

Плашим се истине јер ће она бити поистовећена
са најгором лажи; јер овај је свет утемељен на
сталним лажима, људи више не виде истину.

Плашим се доброг дела јер ће оно бити у сукобу
са „реалношћу“.

И тако, кад се човек дубље замисли, можда и не
треба да остане човек, већ да стреми камену
који не зна за добро и који никада неће видети
зло, а опет осећати да је на свету постојан и
одржив.

Милан Илић

Спортска гимназија Београд

Ментор: проф. Катарина Кадовић

ХЛЕБАР

Похвала БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Крхком руком пшеницу и раж сејем,
растем и клијам небу под облак,
гологлав и босоног сам, живим пасје
зарад тела Божијег што светло је класје,
хлеб седмокоран, горак,
не би л' изградио нови Витлејем.

Точак воденички окреће нејака ми рука орача,
извор живота пресахао.
Док дажд ме гута и ватру на прсима пали,
делама што чинише вали
да Крушевац* би још један нарастао
ко над ватром бледа погача.

Падох уморан,
моћ ми у пепелу оста,
патих и делах сваки боговетни дан
не би ли ми душа била проста.

* * *

** Објашњење: оба їрада, Вийїлејем и Крушевац,
у себи носе корен речи „хлеб“.*

*Вийїлејем је Бей-лехем, їрад хлеба,
а Крушевац од „крух“, словенске речи за хлеб.*

Лазар Биорац

Гимназија Чачак

Ментор: проф. Александра Мишић

ТРЕНУТАК

Похвала

БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

У сјени мартовске вечери,
навиру несносне кише...

Жељела бих силно
мање од ове стварности,
више од недостижног.
Да будем мелодија вјетра,
спокојног.
Путујем бескрајем, слободна,
и нестанем.

Или латица руже, крхка, а одбојна
мириса који траје, па се распрсне
гдје остане прах.
На оштрој бодљи, као варљив траг.

Да бар тренутак дуже траје, ил' пак
за дјелић постојања свог закасни...
Било би исто, ил' не?

Исте неизговорене ријечи,
искрпљене небројено пута.
Иста бол
сузама стрепње испраћена.

Да бар тренутак дуже траје, ил' пак
за дјелић постојања закасни!

Јер, страх ме је од свега.
Шта ће доћи послије?

ОГЛЕДАЛО

Кад тренутак значај изгуби,
кад вријеме зграби га, непримјетно.
Пролазност. То је заправо све.
И више ништа не остаје...

Само вече патњом искројено
и киша, окраћала,
још увијек ишчезла није...

Теа Гутић

Гимназија Градишка

Ментор:

проф. Снежана Гајевић

ЗАБЛУДА

Није ти довољно стварно ово што видиш
Па мислиш да можеш прстима створити облик
Какав ти око још сагледало није
Птицу каква се на твом хоризонту
Није појавила
Није ти довољно свијетло право јутро
Ни ово сунце, ни ове звијезде
Па предеш бијелу свјетлост од нити несна
Тананију од ове што споља пробија кроз засторе
И мислиш
Да тако твоја васиона не може утрнути сасвим
Да можеш
Да надтишиниш тишину
Надсјајиш луну
Натпјеваш звук времена
Надистиниш истину
Нису ти довољно стварни шум вјетра, таласа
Ромор обичне кише
Нечији прави смех или плач
Презиреш свакодневно „Како си?“
Пијачно „Колико кошта?“
Па се играш мајстора
Постављаш ријечи наглавачке
Тјераш их у трк
Измишљаш шум звијезда
И плес причина
Не би ли затрпао бездане страха
Од шаке земље, од праха...

ОГЛЕДАЛО

Играш се мајстора
А ни кловна да достигнеш
Он барем зна
Да је играчка свијету
Никад озбиљно схваћени лакрдијаш
Играш се мајстора
А ниси ни свјестан
Да ћеш колико сутра испасти из вртешке
Коју никад нећеш надвртјети
А на твоје мјесто истог трена
Засјешће неко други
Јер вашар се наставља
А вртешка је неуморна
У обмањивању

Тодор Ружић

Гимназија „Јован Дучић”

Требиње

Ментор: проф. Веселинка Кулаш

FALLACY

For you what you see isn't real enough,
So you think that, with your fingers, you can create
a shape
Your eye has never perceived
A bird that on your horizon
Hasn't appeared yet
A real morning isn't bright enough for you
Neither is this Sun, nor these stars
To spin sleepless thread into white light
More tenuous than this one outside that's going
through the curtains
And thus you think
That your universe can't be fully numbed
That you can be
More silent than Silence
Shinier than the Moon
More tuned than Truth
For you the real rush of the wind and waves isn't
enough
Neither is the sound of the rain
Nor someone's helpless laughter or tears
You despise the everyday "How are you?"
The market's "How much is it?"
Then you serve as a repairman
You put the words backwards
Make them run
You invent the whisper of stars
And the apparition dance
Just so you can bury the abyss of fear
By a handful of soil and dirt

MIRROR

You serve as a repairman
And yet you can't reach the clown
At least it is he who knows
That he's a toy for the pleasure of the world
A jester, taken for granted
You serve as a repairman
Unaware of the fact
That maybe even tomorrow you'll fall off
 the merry-go-round
Never being above it
The same second
Your place will be taken by someone else
Because the show must go on
And the merry-go-round is tireless
In being deceitful.

Todor Ružić

"Jovan Dučić" Grammar School
Trebinje
Mentor: Veselinka Kulaš,
Serbian teacher

Translation: **Barbara Hajdarević**
Mathematical Grammar School
Belgrade
Mentor: Mirjana Savić Obradović,
English teacher

НЕ ТРАЖИМ ЧУДО

Не, Боже, не тражим чудо
Само ми проспи шачицу звезда
Изнад мог тамног прозора
Да утопим мисли у плави бездан
И размрсим ланце старих окова

Не, Боже, не тражим чудо
Само мирис пољског цвећа
Да га уплетеног понесем у коси
И грумен земље родне, црне
Да ме чува док ме живот носи

Не, Боже, не тражим чудо
Само мајчин осмех да имам
У скривеном цепу своје душе
Да ми срце топлином греје
Док се светови око мене руше

Не, Боже, не тражим чудо
Само да не заборавим ко сам и којег рода
Да поштујем туђе и не дам на своје
Да поносно горе држим главу
И брижно чувам у себи име Твоје

Милица Ристичевић

СМШ „Иван Горан Ковачић”
Херцег Нови
Ментор: проф. Љубомир
Љубисављевић

ПЕЈЗАЖ МОЈЕ ДУШЕ

Само празнина опкољена љуштуром – то је моја душа,
пећина у планини од исплаканог камена,
мрачна и страшна за људе, можда унутра предивна
ко шуме што је окружују, и ливаде.

Скривен учаурен лептир што чека светлост дана,
обасјана месечином – чека да неко приђе ближе,
да одјекује и у њој накит драгоцене пажње;
да неко закорачи и унесе светлост и топлину.
Показала би се свету, ал' стрепи да биће уништена.

Немарни људи што чине јој страхоте,
нису чувари њене скривене лепоте.
Приступачна једино за уплашене
и усамљене – што јецаје чују и таму
у бескрајној празнини – душа моја је.

А нема таквих... Само пролазници, радозналци
и незналице,
само случајни намерници и злуради посетиоци.
Пронађу утеху, поломе јој украсе,
уместо светлости унесу – још празнине – црнила
и немире.

Вечно неистражена пећина,
неразвијена чаура лептира
можда унутра предивна –
остаје свету скривена.

Тамара Благојевић

Економска школа „Нада Димић“

Земун

Ментор: проф. Снежана Обрадовић

ДУХОВНЕ ТАМЕ

Не будите духове
Из гробница тамних
Нека вечно сновијају своје сне
Далеко од сила светлине!
Нека бедеме уснуле
Стражари светла не чувају!
Нек' се битке давне
Не бију више!
А натписи древни прашином засути
Који вечну тајну своју чувају,
И вековима ће тако остати,
Крвавом месечином обасјани.
Духови таме, проведите ратника
што се храбро борио и свој живот за вас поклонио!
Нек' плати чамцији мачем својим
Да га преко реке смрти превезе.
Да га Душе заборави не повуку за собом
У реку, сабласти посрнулих.
Нек' се битка војује под крвавим небеским сводом,
Предвођена браћом његовом!
Нек' се крила светлости одбију од мрачних бедема,
А пали ратници нек' почивају у гробницама својим,
Док њихова браћа још војују слободу.
А, када месец засија преко мора крви,
Печат таме завршиће своје.
Звезде ће сијати,
А мртви ће у миру почивати!

Петар Милисављевић

Техничка школа Смедерево

Ментор: проф. Лидија Ивановић

РАСТЕМ СА ЦВЕЋЕМ, ПАДАМ СА КИШОМ

Понекад бих изустила
сасвим случајно
да цвеће пада,
а киша расте –
или је то привидно
јер је овде увек јесен

Модри отисци њене коже
или његове,
њихове,
не сећам се чије,
могуће је свачије
(али поново само у мојој глави)

Покушали су да ме прекрију,
али нешто овако сакривено
може се наћи,
не могу рећи не може,
свакако се не да
ни наћи, ни прекрити, ни преплавити
можда само кишом
И киша ће увек падати само унутар мог
кишобрана –
нико неће разумети,
зато што ћу то рећи када буде ведро небо

Тада ће се наћи погледи
горки и збуњени
сви сем
очију мојих
које ће се смешити,
мирисати на лаванду
(по могућности)
када би требало на нану,
посматраће
издалека, пажљиво –
али испред мене ће наћи маглу

Можда је мој кишобран
прекрио моје лице
и олују –
али цвеће које овде расте
опиरे се савијању

Немојте у реченом залутати
и рећи да је пластично,
ове латице
овакав горко-слатки мирис
није људско дело

У једном тренутку
усудићу се ја
или можда они
да подигнем кишобран
и прозборим *Добар дан*,
поред непрепознавања
и неке међусобне глувоће
која се појачава што се растојање
смањује –
они ће чути грмљавину,
а ја ћу се питати:
зашто ми иза ушију вири оно старо
растиње

Сенка Милутиновић

Школа за дизајн Београд
Ментор: проф. Валентина
Секуловић Кашански

POSLEDNJI ZIMSKI VIHOR

Povrh Kladnja, moga grada rodnog,
Izvila se Bratilo planina.
Izdigla se sve do neba modrog,
I motri ga kao majka sina.

U oblake vrhovi mu lete,
i sa njima ašik priču zbore.
Vitka breza – zelen džemper plete,
u susret mu lastavice lete.

Zelen lišće ljepotu mu kiti,
dok mu šafran đerdan plavi niže.
Proljeće je – tako mora biti,
proljeće je, radost, evo stiže!

I pospana priroda se budi
ispod toplog zimskog pokrivača.
Sunce zlatno spremno da zarudi,
sjajna rosa u oblak se vraća.

Iza njega sunce viri – niče
krajčikom svojim obasja ga tiho,
rujna zora već polahko sviće
i odlazi zadnji zimski vihor.

I dok trepneš, dan već prođe, a sunce se gasi,
akšam dršće, potoci žubore.
Bistrom vodom bajna utva gazi,
dok joj zlatna njena krila gore.

Namir Mašić

MSŠ „Musa Ćazim Ćatić“ Kladanj
Mentor: prof. Sanela Zlatarević

ТИШИНА

Тихо, још тише, да тишину чујем,
Приближи своје усне, да се окујем,
Али без додира нека буде ноћ ова,
Да тишина не би ме одвојила од снова,
Да ме тишина не би пробудила бар сад,
Јер више нећу осетити да имам цели град,
Ти већ знаш да тишину муте додири проклети,
Па ме буди из овог сна да ми се освети.

Тишина никад не беше гласнија, мила,
Зато буди тиха као када шириш крила,
Не желим бити будан, барем не сада,
Када сањам да су наше улице града,
Желим чути шапат у свом уху, драга,
Јер ујутру нестаће последњи делић твог трага,
А тај делић чувах у срцу, да бежати не може,
И да те заувек осећам, мила, испод коже.

Склопимо очи, али и то нек' буде тише
Него перо, што по мојој хартији пише,
Пише писмо, што ти тишина ноћу шаље,
Па ме место ње снови воде даље,
Али тишина увек кришом однекуд вреба,
Зато сваки покрет што тиши бити треба,
И увек нас пронађе у онај час зао,
Када поред тебе моје тело би сјало.

ОГЛЕДАЛО

Довољан је само мали глас и – готово је,
Тишина нас проналази и дан нас добије.
Тишина, знај, сада у мојим сновима живи,
А са њом снови постају ми тешки и криви,
Зато ме барем ноћас не дај вечности,
Што за мене крије тоне отровних течности,
У њој су слане реке, а сурове летње климе,
А лето ми доноси само најхладније зиме.

Тихо, тише, најтише, и целе ноћи, драга, тако,
Иначе ће нас тишина добити врло, врло лако,
И у нашем свету она биће нам само зла,
И ништа нам после не може помоћи, знам!
Дај ми бар да чувам твог звона делић мали,
Да те могу видети када прекрију ме сви жали,
Због оне ноћи кад први пут те видех ја,
А сада те ни у сну не смем, Теодора!

Михајло Стојановић

Гимназија Лесковац

Ментор: проф. Светлана Коцић

МОЈА ЈЕ ДУША ПОТЕКЛА ИЗ ВОДЕ

Понекад замишљам
да тонем,
да спуштам главу испод воде,
и остајем
у том свету тихе хармоније
где је све мирно и успавано,
где све бриге нестају
однете таласима
Понекад ми се чини
да се давим,
да вода испуњава моја плућа
и ништа је не зауставља,
и све сам ниже,
и све сам дубље,
вуче ме талас
а ја се не опирем
Понекад пожелим
да се то и деси,
да се пустим
и да нестане,
да се муке овога света заврше,
да лежим на дну неког океана,
са бисерима и шкољкама
заувек део Атлантиде

ОГЛЕДАЛО

Понекад скоро
то и урадим,
мисао ме запљусне као талас
и после првог налета панике
следи спокојна тишина,
уљуљкана у лажни осећај
сигурности,
без вриска и шума,
моја душа је потекла из воде,
и њој се враћа
Понекад схватим
да није све тако лако,
да је лепо замишљати
вечно љуљање у загрљају таласа,
али онда понекад,
само понекад
стварно схватим,
да излаза нема,
да океан нежно отпева успаванку,
али на крају, ипак
цео свет смести у амбис
вечитих плавих дубина

Милица Радојичић

Прва београдска
гимназија
Београд
Ментор: проф. Драгица
Симоновић

STUDENICA

Dok zrake svetlosti umivaju
tvoje belo lice
i dok ti vetar božiji mir nosi,
ti se vineš poput ptice,
lepa naša Studenice.

Ti si svojih šuma srce,
čisto lice, ogledalo
duše naše i
naš vodič kroz vekove,
Studenice, večni spase.

Marija Jurić

Gimnazija Vukovar
Mentor: prof. Danica Puškar

ИЗВИНИ

Можда је требало само да ћутим
И да те, к'о до тад, гледам у тишини.
Сад се на мене, можда, и љутиш
Што рекла сам ти да те волим. Извини.

Можда је требало да јача будем,
Друже мој и немиру тешки и фини.
Сад ми твоја ћутања прекорно суде
Јер рекла сам ти да те волим. Извини.

Можда је требало и даље да кријем,
Да оставим љубав у магли и прашини.
Можда мислиш да исправно није
Што рекла сам ти да те волим. Извини.

Можда је требало да те сањам само
Док звезде бљеште у небеској тмини.
Можда мислиш срце не треба да отварамо,
Али већ рекла сам ти да те волим. Извини.

Можда је требало да покушам да престанем
Да заљубљено летим у заносној висини.
Разговор са тобом одједном нестане
Јер рекла сам ти да те волим. Извини.

Можда је требало да се не заљубим,
Већ да те гледам к'о друга у својој близини.
Сву сам твоју пажњу успела да изгубим.
Извини што те волим... Извини...

Тамара Соколов

Прва београдска гимназија
Београд

DRAGA MAMA

Kako bih voljela da staneš;
Staneš sekundu i pogledaš svijet oko sebe.
Samo da gledaš, a da ne nosiš, bar jednom, njegov teret.

Gledam te kako se boriš, grebeš prstima –
Nekada utrnu, ali nikada ne stanu.
I kada ne mogu, ti samo dublje kopaš.
Ti uvijek nastavljaš.

Nosiš svjetlost Sunca
Snagu Artemide
Ljepotu Afrodite
Ljubav žene i majke.

Ti si ona koja stavlja svakoga ispred sebe.
Ponizno čutiš, trpiš,
Daješ dušu i rijetko dobiješ ono što zaslužiš.
Vidim nekad iskru u tvojim očima, kap koju nikada ne
pustiš.

Nasmiješiš se, jer ti nije ništa.
Naučila si da pređeš svaki problem i koračaš hrabro i
ponosno.
Mene učiš da radim isto, da uvijek imam osmijeh na licu.

Ali želim da znaš nešto.

Stani!
Samo te molim da sačekaš trenutak i pogledaš.
Želim da znaš da možeš da zaplačeš.
Želim da znaš da možeš da se smiješiš i sanjariš.
Možeš nekada i da priznaš da ne možeš više.
U redu je i to.

OGLEDALO

Ljudsko si biće i nisi svemoćna, mada se meni činiš takva.
Nemoj sputavati sebe radi drugih,
Budi nekada i ti sebična.
Podijeli tugu da oslobodiš srce.
Dijeli je kao što dijeliš toplinu i dobrotu
Stani.
Udahni.

Ne budi uvijek najhrabrija.
Ne trudi se uvijek najviše.
Ne budi uvijek ona koja se najviše predaje.
Dopusti sebi povremenu pauzu,
Zaustavi se i ti ponekad.
Stani.

I živi.
Pogledaj život koji se pred tobom odvija.
Pogledaj nekada prirodu i sunce.
Pogledaj rijeku i zeleno drveće koje diše dok njiše grane.
Diši i ti sa njim.
Zaplači kada ti se plače i nasmij se glasno u bilo kom trenutku ako poželiš.
Voli sebe koliko voliš nas.
Nemoj uvijek biti tako iskrena prema sebi.
Slaži ponekad da ti bude lakše.
Uradi nešto i za sebe.
I sanjaj.
Ne prestaj da sanjaš.
Gradi svoj svijet kao da ti je ponovo dvadeset godina.
Zaustavi se ponekad.
Kućna prašina će sačekati.

Stani.
Udahni.
Živi.
I voli.
Voli dok ne budeš mogla, a onda napravi pauzu i nastavi.

Aleksandra Pavlović

Srednjoškolski centar Foča

Mentor: Prof. Branka Grujičić

МОЛИМ ТЕ

Ако одеш, немој се враћати!
Понеси са собом модра јутра
којима сам се радовао
једног заборављеног јануара.
У коферима спакуј сваку успомену
која на тебе мирише
да заборавим да сам сањао
очи дубоке попут мора
у којима се радост таласала.

Ако одеш, немој се враћати!
Однеси са собом све дане
у којима сам љубоморно чувао
један насмејани четвртак
и среду која је давно нестала...
Нека ти пртљак буде од осмеха
који су угасли на рубовима усана
да заборавим да сам се смејао
са тобом једног јануара.

Ако одеш, немој се враћати!
Разбиј сва сећања на зиму
модром ватром из снених очију
коју сам сањив запалио
само да би се ти угрејала.
Прошлост понеси са собом
да заборавим да си постојала
у мени једног јануара...
И, молим те, не враћај се!

Марко Радојичић

Гимназија

„Бора Станковић“, Ниш

Ментор:

проф. Нађа Ђорђевић

STAPANJE

Ni dan mirisni, ni usnula noć,
ni rujna zora što se sjedini sa tmurnim dnom,
ne smiju mi šapnuti gdje će duša poć',
kad se ugasi tajni plamen u oku mom.

I ovozemaljski život, i smrt spokojna,
udruženi u jednu stopu, kosmosom hode,
vežu se za nas k'o sila opojna,
u zamci si ako te sila ta u srce ubode!

Zalutali u iskonskoj tišini,
pravimo se da znanjem smo obdareni,
ostat ćemo ovdje u vječnoj tmini,
sve dok ne stupimo pred „Sud Uzvišeni“.

Spojiti će se tad i noć i dan,
i niko nikom neće biti odan,
sve će se vratiti u prvobitno stanje,
prerast će u jedno svesvjetsko znanje,
život sa smrću – izvršiti će stapanje.

Amila Pedljić

Mješovita srednja škola Srebrenik
Mentor: prof. Almira Zahirović

ЧЕКАМ ДА СЕ СРЕТНЕМ

Јуче сам знао ко сам
Сада не знам

Јуче сам знао шта хоћу
Сада не знам

Оно што сам јуче био
Сада нисам

Оно што сам јуче хтео
Сада нећу

Кад се са собом будем срео

Тада знаћу шта бићу
Тада знаћу шта хтећу

Филип Младеновић
Техничка школа Смедерево

ДАНАС НЕЋУ НАПИСАТИ НИШТА

Данећу написати ништа
овај папир жели да буде поцепан.
Мисли данас избацују много речи
а опет, ону праву не уmem да нађем,
поново ће ми потонути све лађе.

Данас нећу отићи нигде
јер људи су где год да крочим.
А не волим људе...
Нити овај дан...
Желим само да уживам у прохладној ноћи.

Данас нећу видети никога
јер ставили су ми повез на очи.
Одузели су ми папир и оловку,
одузели су ми све моје моћи.

Данас нећу написати ништа
јер ваше шарено мени је црне боје.
Кофер у ком су били сви ти папири је нестао,
узели су све што је било моје.

Данас нећу проговорити ни реч,
одавно мене нико не слуша.
Да ме натера на срећу и смех
више нико ни да покуша.

ОГЛЕДАЛО

Данас нећу написати ништа,
моја машта је сада тиха.
Више никада не пишем ништа,
потруди се да чујеш снагу мог крика

Марија Штрбац

Гимназија „Бранко Радичевић“,
Стара Пазова
Ментор: проф. Сандра Фабиан

KROZ PROZOR DUŠE

Sunčana misao čovjeka
koji gleda kroz prozor moje duše,
staklaste čežnje i
drvenog okvira
koji uramljuje sobu
polutamnog nadanja.

Na prozoru duše stoji čovjek,
Okrenut zaboravljenim danima,
Zvučnim obalama riječi
Ušuškan u bijeli pamuk čekanja.

A, ispod debelih pokrivača
Sanjive magle,
Spušta nebo pod prozor duše,
I vraća zemlji oči,
Da me vidi kako odlazim
Prolijevajući za mnom
Još jednu čašu šutnje.

Ivana Kovačević

Srednjoškolski centar
Istočna Ilidža
Mentor: prof. Kristina Vuca

TREĆE LICE

Išla kroz šumu mala curica,
i u krošnji našla tri lica.
Prvo se smije,
drugo plače,
a treće lice ne zna šta će.

Zvijezda zasja iznad trećeg lica,
jedna grana se savi,
kao najlonska žica.
Pjesma se začu u sjajnom nebu,
i mala curica natrag kući krenu.

Kad začuješ ti
zvuk radosti,
zahvali se onome ko ti ga pruži,
i čitav život samo njemu služi.

I znaj da si ti treće lice
u krošnji života,
i samo tobom neka vlada
zavidna ljepota.

Merima Mustafić

Gimnazija
„Meša Selimović“, Tuzla
Mentor: prof.
Selma Mešanović

ПРОМИНА

Шта си хтела да видиш,
Те си се винула у та громка небеса?
Шта те је учинило несрећном,
Те си побегла са плодног тла,
И винула се у облаке,
Ближе сунцу да те обасјава?

Твоја лепота дању сја у ванвременској лепоти,
А ноћу када месец своје краке спусти,
Постајеш неми џин од кога застаје дах,
А лепота постаје нема.

Твоје зеленило нестане у трену ока,
Изгубе се све боје,
А само месечеви краци обасјавају
Трошне крошње већ горућег храста.
Тада храст придобија нијансе сребрнасто сиве боје,
А ноћу када бура пуше,
његови листићи играју игру и веселе се.

Анђела Борјан

Друга економска школа Београд
Ментор: проф. Марија Ђурић

bobex **Natural**

**AROMATERAPEUTSKA
ETARSKA ULJA**
esencija i inteligencija biljke

**Kozmetika napravljena od 100 % prirodnih
sastojaka, iz organske proizvodnje.**

**Proizvedena u Hand made tehnologiji, radi očuvanja
svih prirodnih elemenata u izvornom obliku
u krajnjem proizvodu.**

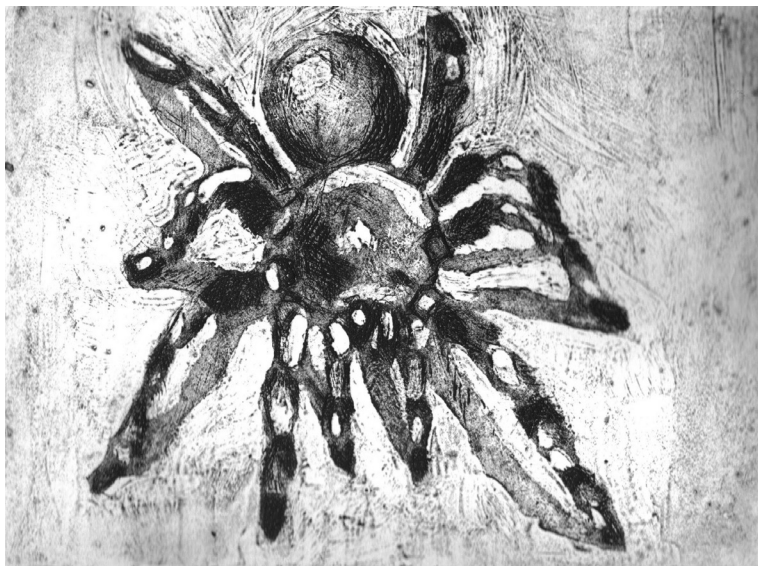
Veoma širok asortiman proizvoda

**Bobex natural Beograd
Kraljice Natalije 1**

**+381.11.2687.236 • 062 / 8010.292
www.bobexnatural.com**

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

КЛАСИЦИ И О ПОЕЗИЈИ

Анђела Пурић, *La familia*
(ДРУГА НАГРАДА 8. БЕОКУЛИС-а – ЛИКОВНИ РАД)
СЛШ „Петар Лубарда” Цетиње
Ментор: Ана Новаковић Аџић

ГОСПИ

Све самљи.
Сном походиш ме туђа.
Грешнији кад самотан те зовем.
Туђа су деца из тебе заплакала.

Смилуј се.
Трује, не цели твој лек.
Силовито ме чемером прострели.
Худи свој, госпо,
на песму проћердавам век.

Завапим,
ал' извије се глас.
Милогласан је негде на звезди спас,
што болни певач промуцах овде доле.

Јер нема руке да разреши нам чвор.
Ал' тамо, и на веке,
зрак твој хоће ли болети?
Туђа из тебе бића хоћу ли волети?

Смилуј се.
Трује, не цели твој лек.
Силовито ме чемером прострели.
Худи свој, госпо,
на песму проћердавам век.

Момчило Настасијевић

МАЧКА

На страсно ми срце, лепа мачко, скочи;
увуци сад канце своје,
и пусти да тонем кроз лепе ти очи
метално-ахатне боје.

Док ти полагамо моји прсти гладе
главу и та леђа гипка,
и док моја рука дрхтећ од насладе
Твоје сјајно тело пипка,

видим своју жену у духу. Њен поглед,
као и твој, звери драга,
и дубок и хладан, задаје љут озлед,

а, док она хода нага,
благ ваздух, мирис пун опасне пређе
свијају јој тело смеђе.

Шарл Бодлер

С француског превео: Коља
Мићевић

Песме изабрала: Олгица Рајић

ТАЈНА КАО СМИСАО ПОЕЗИЈЕ

О поезији се може писати на више начина. „Учено“, критички, са завидним инструментаријумом за сецирање стихова и разврставање стилских фигура и фреквентних речи; аналитички, синтетички, доводећи је у кругове већ постојећих песничких ткања, поредећи је с њима. Сам чин стварања поезије, каже Винавер, подупиру две жеље: једна хоће да круг прошири, а друга, „неодољива“, да из њега изађе. Зато је поезија неухватљива и несавладива, недогледна.

Постоје одлични текстови и есеји о песницима и поезији, али ниједан није успео да исцрпи све што песник јесте и није из душе излио у песму. Јер, душа је попут воде и њена се стихија не може укалупити. Стога једини начин читања поезије јесте – ући у песму, неоптерећен органом за њено сагледавање, с љубављу и препознавањем. Не оним аристотеловским, везаним за просте и преплетене радње, већ – препознавањем себе у другоме.

Стих којим се зазивају Музе да помогну у опевању Ахиловог гнева, којим почиње Хомерова *Илијада*, каже Јован Христић у есеју „Хомер 'skandalon““, нису било какве речи: то су прве речи, а Хомер је, изгледа, први песник, јер се пре њега не помиње ниједан, мада их је, по свему судећи, морало бити. Ми ни о том првом песнику не знамо, у ствари, ништа. Не знамо где се родио (јер се седам градова о њега отимало), како је изгледао, када је умро, где је сахрањен. Видимо да се готово ренесансно у све разуме: у ковање оружја, у пловидбу, бродоградњу, људско тело, срце, љубав, лепоту... Хеленски извори веле да Хомер и није лично име, већ синоним за реч „рапсод“, која, попут речи „логос“, има више значења: певач, састављач, песник... Оно што „беше на почетку“ као да се, случајно или не, по загонетности повезује са првим песником обавијеним тајном и најтише и најтајније поручује да песма јесте и мора бити тајна, јер чува „облик и суштину прву“, како каже Бодлер у песми „Стрвина“.

Много векова после Хомера, француски песник Пол Валери у есеју „Поезија и апстрактно мишљење“ говори о тој првој речи, која долази „одозго“, те је прећутана инвокација својствена почетку певања, али оно што следи јесу песничке муке у настојању да се реч изједначи с бићем. Маларме и Рембо су, каже Бранко Миљковић (у есеју „Поезија и облик“), „укинули реч као реч и ствар као ствар

ОГЛЕДАЛО

– реч и ствар прешле су једна у другу“. Миљковићев „мирис који помера цвет“ или идеја Растка Петровића („Људи говоре“) да се угледа на пчеле које стварају мед „ни са овог ни са оног цвета“, само су покушаји да се објасни шта заправо песма јесте. Песник који је у том настојању изгорео, сматрао је да је стваралаштво религија, а „мистика – со уметности“, јер се баве тајном. То је Момчило Настасијевић. Његов „сибилски говор“ (Новица Петковић) јесте улазак у тајну језика. Човек је са својим немирима и мукама, фаустовским и иним, само „допола саздан“, закинут, недовршен (остао је „у колевци тужној“, сведочи још један песник тајне, Дис). То је видљиви човек, сваки човек. Али онај „сушти“, „унутрашњи“ човек, који у тајну језика хоће да „устроји“, кроз „матерњу мелодију“, то је Песник. Он има жељу да досегне целину. Упињање за досезањем целине (Бога) јесте стварање Поезије.

Уметник је, каже Андрић у *Разговору с Гојом* (што, наравно, важи и за песника), „сумњиво лице“, „путник с лажним пасошем“. То је Хомер, синоним за „почетак песме“ (као у наслову песме Миодрага Павловића), Шекспир, који збуњује вековима, али и тајанствени младић из Шарлевила који је свој улазак у тајну језика окончао у раној младости.

Попут писања о њој, различита су и читања поезије. У том не-догледу ваља пратити географију душе и музику препознавања у другоме. Као Манов „дух приповести“, у песми осећамо крв и било – не Хомера, нити Шекспира – већ Песника. „На коју музику задрхтиш – те си мелодије син“, каже Момчило Настасијевић. У потрази за тим дрхтајем, читајмо Поезију.

Олгица Рајић

Професор српског језика и књижевности
Шеста београдска гимназија Броград

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ – КРАТКА ПРИЧА

Јана Анђић, *Hold on, I'm coming.mp3*
(ПРВА НАГРАДА – ФОТОГРАФИЈА)
Уметничка школа, Ужице
Ментор: проф. Дејан Богдановић

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ЈЕДАН ФРАГМЕНТ

Прва наџрада БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Фарови пролазећих аутомобила обасјавали су канделабре на улици и бацали тамне, уске, готово шипкасте сенке на зид наспрам мене. Решетке. Изгледало је као да сам у затвору. Сваки пут када бих зачуо гребуцкање гума по хладном поноћном асфалту, изгледало би као да се око мене стварају решетке. Али, само је изгледало тако.

Имао сам писаћу машину испред себе. Имао сам свих десет прстију. Мозак напуњен одређеном количином маште у глави. Та ми је машта дозвољавала, не само да живим ван ове собе која на сваких пет секунди изгледа као тамница, већ и да забележим та места, њихове становнике, свађе, љубави, кућне љубимце и срушене снове. Никада нисам имао проблема с писањем. Било је довољно да паркирам буљу, протегнем прсте и убацам празан папир у машину марке ремингтон. Речи би излазиле саме од себе. Заиста. Једном сам откуцао готово четрдесет страна у року од десет сати. Блејн, мој станодавац густих, веома густих обрва, касније се драо на мене, јер је тврдио да му се три пута нисам јавио на телефон. Нисам ни чуо звоњаву.

И тако, уравнотежено, хармонично рекао бих, типкање дугмића ремингтонке испуњавало је тишину сваке ноћи. Фарови су блештали.

Размишљао сам како да спојим Џејн, секретарицу дугих ногу, и Хенрија, дебелу пијандуру каквих свуда има када је зазвонио телефон. Блејн.

„Ало, Поле!“

„Ало, Блејн...“

„Кирија ти касни.“

„Не бих рекао. Дао сам ти паре прошле недеље.“

Тишина с друге стране. Могао сам да замислим како се његове густе обрве скупљају изнад његових ситних, грабљивих очију.

„Је л' ти то мене...“

„Не.“

„Поле...“

„Шта?“

„Ако се испостави да ми дугујеш кинту, а лажеш, летиш напоље. Је л' ти јасно?“

„Дао сам ти паре“, уздахнуо сам. „Вероватно су ти и даље у задњем цепу фармерки или негде...“

„Зезаш се, а?“

„Мртав сам озбиљан.“

„Поле,“ говорио је, полако, као да покушава да се сети како се акцентују речи пре него што их изговори, „идем сад да тражим те паре. Не будем ли их нашао...“

„Летим напоље, к’о ’тица из кавеза, знам.“

„Правиш се паметан?“

„Само онолико колико је потребно.“

Блејн је ћутао неко време, вероватно размишљајући шта жели да каже. Могао је да прекине, чуо је све што је могло да га интересује, али просто није хтео. Постоје такви људи, гњавиће вас само зато што им се може, или зато што немају кога другог. Готово да је вредно сажаљења. „Утишај ту проклету машину.“

Видите?

„Једва да се чује, Блејн“, рекох. „Најновији модел.“

„Проклети писци, сви сте тако надмени.“

„Они други остају гладни.“

Прекинуо сам везу и вратио се писању. Јер то је оно што ја јесам – „надмени“ писац. Размишљао сам, гледајући два имена преда мном.

Џејн – секретарица дугих ногу.

Хенри – пијандура с великим стомаком и црвеним носем.

Како спојити нешто што делује неспојиво? Која би то још секретарица, којој је место на модној писти, пошла за лика кога сваког јутра буде ђубретари да би се ПРОКЛЕТО СКЛОНИО С ПУТА?

Како спојити? Једноставно. На исти начин на који се моје име појавило у рубрици за кратке приче неког часописа чије сам име заборавио. Загризи сан, зариј очњаке дубоко у његову гузицу и не пуштај, макар ти шлиц зјапио отворен. Нема другог начина. Не колико ја знам.

„Тако да, Хенри, друже стари,“ рекао сам страници која је полако губила своју белину под навалама тачака, зареза и слова, „омрсићеш се за једно стотинак страна. Шта да се ради...“

Често радим то, причам с ликовима сопствених романа. Забавнији су од правих људи. Не морам да се опијам да би ми било пријатно око њих. Немају велике, густе обрве. Свакако ме неће звати у пола два ујутру да би...

У том тренутку, телефон закрешта.

Опет Блејн.

„ПРЕКИНИ С ТИМ ПРОКЛЕТИМ КУЦАЊЕМ!“

„Не куцам“, слагао сам.

Блејн је ћутао. Опет, видите?!

„Имаш још станара овде, знаш?“, подсетио сам га, пре него што сам прекинуо везу. Читава зграда припадала је њему. Бог те пита како.

Ноћ је одмицала, као и аутомобили низ улицу. Хенри се макљао с неколико њих у мрачној улици иза бара. Увек има таквих. Пустићу га да попије батине, пар удараца не значи ништа некоме ко пуца до секретарице дугих ногу као што је Џејн. Хенри је, као и ја, знао да прави ударци не потичу од песница. А навешћу га да то сазна у пракси када се, први пут нађе с Џејн у, рецимо, празном лифту.

Одједном сам, не знам зашто, устао, одшетао до зида наспрам кревета и забуљио се у слику која је била окачена на њему. Била је поклон од Базија. Џон „Бази“ Базокс, тачније. Тврдио је да је најбољи агент у граду, али тек након што је продао моју прву књигу. Тог, изгледа, судбоносног дана, изашли смо из издавачке куће као победници, право на врели асфалт усред јула. „Идемо сад да прославимо ово!“, раздрао се, обгрливши ми рамена. Али ја сам само хтео да одем кући, пијем у тишини и пишем. Слика је изгледала као да су две различите слике спојене у једну. Била су ту два човека, један стар, други млад, али било је јасно да се ради о истој особи. Гледали су се, благо се осмехујући, делујући задовољно, поносно, пуни наде.

Погледао сам на сат, видео да је пет изјутра и окренуо Блејна.

„Јеси нашао паре?“, питао сам га.

„Јеси ти нормалан?!“, заурлао је. „Пет ујутру је!“

„Да знам да ли да се пакујем...“

Прекинуо је. Спустио сам слушалицу, али она је баш у том тренутку зазвонила.

„Да?“

„Хало, Тара?“

„Погрешили сте број“, рекох. Аутомобил ме је заслепео са улице, зажмиркао сам. „Нема овде Таре.“

„Заиста? Сигурна сам да нисам погрешила. Ко је ово?“

„Хенри.“

„Који Хенри?“

„Хенри пијандура.“

Барем сам то некад био.

Спустио сам слушалицу. Вратио сам се машини, али прсти су ми неприметно подрхтавали изнад типки. Извор је пресушио, журка је готова. Пуните последње чаше пива и вискија, и марш напоље!

Нема везе. Дешава се. А тек је пола шест.

Узео сам флашу цека и налактио се на ивицу отвореног прозора. Гледао сам у све те аутомобиле, њихове фарове, тамне обресе иза стакала. Да је неки од тих обриса само скренуо поглед, видео би Пола Дикинсона, човека који се некад веома мало разликовао од Хенрија пијандуре. Чудо шта неколико новчаница направи од човека. Чудо колико би тих возача замерило мени јер сам „комерцијална гузица која згрће паре“. Зар сам ја крив што сам још као клинац хтео да ударам ремингтонку сваког дана? Зар сам ја крив што им се посао

ОГЛЕДАЛО

завршава у три ујутру и што их код куће чекају вриштећа деришта или напуњени пиштољи који никад не опале? Такође, зар сам ја крив што Блејн чује машину коју и ја једва чујем?

Тандркање колица из супермаркета. Управљао им је бескућник, дебелим, прашњавим прстима стежући глатку дршку. Имао је офу-
цан, исцепан и изгрижен вунен капут, вунену капу, браду што је допирала до груди и пет-шест празних, спљесканих конзерви на дну колица. Погледао ме је, и његове разрогачене очи блеснуше у ноћи.

„Јес’ ти онај Дикинсон?“, заурлао је у покрету.

Само сам климнуо.

„Ћубре једно капиталистичко!“

Испратио сам га средњаком.

Нема везе.

Тамо горе, на ноћном небу, звезде су блештале.

Овде доле, зидови су изгледали као решетке.

Нема везе, помислио сам, повукавши пар гутљаја џека, све док имам нешто оне маште, десет прстију и добру стару *реминишонку*, решетке не постоје.

Јован Гавриловић

Шеста београдска гимназија, Београд

Ментор: проф. Олгица Рајић

ДОШЛИ СУ С ОНЕ СТРАНЕ СВЕТА

Друџа наџрага БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Професор Хајнрих фон Римс је волео свој посао. Сматрао га је везом између два света, света мртвих и света живих, оних забрављених у времену и оних који на њега могу да утичу. Или макар верују да могу. Био је професор археологије на Универзитету у Берлину. Једна од повластица његовог положаја било је то што је радио на ископинама широм света. Пропутовао га је уздуж и попреко од Перуа до Камчатке. Висок, светле пути и господског држања, био је цењен гост у свим друштвима тадашње Европе, а добар глас се брзо ширио и преко океана. Потicao је из племићке породице и та црта се могла приметити у његовом ставу. Одлучан и упоран, када би се одлучио да уради нешто, мало тога би могло да га одврати од наума.

У току лета тридесет пете стигло му је необично писмо. Било је послато из Чилеа и у њему је стајало само: *Дођи ићио њре у Санџјаџо*. Г. Л. Знао је ко га је написао. Г. Л. је његов дугогодишњи пријатељ Густав Ланг, археолог који је отишао у Јужну Америку три године раније. Оно што није знао је шта је то Густав открио. Били су најблискији пријатељи још од студентских дана. Бројне експедиције и истраживања су обавили заједно, једном му је и спасао живот када су их напали пљачкаши гробница на Блиском истоку. Ипак, на јесен тридесет прве се променио. Повукао се у себе и бескрајне дане проводио сам. Сем одлазака до универзитетске библиотеке, готово да није ни излазио. Једном му је причао како је близу великог открића. Звао га је да крене са њим, али је Хајнрих због посла на универзитету морао да остане у Берлину. Густав се запутио ка југу сам, на пролеће следеће године. Хајнрих је, сада, три лета касније, кренуо за њим.

У Сантјаго је стигао у раном септембру. На аеродрому није видео Густава, али га је уместо њега дочекала млада жена. Представила се као Елена и рекла да ће бити његов водич. По Хајнриховим проценама није могла да има више од двадесет шест, можда двадесет седам година. Била је средњег раста, обучена по европској моди са тамном, кратком косом и једва приметним шпанским нагласком. Повела га је ка колима и убрзо су кренули ка северу где је био постављен Густавов камп. Причала му је о

истраживању. Пут је био дуг и каменит, али фон Римсу то није сметало. Пажљиво је слушао девојчино излагање.

Упознала је Густава када је дошао у Сантјаго тражећи људе за свој поход. У то време је већ завршила студије немачког језика и приводила крају студије историје. Прикључивање истраживању је деловало као логичан избор. Тек више од годину дана касније уочила је прави разлог који је стајао иза њега.

Густав је дошао у земљу заједно са необичним артефактом - идолом од непознатог материјала, не већим од длана у дужину, који је приказивао биће непознато западној култури, али и цивилизованом свету уопште. Био је изграђен од потпуно црне материје. Деловало је као да је од камена, али без икаквих трагова обраде. Научном методу је било тешко да опише ово чуднолико приказане. Као да је у њему и самој његовој изради било нечег нечовечног. Приказивао је биће по изгледу налик на шкорпију, са торзоом уздигнутим и усправним као у човека. Фон Римса је подсетио на демонског изобличеног кентаура, плод маште безбожничких племена која су овде постојала још у преколумбовско време. Гледање је будило чудну нелагоду у професоровом стомаку. Нешто му је говорило да је исконско зло скривено у њему, иако му је сама идеја, као високообразованом човеку, била више него подругљива. Идол је имао два пара руку постављена високо на труп. Један од њих је имао израштаје који су подсећали на шаке, а други, који је стајао изнад првог, огромна клешта. Да створење постоји и да је отприлике човечије висине, било би дуго преко две стопе. На земљи је стајало ослоњено на четири ноге, за разлику од шкорпијиних шест, али је свеукупан број екстремитета био исти. Реп је био налик на шкорпијин са дугом бодљом на врху. Глава није почивала на удубљењу одакле би требало да се уздиже врат. Било је извесно да није поломљена током времена. Деловало је као да никада није била ту и да не треба ни да буде. Домороци су га звали Магала.

Уследио је момент тишине пре него што је наставила. Рекла је да је то био стари култ из времена пре Европљана. Данас скоро заборављен, некада је био доминантан у овом делу света и имао је демонско обележје. Постојале су легенде о грозоморним ритуалима, као и о људским жртвама. Током векова култ је обавио вео тајне и о њему се знало изузетно мало, углавном оно што је преношено са колена на колено. Центар му је био подземни град негде на југу Атакаме. Оригинално име је давно заборављено, али је остало оно које су му наводно дали Шпанци – *Ventre del diablo* (Ђавоља утроба).

По њиховом доласку, инквизиција је почела да сузбија локална веровања. Ломаче су дочекале свештенство које је поштовало старе богове. Остало је забележено да су у последњим тренуцима свештеници принели још једну жртву боговима. Одвели су до подземног

града и убили више стотина мушкараца, жена и деце. Шпанци су касније нашли унакажена људска тела како леже по пустињском песку. Служитеље страхотног веровања су похватили и убили, а надземни део града спалили до темеља. Убрзо након тога култ је умро, али су остали исконски страх и уверење да је секта само једно од многих лица нечастивог. Годинама касније до оближњих градова долазиле су приче о чудним сенкама у ноћи у том делу пустиње, као и о повременим крицима необјашњеног порекла.

Ноћ је ухватила двоје путника близу Антофагасте, па су потражили преноћиште у граду. Елена је завршила своје излагање и није била рада да више прича о томе. Лице јој је изгубило боју коју је имала када су кренули тог јутра и постајало је све више сиво. Фон Римс је приметио да она, како се приближавају кампу, постаје све ћутљивија, а прича све краћа и оскуднија у детаљима. А онда, као да се предомислила, наставила је да прича. Рекла је како се експедиција више пута приближавала граду, али да никада нису успели да му сасвим приђу. Сваки пут када би дошли у његов видокруг, као по некој једва видљивој наредби, почињала би пешчана олуја. После њеног стишавања више не би могли да нађу град. Она као да га је штитила и покривала као плашт. Густав није одустајао, али би пролазило и по неколико недеља док га опет не би пронашао. Ипак, као и фон Римс, он није лако одустајао.

Цео следећи дан су провели у путу. У касно поподне су стигли до кампа и сазнали да је Густав кренуо ка локалитету. Наишли су на град рано тог дана, па је хтео да га испита што више за случај да се олуја поново појави. Оставили су ствари и пожурили ка њему. Град се уздизао усред пустиње. Стајао је као мрачна сенка на вечерњем небу. Заборављени дух је и даље дисао чудном снагом, иако је напуштен последња четири века. Испред града, на миљу ипо пред улазом, уздизала се мрачна сенка. Из Елениних уста отео се кратак врисак. Препознала је ауто који је Густав користио – био је преврнут и уништен. Пожурили су ка њему, обливени хладним знојем. Густававо тело, као и тела још двојице момака који су ишли са њим, лежала су беживотно на крвавом песку. Била су осакаћена и онечовечена нечим што је обома у том тренутку деловало као огромна клешта. Очи су им биле широм отворене. У њима су се могли видети ужас и самртни страх. Ноћ је већ пала и хладан ветар је почео да дува. Фон Римс и Елена су погледали ка граду. Олуја је потмуло долазила издалека.

Милан Гемаљевић

Гимназија, Чачак

Ментор: проф. Слободан Николић

1960.

Treća nagrada BEOGRADSKOG OGLEDANJA

Hladnog februarskog jutra 1971, prva pesma radio stanice probudila je Timotija. *If you are going to San Francisco...* Himna mladih Kalifornije. Pogledao je kroz prozor. Cvetoljubivi grad ležao je u zemljotresnoj dolini pokriven okeanskom izmaglicom. Želeo je da vidi Džesiku. Danas bi trebalo da je na Zelenom Brdu – prema planu koji je visio između postera gupe *Mamas and Papas i Jefferson Airplane*.

Ugasio je gramofon, složio ploče u omote, pa prošao kroz tmuran hodnik koji je čekao renoviranje još od kada je iznajmio stančić na mansardi... Na raskrsnici stopirao je hipi kombi i prevezao se do Mekdonaldsa...

Plavokosa lepotica stajala je na čošku. Lokne joj pokrivaju obraze pune crvenih pegica. Prolaznici se osvrću. Vrapci je obleću... Mahnula je.

– Čao! – Tom je uzviknuo i prišao joj.

– Očekivala sam te – Džesika je uhvatila Timotija za ruku.

Ušli su u kafić *Flamingo*, uglavljen između tirkizne i plave kućice. Još pre jedanaest godina *Flamingo* je upoznao stidljivog dečaka i devojčicu avanturističkog duha. Ona je volela kubiste, on impresioniste. Ona je volela Dorse, on Kridense. Ona je živela u getu, on u oblacima... Ona stavlja na sto tabletu Želja, on dvadeset dolara.

Tom jepoželedasevrati plavoj petnaestogodisnjoj devojčici, jedanaest godina unazad.

Gleda je u oči mlade Džesike – granica između njegove mašte i stvarnosti prekrivena je maglom. Povremeno smišljaju zadatke za džuboks i konobarice na rolerima. Potom izleću iz kafića i hodaju vlažnim trotoarima. Izlažu lica neonskim svetlima reklama. Smeju se. Džesika je skinula cipelice i potrčala uzbrdo. Timoti je kupio novine i napravio avion od naslovne strane na kojoj je datum. 16. 08. 1960. Trčao je za avionom. Trčao je za devojčicom.

Dušan Cvetković

Gimnazija „Sveti Sava“, Beograd

Mentor: prof. Jelena Đorđević

1960.

Eines kalten Morgens in Februar 1971 wurde Timothy vom ersten Lied der Radiosendung geweckt. *If you are going to San Francisco*....Die Hymne der Jugend Kaliforniens. Er schaute durch das Fenster. Die Blumen liebende Stadt liegt im erdbebengefährdeten, vom Ozeannebel umschleierten Tal. Er wollte Jessica sehen. Heute hätte er auf dem Green Hill sein sollen – gemäß dem Plan, der zwischen den Postern der Gruppe *The Mamas and the Papas* und *Jefferson Airplane* hing.

Er schaltete den Plattenspieler aus, legte die Platten in die Plattenhüllen und ging durch den trüben Korridor, der seit seinem Einzug in die Dachwohnung auf Renovierung wartete... An der Kreuzung hielt er ein Hippie-mobile an und fuhr bis MacDonalds...

Eine blonde Schönheit stand an der Ecke. Locken bedeckten ihre, mit roten Sommersprossen übersäten Wangen. Passanten drehten sich um. Die Spatzen umflogen sie... Sie winkte.

- Hi! sagte Tom und ging zu ihr.

- Ich habe dich erwartet. Jessica nahm Timothy an die Hand.

- Sie betraten das Cafe *Flamingo*, das zwischen dem türkisen und blauen Häuschen reingequetscht war. Bereits vor 11 Jahren lernte *Flamingo* den schüchternen Jungen und das abenteuerliche Mädchen kennen. Sie liebte die Kubisten, er die Impressionisten. Sie liebte The Doors und er Kridens. Sie lebte im Ghetto, er in den Wolken... Sie legt die Tablette der Wünsche auf den Tisch, und er zwanzig Dollar.

Tom wünschte sich zum blonden fünfzehnjährigen Mädchen zurückzukehren, elf Jahre zurück.

Er schaut in die Augen der jungen Jessica – die Grenze zwischen seiner Phantasie und der Realität ist vom Nebel überdeckt. Sie denken sich jeweils Aufgaben für die Jukebox und die Kellnerin auf den Rollern aus. Danach eilen sie aus dem Cafe und schreiten auf den nassen Bürgersteigen. Sie setzen ihre Gesichter den Neonlichtern aus. Sie lachen. Jessica zog ihre Schuhe aus und lief hinauf. Timothy kaufte eine Zeitung und baute ein Flugzeug aus der Titelseite, an der das Datum stand. 16.08.1960. Er lief dem Flugzeug nach. Er lief dem Mädchen nach.

SPIEGEL

Dusan Cvetkovic

Gimnazija „Sveti Sava“, Beograd

Mentor: prof. Jelena Djordjevic

Prevod: Jana Dacic

VI beogradska gimnazija Beograd

Mentor: prof. Dusica Markovic

NIKOTIN // PANIC! ATHEDISKO – NICOTINE

Pohvala BEOGRADSKOG OGLEDANJA

„Znam što radiš, no da me dva puta sjebeš na isti način, tako neće ići.“ Iznervirano sam šetao po stanu dok je ona sjedila na kauču pognute glave djelujući prestrašenom za našu budućnost.

Nakon nekoliko sekundi podigla je glavu, njezine plave oči savršeno izražajne, tek s malo maskare pogledom su tražile kutiju „marlboro touch-a.“ Ugledavši je, odmah ju je zgrabila.

„A gle, žao mi je“, paleći cigaretu, slegnula je ramenima i pogledala u stranu.

Postoji tanka linija nakojoj se nalazi dio rečenice: „djelujući prestrašeno za našu budućnost“.

Ta linija dijelila je moju borbu za sebe i moju borbu protiv nje. Bila je prokleti gubitak vremena. Tako prelijep, a nepotreban gubitak vremena.

„U redu. Odustajem, Draga“, rekao sam dižući ruke u zrak kao znak poraza. „Evo, gotovo je.“

„M-molim?“ Zastala je gledajući me u šoku. Da mi je bar dala šansu da odgovorim, da pobjegnem, da imam izbora... No nisam imao šanse protiv nje. Prije nego li sam stigao odgovoriti joj, njezine usne prisiljeno su zarobile moje.

Otrov. Otrov u čovjeku. Ovisnost. Ona je bila ono što je njoj bila cigareta. Puka navika, nepotrebna, ubitačna navika loša za zdravlje, no uspavanka za mazohiste.

„Ne želim s tobom, ne želim biti bez tebe“, agonično sam prošaptao kroz nagli poljubac i izdahnuo umorno.

„Dobro ti je sa mnom.“

„Zaklinjem se preko srca ako lažem, ubij me, evo spali mi pluća i oslijepi me ako ja kraj tebe nisam izgubio kontrolu.“

Prošaptao sam joj otkinuvši se od usne. U isto vrijeme pokušavajući zadržati svoj gnjev i požudu za njom.

„Vratit ćeš je“, uzevši dim, pogledala mi je u usne, pa natrag u oči, znajući dobro o čemu priča.

„Ne želim“, primio sam joj ruke i pribio ju uza zid, „je natrag.“

„Zašto?“

„Jer bih onda izgubio.“

„Ali ako me pobjediš lagano ćeš nestati. Gubitnici su oni koji gnjevno, ali frustrirano nestaju u iskrama, u vatri, u slavi.“ Ne pokušavajući pobjeći,

OGLEDALO

nastavila me promatrati onako kako je izazivala i pobjeđivala svakog muškarca.

„Da, ali gubitnici također radije odlaze nego da čekaju svoju zamjenu.“

„No, ti još priželjkuješ biti pobjednik.“

Podmuklo je promljala rušeći me mojim vlastitim rečenicama.

„Po tome ne idem nikuda?“ Pogledao sam ju, onako duboko, pokušavajući pronaći nešto osim ljepote onih plavih očiju i bijelih zraka koje su doticale kraj šarenica i rub zjenica tvoreći, najjednostavnije rečeno, vizualnu oluju nad tamnim morem. Našao sam oluju, no ljubav, suosjećanje ili nešto slično ni blizu. Našao sam hladnoću i ironično osjetio toplinu, jer me sve u njezinim očima podsjećalo na nju oko njezinih očiju.

„Ti- ti mene ne voliš.“

Tišina mi je drobila uši, no ono s čim sam prekinuo tišinu bilo je kobno za sva moja osjetila.

„Ne možeš me voljeti“, zbunjen racionalizacijom, odmaknuo sam se korak od nje i zujao pogledom, sve dok nisam ugledao goreću cigaretu pokraj njezinih nogu, koja joj je nesvjesno ispala iz ruke.

„Zaklinjem se preko srca ako lažem ubij me, evo spali mi pluća i oslijepi me ako ja tebe ne volim“, drhtavim glasom koračala je prema meni i dotakla moju ruku svojim u nadi da ću imati nagli poriv da ju poljubim, no ništa.

Uzeo sam jaknu sa stolice. Osmijehnula se lagano, no osmijeh joj je nestao kada sam čučnuo ispred nje i podigao joj cigaretu.

„Gora si od nikotina, ljubavi.“ Povukao sam dim, na što se osmijehnula i prišla bliže ubijajući ono malo prostora između nas.

„No“, osmijehnuo sam se, izdahnuvši joj u oči, „sva sreća da nisam ovisan o cigaretama.“

Bacivši cigaretu, ostavio sam poljubac na njezinom obrazu i napustio stan.

Pred kojim još uvijek stojim.

Dora Bajkuša

IX gimnazija, Zagreb,
Mentor: prof. Iva Malenica

РЕЧ ПОСТАДЕ МЕСО

Похвала БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Ово је прича о Хазарима. Јер ово није прича о мени. Овој причи не знам крај.

Свака јабука коју је пробала принцеза Атех била је подједнако укусна, јела је полако и осматрала их је. Није могла да се одлучи. Сваки представник деловао јој је и као добар и као лош избор.

Поп је највише говорио, уливао јој је поверење, али јој је дело-вао лукаво. Размишљала је о њему не знајући да јој је позирао неколико година раније. Њено најлепше платно краси његово бледо лице. Био је много млађи у лицу када ју је први пут очарао. Дервиш беше уљудан четрдесетогодишњак. Једини јој је донео зелену јабуку, док друга двојица одабраше најцрвеније које нађоше. Једини јој је подарио књигу са златном посветом. Знао је колико воли књиге и светле боје. Рабин је био најнељубазнији, а опет најнедокучивији и најинтересантнији.

Изгледала је задивљено. Требало је да одлучи о својој судбини и да осуди свој народ на исправну или неисправну религију. Ходала је одлучно и није говорила ништа. Рабин стајаше најмирније. Слуге непрестано мотрише на мирног голуба који му беше на рамену. Поп се насмеја.

Мој народ пратиће оног ко ми најукуснију јабуку подари.

Одлучила сам. Посматрах их са своје мермерне терасе. То беше предео сликан кафом, јер киша беше јака и нанесе блато и муљ замени зеленило и бетон. Она* ми је скувала кафу и неуморно посматрала мој поглед и бодрила ме у свакој одлуци. Дуго пуших сам док не дође она*. Чудно је како човеку треба мало и много истовремено. Одлучих да радим оно што највише волим. Усликах покрет. Претворих слику у причу и

~ РЕЧ ПОСТАДЕ МЕСО~

Упутство: Прича се може читати од напред и отпозади по реченицама. Ликови мењају улоге, а прича има другачији крај. Књижевност можда јесте ограничена линијана, маргинама и мастилом, али машта продужено види. Свака прича постаје другачија уколико нешто изуземо или додамо. Свако другачије пројектује стварност. Права лепо-

ОГЛЕДАЛО

та уметности је у способности да код човека измами најразличитије емоције. Неком кнедлу у грлу, а неком сузу у оку.

*Она. Јасмина беше моја најдража жена. Када сам отишао, остала је много усамљена, а била је у најбољим годинама. Ни тада ми није окренула леђа. Чувала је моје име и мој рад поносно и гордо.

Дубравка Кутлешић

Математичка гимназија, Београд

Ментор: проф. Јелена Нововић

ТАЈНА КРУГА

Похвала БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

„Снаге ми, богињо, дај”, рече понизно јој прилазећи, „да опевам тајну круга”.

„Дођи... Подучићу те”, одговори му.

„Јесам ли достојан?”

„Да ниси, не би дошао овде. Људи се боје ватре, претурају по њеном пепелу... Њихова је судбина тужна. Теби је друго суђено.”

„Заиста? Зар нису најтеже осуђени они који се не приближе ватри и пепелу?”

„Не, њима је света тајна непозната. Не знају шта из ње може да се створи. Они који ватру познају, а могу само пепео у небо да бацају, трагичнији су.”

Осећао је да мора све да разјасни. Задатак пред њим већи је и тежи од свих претходних. Стари су успели да га изврше. Бринуо је да ли ће о слободи умети да пева лепо као сужњи.

„Зашто баш ватру треба да носим?”

„Из ње све проистиче – почетак је краја и крај почетка – тајна”, одговори му.

„Само то?”

„Размисли мало, једино је из пепела могао настати овај свет. Зато сам и људима подарила феникса, да их сећа и учи о томе да је немогуће да ватра вечно траје, али и да се не разочарају ако се угаси. Сигурно је само да ће се поново упалити и тај је процес настајања и нестајања вечит попут путање коју би човек који се врти у круг стално прелазио. Када би имао довољно снаге, увек би се враћао на место из којег је полазио. Али – човек је слаб, умори се и стане. Ватра је вечно жива.”

„Зар божанску ватру смеш смртнима дати?”

„Прича о дивној ватреној птици не сме постати мит попут оног о Орфеју.”

„Орфеј? Мислио сам да он никада није постојао?”

„Ох, још како јесте! Његова песма била је најлепша коју је људско биће икада певало, али је трагично страдао. Није био довољно јак и заслужио је да тако прође.”

„Зар га ниси волела?”

„Ја волим свако биће, јер све може кроз ватру да прође. Орфеј

ОГЛЕДАЛО

је преценио свој пламен и није урадио ништа! Да је успео да Еуридику изведе из пакла, нико данас не би сумњао у праву моћ ватре и сви би јој се клањали. Овако, он је постао човеку сличан, трагичан. Неки мисле да су причу о њему испрели људи попут тебе.”

„Богињо, можда ћу ја моћи да исправим грешку.”

„Не буди смешан. Тачно је да ћеш са собом одавде понети ватру, али више не понављај своје грешке. Људи су преслаби да би могли превише ватре да приме. Сада то знам.”

„Шта ће бити са мном када ми будеш предала ватру?”

„То зависи од тебе. Иако нећеш певати као Орфеј, твој силазак међу обичне биће сличан његовом силаску у подземни свет. За тебе ће бити исто да ли певаш или умиреш, нећеш имати чега да се плашиш. Записано је да ће исписани предели вербалне јаве и птице излетеле из твоје главе свету објавити једну страшну болест. Записано је и да ће горети море, да ће се топити планине у часу кад мастило ти сазре у крв да објавиш тајну.”

„Да ли ћу моћи да волим?”

„Више него ико, драги мој. Крв, жудња, смрт – делови су ватре коју ћеш носити. Ипак, буди спреман на осуду.”

„Зашто? Хоће ли ми речи бити празне?”

„Ниси ваљда већ заборавио?”, прекорно се насмешила. „Твоје речи имаће моћ ватре. Палиће умове и завист људи. Нека те гласови из пропевале гомиле и њихови бљесци не брину. Бљесак муње и пламен свеће јесу ли исте јачине?”

Осетивши да ће ускоро морати да је напусти, све до времена када ће се и он сам претворити у пепео из кога је постао, одлучи да јој постави питање којег се највише плашио.

„Шта ће бити на крају? Хоће ли ме убити?”

„Ко? Ватра или прејака реч?” Док је ватра обузимала њено тело и претворала га у пепео, могле су се чути речи које је разносио ветар: „Ако се то деси, онда се надај да су ти звезде нажуљале колена и да си се молио побожној води”.

Алекса Станковић

Гимназија, Лесковац

Ментор: проф. Владимир Мичић

НА МОСТУ

Похвала БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Заустављен саобраћај на мосту и окупљен народ значили су само једно – неко жели себи да одузме живот. Полиција је ваљано обезбедила место дешавања, а стигао је и тим за преговоре. Драма је трајала већ пола сата, а радознали пролазници су се окупљали у све већем броју.

Једна нога му је била пребачена преко заштитне ограде, а друга још увек у неизвесности. Заправо, она је представљала његову другу половину која непрекидно размишља. Пушио је цигарету за цигаретом, иако није био страствен пушач. Никада није попушио толико дуванског „раја“, чак ни док је био на ратишту.

Под полицијским рефлекторима јасно се видео његов лик. Био је то крупан човек, тамнијег тена, запуштене косе и великих шака, отечених од дугогодишњег напорног рада. Брада му је била стара три-четири дана, а велики подочњаци су указивали на неиспаваност и исцрпљеност. Носио је маслинасту вијетнамку, видно стару, и фармерке с краја деведесетих.

Народ, навикао на брз живот, гласно је негодовао, бесан због заустављеног саобраћаја. Из гомиле су се чули повици: „Скочи!“, „Не смеш“... Нико од њих се није запитао каква га је мука натерала да помисли на самоубиство. Нико није знао да му је смањена плата и да је тада почео пакао у кући. Жена која није имала посао бивала је све нервознија, седмогодишњи син који је тих дана требало да крене у први разред морао је да добије свеске и нове патике. Из дана у дан свађа је била све већа и већа, а жена све напорнија и нервознија. Једно вече скочи на њега, изврће га, а он онако гомилајући све у себи и чувајући све лоше у грудима, експлодира и удари је шаком тек онолико колико да је мало одмакне. Њој је то био знак да одмах спакује ствари и са синчићем оде код мајке. А јутрос, два дана након свађе, газда га сачека са отказом без икаквог образложења.

Полиција је убрзо довела његову супругу како би поразговарала са њим. Пришла му је видно уплашена и искрено уплакана. Ћутала је, као да му каже да се каје, као да му каже да му опрашта. Озбиљним погледима су разговарали. Изгледало је да причају о сину, о њиховој јединој срећи и светлој тачки у деветогодишњем

ОГЛЕДАЛО

браку. Подигла му је руку, ставила на своје од суза мокро лице и миловала га образима. Из његовог ока потече суза. Када су сви помислили да је готово и да га је жена спасила, он јој рече тихо на уво „Волим те“, а затим је одгурну и баци се у воду.

Игор Топаловић

Гимназија, Чачак

Ментор: проф. Слободан Николић

НА МОСТУ

Остановленное движение на мосту и толпа народа могли означать только одно- кто-то желает окончить свою жизнь. Полиция хорошо обеспечила место события, а также пришла команда для переговоров. Драма продолжалась уже полчаса, а любопытных прохожих бывало в все болеем количестве.

Одна нога была закинута с другой стороны защитного забора, а другая до сих пор на мосту. На самом деле, она была эго другая половинка которая постоянно думала сделать ли это или нет. Он курил одну сигарету за другой, несмотря на то, что он никогда не был заядлым курильщиком. Он никогда не курил столько табачного "рая", даже когда он был в войне.

Под светом полицейских фонарей ясно была видна его фигура. Это был крупный человек, темного цвета, растрепанных волос и с большими руками, опухшими от нескольких лет напряженной работы. Борода была старой несколько дней, а большие мешки под глазами указывали на бессонницу и усталост. Он был в оливковой куртке, видно старой, и джинсах с края девеностотых годах.

Народ, привыкнут на быструю жизнь, громко жаловался, в ярости из-за остановленного движения. Из толпы были слышни крики: „Прыгай!“, „Ты не можешь“... Никто из них не подумал о том какая проблема могла заставить этого человека подумать о самоубийстве. Никто не знал что эго зарплата снизилась и что тогда начели проблемы в доме. Жена которая не работала, ставала все больше нервной, семилетнему сыну, который должен был пойти в первый класс, надо было купить тетрадки и новые кроссовки. Их аргументы каждый день ставались все хуже и хуже, а жена была все труднее и более нервной. Однажды вечером, она заскочила его, оскорбила его, а он, накапливая гнев в себе, лопнул и ударил ее рукой, только столько силно что бы подвинуть ее от себя. Для нее это был знак сразу забрать вещи и вместе с сыном уехать к матери. А сегодня утром, два дня как прошло от сору, начальник ему дал отказ без каких-либо причин и объяснений.

Полиция быстро привела эго супругу чтобы разговаривть с ним. Она подошла к ему, видно испугана и в слезах. Она молчала, будто гогрила эму как ей жаль и как она прощает ему за все. Серезными взглядами они разговаривали. Виглядило как будто разговаривали о сыне, единственной светлой точке

ЗЕРКАЛО

и единственному счастью в их девятилетнем браке. Она подняла его руку и положила на свое от слез мокрое лицо и гладила его щеками. Из его глаза потекла слеза. Когда все подумали что все готово и что жена спасла его, он ей тихо на ухо сказал «Я люблю тебя» а затем пригнул в воду.

Егор Топалович

Гимназия Чачак

Ментор: проф. Слободан Николич

Перевод:

Аполина Бартоломеа Бабович

Шестая белградская гимназия Белград

Ментор: проф. Крум Груев

POSLEDNJA KAPLJICA

Kiša je lupala o crepove krova, neumorno i neumoljivo. Činilo se da nikada neće stati.

Bio sam jedini u kafani. Žuto svetlo je treperilo, dok je osvetljavalo prazne stolice. Uglovi kafane bili su mračni i napušteni, pepeljare pune prašine, a izlizani karirani stolnjaci su mi pravili društvo. Vetar je udarao o vrata.

Možda će neko doći.

Vreme je bilo rđavo, istina. Nevreme je zaista bilo zlokobno, ali poštovali smo dogovor svake godine pre ove, zašto ne bismo i sad. Bilo je i gorih oluja, a i dalje smo se okupljali. Možda je konačno i naše vreme isteklo. Godina kada sam ja jedini koji je ostao. Uzdahnuo sam. Dim cigarete mi je peckao stare oči. Sipao sam još viskija.

Nakon rata, otvorio sam ovu kafanu. Nije bila bogzna šta, ali je bila moja, a ja sam bio ponosan i srećan. Čitava družina se okupljala ovde, na mestu odakle je naš vod krenuo u oslobađanje Beograda. Prvo smo se nalazili svakog vikenda, pa svake druge sedmice, zatim svakog trećeg meseca, da bismo se na kraju složili da se okupljamo jednom godišnje, dvanaestog oktobra. Tada je čitava četa bila živa, svih devetorica.

Pre dvadeset godina je otišao prvi. Slobodan je umro u saobraćajnoj nesreći. Sleteo u reku. Saznali smo to preko novina. Đorđe je video. Tada smo održali zdravicu u njegovo ime i popili po čašicu najkvalitetnije rakije. Tu oslobodilačku rakiju (kako smo je nazvali) čuvali smo, bogme, još od rata. Pre dvanaestog oktobra 1944. smo prvi put popili po čašicu, i zakleli se da ćemo je piti samo kada neko od nas napusti ovaj svet.

Nakon što je Slobodan umro, popili smo drugi put. Sedam godina nakon toga, Miloša je izdalo srce. Bio je on mudar, savestan čovek. Najučeniji od nas. Razumeo se u politiku, pravo, ekonomiju, pravi doktor nauka! Ali taj se nije štedeo. Kad god bismo pili, on bi pio najviše. Vukli bismo ga od kafane do kuće, kao da je zaklan. Kako je život bio bezbrižan tada.

Sledećih nekoliko godina smo se okupljali i pričali. Prisećali se dobrim starih vremena, proklinjali političare i psovali koga god smo hteli. Nažalost, tu blaženost je prekinula Savina smrt. Trovanje hranom. Ko bi rekao da od toga može da se umre. Sava nikada nije imao sreće. Bio je on pravi biser. Uvek je bio hvalisav i pravio se sav važan, ali je bio smotan. Jednom mu je pukla puška u ruci, zato što je zaboravio da očisti cev. E moj Savo, rekli smo te sumorne noći kada nas je napustio i otpili *oslobodilačku rakiju*.

OGLEDALO

Pre dve godine umrli su Marko, Milorad i Metodije, braća Jakobići. Svu trojicu je odneo rak. Bili su oni nerazdvojni, i čovek bi mogao da pomisli kako su oni jedna osoba. Govorili su i mislili isto, a tek što su ličili! K'o jaje jajetu. Ostali smo Đorđe, Gligorije i ja i prešli smo polovinu rakije.

Prošle godine, po istoj ovakvoj oluji, ako ne i goroj, došli smo sva trojica. Sedeli smo za mračnim stolom u uglu. Čutali smo i pušili dobrih sat vremena pre nego što je iko prozborio. Uzeli smo *Oslobodilačku rakiju* i stukli je skoro do kraja. O, tada smo i plakali i smejali se, i tešili i psovali. Gazili smo već u osamdesete i znali smo da nam nije ostalo još dugo vremena.

Nakon tog okupljanja sam pažljivo gledao umrlicu u novinama. Siguran sam da nisam video njihove sive slike. Kako je samo mučno videti umrlicu svog prijatelja. Živi su, mogao sam da jamčim. Ali kafana je bila prazna. Bio sam sam. Verovatno sam se prevario. Ispraznio sam pepeljaru punu pikavaca i iz kredenca izvukao *oslobodilačku rakiju*.

Ostalo je samo za još jednu čašicu. Prošle godine mi se činilo da je ima više. Nasuo sam i podigao čašu za Slobodana, Miloša, Savu, braću Jakobić, Gligorija i Đorđa, oslobodioce Beograda. Živeli, obratio sam se praznoj kafani. Grom je udario u daljini. Bila je to dobra rakija.

Sedeo sam još nekoliko minuta u tišini, a zatim navukao kabanicu, ugasio svetlo i zatvorio kafanu.

Dimitrije Konjević

XIV beogradska gimnazija, Beograd.

Mentor: prof. Jelica Živanović

ОГЛЕДАЛО

Стојећи тако, гледајући у саму себе, у пропале снове, у изгубљене визије сретног живота, у узалуд потрошене године, осјетих срећу.

Неку врсту мазохистичке среће, први пута ми се јавља, осмјехујем се, питам се зашто.

О, огледало. Кога показујеш?

Та нисам то ја.

Дијете у мени врштити, гуши ме безбројним питањима, жена из огледала проговара, не, пустите ме.

У шта си се ово претворила?

Погазила своје снове због других. Одустала од свега онога што јеси да би постала све оно што ниси.

Што не можеш бити. Што ниси жељела бити.

Зар да то урадиш себи?

Зар да те године сломе?

Зар да се препуштиш бурној ријеци живота, да пустиш сибирским вјетровима да ти пушу по лицу, зар да ти пустиње исуше сву ону срећу, онај живот у теби?

Види те.

Одсјекла си дуге црне косе.

Подочњаци су ти једина шминка.

Руке кржаве.

Леђа погрбљена.

Одјећа похабана.

Снови изгубљени.

О, ти жено из огледала.. о, ти дијете из мене.

Шутите!

Снови су снови. Та одувјек су постојали само да се сањају. Само да се замишља савршен живот. Нешто тако не постоји. Снове остављам сновима, и остављам их за оне сате иза поноћи, тада их сањам, тада се испуњавају у мени, дају ми снагу за даље, не дају ми да одустанем, лијепи су, и волим их, и нижем их као перле, сваки је друге боје и љепши од оног претходног.

Не остварују се, јер..

Реалност је другачија.

Шутите!

ОГЛЕДАЛО

О, ви вјетрови, који толико дуго нисте пухали.. мора која мировасте.. не будите се сад!

Живот је трајање, а не промјена. Живот је туга, и несрећа, и живот су године патње, срећа је мирис мошуша, лијепа а кратка. Брзо ишчезне, па немаш ни доказа да је постојала.. само сјећање.

А срећа проузрокована болом је најтежа.

Шутите људи.. пустите ме.

И највеће вође изгубе понеку битку.

Битку живота.

Маида Алиспахић

Мјешовита средња школа, Бановићи

Ментор: проф. Шевала Мујезиновић

ТРИ

Найомена: Пасусе можеће чииаии било којим редоследом.

Будим се. Будилник још није одзвонио. Устајем и размичем завесе. Необично је мирно јутро. Рутина: умивање, облачење, до ручак. Застарева, треба ми динамике. Док се мед полако раствара у топлом чају прилазим столу где ме чека рад: “Асимилација и нестајање; студија случаја на примеру Хазара”. Узимам гутљај и палим телевизор. Вести: Милорад Павић је преминуо јуче.

Будим се. Три пута сам одложио будилник. Закаснићу. Истрчавам из стана крмељив, необријани разбарушене косе. У зубима држим јабуку док закључавам врата. Предавање данас је сигурно интересантно. Црвено светло на семафору. У даљини чујем црквена звона. Не обраћам пажњу на саобраћај док претрчавам улицу. Врата амфитеатра су свеже офарбана. Нисам приметио док ми на длану није остао крвави траг црвене фарбе.

Будим се. Нисам могао да спавам, тек је свануло. Српаст месец се и даље види на полу тамном небу. Поред њега се назире Алтаир, једна од најсјајнијих звезда на ноћном небу. Полазим у шетњу. Пролеће у Београду да је пре лепе боје травњацима. Стотине нијанси зелене прекривају добар део видљиве површине града. Олистало дрвеће светлуца на првим зрацима сунца. Пролазим Господар Јевремовом улицом управо време за јутарњи намаз. Чујем петарде.

Будим се. Замрзео сам звук будилника тако да излећем из кревета чим га чујем. Време је новац и не треба га тражити. Да нас треба да идем у културни центар “Рекс”. Песничко вече. Са прозора видим нарцисе на суседној тераси. Скоро су златни на подневном сунцу. Јеврејска улица. Стигао сам.

Будим се. Будилник ми је био испод књиге “Речник латинског језика”. Латински је мртав, зашто је и даље популаран? Неки језици су умрли и остали у свом гробу. Не иде ми у главу ни један пример баш сад. Мада, има онај на х. Ха- нешто. Записаћу касније, кад се сетим. Не иде ми размишљање ујутру.

Нисам спавао. Заборавио сам да сам навио будилник, па ме је препао. Целу ноћ сам читао књигу. Једна страница ми фали. Последња. Претражио сам собу, затим и стан. Нема је нигде. Отишао сам да прошетам. У парку су на зеленом травњаку спокојно расле прелепе крваве руже и златно жуте лале. На клупи, испред њих,

ОГЛЕДАЛО

седела је девојка и читала књигу, исту као моју. Имала је плаву косу, смарагдне очи, а на уснама гримизни руж. Звала се Вера. Питао сам је да бацим поглед на последњу страну. Кад ми је дала књигу прсти су нам се дотакли на кратко. Окренуо сам последњу страницу, а на њој је писала једна једина реченица:

„Да би преживео, прво мораш бити жив.”

Веселин Манојловић

Математичка гимназија, Београд

Ментор: проф. Јелена Нововић

ДРВО

На измицају је један мартовски дан. Ни зиме, ни пролећа, ни живота, ни смрти, ни белила, ни зеленила. Размишљам да ли се данас десило нешто што ће одредити долазеће сутра. Шта обликује мој карактер - само оно крупно и велико што сам лично доживела или знакови из околине које подсвесно и ненамерно урезајем у своју личност? Чињеница је да се личност гради годинама, свакодневно, као солитер где је свака цигла проживљени дан.

О коренима

Седа старица, тек је прешла осамдесет, ледено хладних плавих очију незаинтересовано је слушала шта јој неко говори. Чим би чула искрену реч, превише личну, нервозно би гледала са стране, померала горњи део тела, као да јој је непријатно што слуша интимну исповест туђег живота.

Одрасла је као сироче официра предратне краљевске гарде, ког је нова власт изопштила из службе и дозволила да срамно умре без потребне медицинске неге. Основала је своју породицу, имала добро плаћени посао и углед средњег бирократског слоја. Родила је четворо деце и деčји плач и смех су веселили њено срце У трудноћи са петим дететом, живот је кренуо да се одвија на начин који није могла да контролише када ју је муж оставио због млађе жене. У току развода испливали су на површину страхови због егзистенције. Тај емотивни крах је некоме личио на нервни слом, те су јој препоручили болничко лечење од годину дана, а старатељство над децом је припало мужу. У душевној болници рађа и пето дете. И док се она грчевито труди да сачува присебност, вођена плановима за самостални живот и идејом како да поврати децу, не примећује чврсту љуштину која се формира на њој. Нико не може ни да наслути колико је суза, бола и клетви било угушено у болничким зидовима. Период опоравка и прихватања стварности, избегавања погледа других пуних осуда који су је пратили где год да оде, трајао је годинама. Препуштена борби и сазнању да ће старатељство имати само над петим дететом уништавало јој је сваку наду. Живот је ишао, текао. Било јој је омогућено да води бригу и о старијој деци много година касније, онда када су они сами могли да донесу одлуку где и са киме желе да живе. Одлучили су да оду њој, бежећи од оца, они су бежали и од својих проблема и детињства са маћехом. Било им је лакше да их пригрли

неостварена мајка и жена, у своје топле скуте и пружи им накупљену љубав која је годинама била ту, само за њих. Поново је почела њена борба, јер повратак деце даје јој могућност за остварење. Школовала их је, подржавала, саветовала и чувала.

О стаблу

Они су били већ одрасли људи, ускоро је свако отишао својим путем, а она је опет остала сама, са петим, најмлађим дететом. Али овога пута, самоћа је другачија. Деца су јој била збринута, имали су своје породице. Сви су били изведени на прави пут. Прошлост није оставила трага на њима, бар је она тако мислила. Пријала јој је самоћа. Чезнула је за миром и временом које ће посветити само себи. Дошли су и ти дани спокоја, задовољства. И најмлађи син је отишао својим путем. Старица је дозволила умору да је преузме и учини статичном. Живела је сама и пријала јој је тишина сопственог простора. Неко би помислио да је била запостављена од стране својих. Када бисте јој то рекли, сигурно се не би сложила. Тврдила би да јој је добро и да све може сама. Лако јој је било поверовати, самоћу је одавно победила.

О листовима

Најмлађе дете је сада човек у годинама. Замагљене очи не говоре много о прошлости, јер је она тешка и неприхваћена. Имао је само мајку и осећао се као да је био нежељен од стране оца. Постојали су и браћа и сестре, али их читаво детињство није ни видео, нити познавао. Мајчину љубав је осећао више као механичку радњу. Свакодневно је водила рачуна о томе колико је јео, спавао, како се понашао, школовао. Све онако како се од ње очекивало, али кроз однос без емоција и блискости. Њена туга и бол су подигли у међусобном односу непремостиву отуђеност, јаз и неразумавање. Њена рука на његовом врућем челу, нетрпљивост у тешењу када би се ноћу уплашен пробудио. Пекло га је то, рањавало, тиштило. У глави му је одзвањало да не очекује, да не пита, да не тражи како не би урушио привидни склад. Да није битан. Браћа и сестре су дошли, прошли и отишли као вихор, не остављајући велики траг на његов живот. Желео је тих дана да једно другоме помогну, да се пронађу, али за њих он је, и тада, остао странац. Покушавајући да пронађе личну срећу, још више је био усамљен и небитан чак и самом себи. Већ се навикао на хладноћу и осећај неприпадности. Потом је и сам створио своју породицу, која је наизглед краткотрајно унела љубав и пажњу у његов свет. Искрено је уживао, али није умео, поред свог труда, да се снађе у новонасталом осећају. Поново се повукао у добро познату самоћу. Овога пута самоћа није била само лична, самоћа је против његове воље разарала још два бића, ћерку и супругу. Напо-

ОГЛЕДАЛО

кон је имао оно што му је недостајало целог живота. Трудио се свим силама да прими и пружи љубав, али је у напору да се научи томе изгубио драж за којом је тежио. За све познанике је узоран отац, човек. Нико споља није видео да није брижни тата и да живи сам, у свом свету. Физички је присутан, ту је у свом дому, уз своје. Понеки осмех, похвала, захгрљај. А онда зид, магла у очима. Тврда љуштура га је трајно обавила и учинила недодирљивим и неприступачним. Девојчица од својих седамнаест година гледа своје топле плаве очи. Покушава да види какву емоцију преносе. Има наизглед све, топли дом, одличне оцене, искрене пријатеље, снове, отворену будућност... Жели да осети љубав и разумевање оба родитеља и то је оно што је тишти, разара и не да јој мира ни спокоја. Она се дуго трудила да привуче пажњу оца, да буде вредна његове љубави. Сваки покушај је доносио ново, још веће разочарање. Схватила је да није до ње. У њему је. Није имао узор, није имао модел. Није научен. Ма шта урадила, његове зелене очи остају мутне, сетне. Она му говори шта је тишти и ломи, али су њене речи неразумљиве за њега. Немају тежину нити значај. Не допире му до срца. Девојчица се прибојава од каквих ће цигли бити саткана њен солитер.

Можда ће оно што гледалац види у нашим очима бити различито од онога што носимо у себи. Али девојчица зна једно, не жели да и њене буду хладне или замагљене. Не жели да туђе приче утичу на њену. Ограђује се од њих и одриче се.

Мина Недељковић

Пожаревачка гимназија, Пожаревац

Ментор: проф. Весна Милић

НА КРАЈУ ВРЕМЕНА

„Створен сам да будем човек, у једном маленом тренутку који је пре пар деценија био садашњост, а време раздвајао на прошлост и будућност, у галаксији Млечни пут, у Сунчевом систему, на планети Земљи у једном малом, слабо осветљеном болничком собичку, у моје тело удахнут је дух животни. Нисам допуштао времену, а ни заборавам да иједну слику живота избришу из мог сећања, хтео сам да кад год пожелим могу у самоћи поново проживети све мени припремљене сплетке судбине. Мој први, па и сваки наредни корак по ,сложићемо се, овој прљавој земљи, прљао је и мене. Покушаовао сам да будем осека велике плиме, плиме која потапа свет, а за све те године нисам научио да се оперем у прљавој води. Сад је дошло време да се исцрпљен попнем на неки брежуљак, са ког се пружа поглед на све четири стране света како бих блатњавим очима, огледалима душе, одлучио на коју страну ћу полетети за лапастима. (Све дане живота сам исписао, само један ми недостаје и недостајаће. Мене сутра неће бити.)“

Извукао сам папир из писаће машине, прелазећи погледом још једном преко последње реченице.

Хоћеш ли и ти полетети са мном?

Питање је било упућено, помислио је пролазник који је застао на шеталишту и посматрао ме кроз мој напола отворен прозор, ка самом углу собе, ка фотељи која се огрнула поподневним сумраком. Није се преварио, на тој фотељи невидљива за многе очи, непомично је седела силуэта једне младе жене са лицем у длановима. Контуре њеног тела црвенило предвечерњег неба кидало је и расипало у очима оног знатижељног пролазника. Али, баш тада гласник сутона који трчи по сунчевој стази која му нестаје под ногама и од својих остатака ствара мрље по крову облака, носи сву дневну патњу и бол згуснуту у њен лик и спушта је близу мене. Ћутиш, отео ми се уздах праћен благим поветарцем који се поиграва са пламеном свеће, чији се догорели фитиљ дави у топлом воску, као и свих ових година.

Осетио сам њене таласасте власи како се провлаче између мојих прстију, бљештећи под пригушеним светлом попут загаситог злата. Склопио сам очи, на тамној страни капака угледао сам плаву боју која се чудесно прелива у концентричним круговима, њено око, иза кога живе и сијају светови чији сјај се расипа по њеним образима и челу... Гледам и послушкујем. Ништа. Тишина.

Њене посете имале су и наличје, нарочито ноћу, кад изазива највећи немир у мени, кад оживи у сновима и полусновима. Потпуно је овладала мноме, као велика црна планина, која увек стоји на истом месту и заклања блесак ватреног колута, држећи све под собом заробљено у тами сопствене светлости. У жељи да видим још мало сунца, да напуним своје ћелије резервама сунчевог даха, устао сам. Истина, чудно је било како сам уопште успевао да одржим равнотежу под теретом илузије и високе ватре (напора), али устао сам, обукао капут и несигурним кораком детета кренуо напоље...

Очи су ми кружиле по натписима, блештавим реклама, удицама за лаковерне, али било је јасно да не виде оно што гледају. Све ври као у кошници, свако има свој пут, а нико не види последњи трзај напола мртвог инсекта. У свему што човек ствара, кружи новац невидљиво као крвоток. Он људима и стварима дарује изглед и значење, код једних обитава и држи их у животу, друге напушта и оставља их да пропадају док скроз не увену. Да ли су нам ти безвредни комади папира заиста потребни да бисмо се радовали, живели, волели једни друге, увидели смисао...

Из све мрачнијег неба допире до мене тутњава коју одмах, у себи, преводим. Под упаљеним небеским кандилима оним тешким кораком отишао сам до гробља... Разгледам надгробне споменике који казују понешто о мртвима, али и о томе да смо ми само блесак у времену и да наша дела остају вечно. Овом садашњем тренутку је сваки корак, сваки дах, свака смрт допринела.

Овде лежи твоје од меса и топле крви, обратио сам се сапутници која лебди за који тренутак пред мојим очима, које виде оно што се живом човеку не открива, а затим ишчезава. Уливала ми је наду не трајнију од блеска муње.

Руже што расту изнад њеног срца, мирно су ме посматрале својим црвеним очима.

У замореној свести ми се чини да ми јад и бол који осећам лагано свлаче одору душе, спремајући се да је баце на сада већ тмурни тигањ неба. Пао сам на колена. Моћ тихе и дуге молитве трепти својим сјајним и благим крилима на врховима ових зелених жбунова унаоколо. Ослушкивао сам како тихо цвили лишће на ветру. Све живо што је до сада било невидљиво и нечујно, све бди у мраку, бди над молитвом. Има нешто у људском гласу што се прелива из саме душе, што путује до трећег неба ношено крилима анђела, у човековом разговору са небеским Оцем.

Кад дође глас о мом свршетку, а преда мном буду милиони једноличних минута, што називају вечношћу, можда ће ући немири у мале куће, мој спомен проћи ће улицама ове вароши, по нека суза жена и кратки говори мушкараца. Можда ће у локалним новинама они који су ме волели објавити коју реч о мом крају, како би оба-

ОГЛЕДАЛО

вестили јавност о мом погребу. А вас све ово можда и не занима јер ме нисте упознали, заволели и разумели. Док по мом телу пада као нека лепљива паучина, влага мокре земље, не допиру до мене звуци, очи су склопљене, све је остало за великом капијом живота која се мучно затворила за мном...

Сада је ред на вас. Ви сте писци своје приче. Можете да избежете да сами утабате своју путању кроз васиону или да следите пут којим је већ безброј њих кренуло. Али, знајте, и болесни и богати и сиромашни и здрави, сви на крају иду на исто место, далеко иза ројева звезда на вечерњем небу.

Видимо се тамо, на крају времена!

Михаило Јанковић

Пета београдска гимназија Београд

Ментор: проф. Милица Шаренац

ISKRE

Pogledaj u nebo, koje vješto izbjegavaš svojim plavim očima, kao da se bojiš. Zar ne primjećuješ zvijezde, koje poput iskri sijaju, pune tajni? Zagledaj se u zvijezde. Dopusti da te ljubavni talas zanese, ne žali za učinjenim djelima. Približi se, dotakni me, osjeti moje tijelo, koje drhti od hladnoće.

Spavaj, nek ti snovi šapuću čemu moji pogledi, dodiri, riječi koje ti tiho govorim u ovoj magičnoj noći. Sjeti se ovih mojih riječi, kada me ne bude više u tvojoj blizini. Tad, ne žali za propuštenim prilikama, i nepromišljenim riječima, koje su ove tužne oči navele na suze. Kao da već nije bilo dovoljno boli u njima, koja se svakodnevno lomila u tom mladom biću, a sve zbog tvoje neuzvraćene ljubavi. A onda me neće biti tu kraj tebe. Sve će proći, kao i ova noć i ova naša mladost.

Protutnjat će kao voz kraj stanice, na kojoj nema putnika.

A ti, ti ćeš čekati i nadati se. Ali, uzalud. Dok budeš čitao moje pismo, ne dozvoli sebi da zaplačeš, jer sam sebi nisi dozvolio da voliš to malo, nježno i nemoćno stvorenje, koje se radovalo svakom našem susretu.

Naglo sam odlučila otići, zaboravit tebe i sve naše uspomene. Ali, kao što pretpostavljaš, nisam te uspjela zaboraviti...

Mrak, sjena klavira, tišina, zatim, snažan aplauz. Izlaziš na scenu. Bilo je to kao na svjetskom koncertu klasične muzike. Tihi šapat prstiju po tipkama klavira, ton po ton. A onda, valovi muzike koji su me nosili i pokretali u meni bujicu osjećanja. Lagano me odnose. Otrgnu me iz tijela, zaplešu sa mojim mislima. Publika kao da nije ni postojala, ljudi nisu disali, samo su dopustili da muzika vlada njima.

Svaku notu sam osjetila duboko u sebi. Možda zato, jer je posvećena baš meni. Iako, nisam otvarala oči, osjećala sam poglede pune ljubavi i strasti. Tvoje note me vode u prošlost, kada sam ti govorila da pogledaš u nebo, koje si vješto izbjegavao svojim plavim očima, kao da se bojiš.

Zar nisi primjećivao zvijezde, koje su poput iskri sijale, pune tajni? Nisi razmišljao da su te zvijezde, to nebo, moji pogledi. Zašto nisi dopustio da te ljubavni talas zanese? Te večeri, oskrnavio si moje tijelo i dušu i iščeznuo iz stvarnosti. Nije te bilo više, nikad više nisam srela istu osobu, svaki put bi bio neko drugi umjesto tebe.

Sve je prošlo, kao i ta noć, i naša mladost. Protutnjalo je poput voza kraj stanice, na kojoj nema putnika. Ostali smo sami.

Dok sam na tvojim leđima osjećala kako ti se zvuk gitare odbija kroz tijelo, pjevao si našu pjesmu. A ja sam maštala o ljubavi, o ljubavi u kojoj

OGLEDALO

sam zamišljala upravo tebe pored sebe. Tako sam uživala u tvom prisustvu, u tvojim pjesmama, kao što sad uživam na tvom koncertu.

Završavaš svoju kompoziciju, ustaješ, poklanjaš se publici, ali i dalje gledaš u mene. Publika ti do neizmoglosti aplaudira, ali ti to i ne primjećuješ.

Prilazim da ti čestitam na izvanrednom koncertu, a umjesto hvala postavio si mi pitanje...

Tiana Mišković

Građevinsko-geodetska škola Tuzla
Mentor: Prof. Emina Suljendić Mahmutović

RAZGOVOR SA OCEM

„Zdravo, tata,“ začu se glas iz hodnika. „Htjela sam da razgovaram s tobom.“

Poslije nekog vremena, u sobi su se začuli tihi koraci. Nije bilo glasa koji bi djevojci odgovorio, niti je pozvao unutra, pa ipak, ona je ušla. Sjela je na malu rasklopivu stolicu ispred stare i odveć dotrajale stolice za ljuľanje, na kojoj su već počele nicati svilene niti paukove mreže. Soba u kojoj se trenutno nalazila odavala je sjaj neke davne raskoš. Nekada je to bila ogromna dnevna soba sa biserno bijelim zidovima i porodičnom atmosferom. Danas je to tek obična soba sa visokim stropom. Zidovi su odavno požutjeli od starosti, a strop je bio ispisan prljavim šarama vlage, koja bi zimi probijala kroz stari krov. Luster, koji je generacijama krasio sobu, odavno je iznesen. Jedino je stara stolica za ljuľanje svjedočila da je tu nekada bilo života i sreće.

„Voljela bih da si mogao prisustvovati mojoj maturi. Bio bi toliko ponosan na mene... Nosila sam onu rozu haljinu, sjećaš se? Rekao si da bi mi lijepo stajala.“ Nasmijala se. Njen smijeh je lijeno odzvanjao praznom kućom. „Sada mi zaista lijepo stoji. Izgubila sam na kilaži otkad te nema...“ A zatim muk. Htjela je još toliko toga da kaže, čak je ponijela i maturske slike sa sobom. Silno je željela da bude ponosan na nju, ali to nije bilo moguće. Čovjek koga je toliko dugo tražila na jednom te istom mjestu, iako je vrlo dobro znala da ga više nikad tu neće pronaći, odavno nije bio živ. Njen otac se davno odselio iz te kuće u neki bolji i sigurniji svijet. Poslije njegovog odlaska, kuća je utihnula, a zatim sasvim zamrla. Godine njegovog rada su sada propadale bez nade da će neko nekad pokušati to zaustaviti. Ostala je samo ona i trudila da sačuva ono što je nekada zvala domom, uvjerena da će tako vratiti barem mali dio voljenog oca.

A zatim, baš kao i godinama unazad na taj dan, iz stare kuće začu se plač djevojke.

Aleksandra Savčić

Prva gimnazija Sarajevo
Mentor : Prof. Anela Jarkoč

ПРЕД ВЕЛИКИМ ВРАТИМА

Сећам се свега. Свега што сам радила тог дана, свих детаља. Неки догађаји остају са нама до краја живота. Обликују нас. Гледајући на то сада, имам утисак да сам тог дана отворила врата. Врата која воде у остатак света. До тада сам само познавала једну собу. Мислила сам да је она све што постоји. Блио је лепо. Онда сам отворила врата... Врата којих нисам била свесна. Схватила сам да постоји више. Много више. Сећам се свега. Свега што сам радила тог дана, свих детаља. Иако тада нисам разумела шта се дешава:

Брзо силазим низ степенице и улазим у кухињу. Дочекује ме мирис прженица. Мама ми каже: “Добро јутро, душо. Јеси ли гладна?” Дотрчавам до стола и седам на моју столицу. Мама ми са осмехом доноси пун тањир. Љуби ме у чело. Уста пуна укуских прженица, питам је: “Мама, је ли демо у парк данас?”

“Идемо. Само заврши доручак.”

У брзини, поједем остатак и отрчавам до своје собе да узмем Пени. Пени је мој плишани меда. Носи розе хаљиницу. Имам је већ две године, од свог четвртог рођендана. Облачим јакну и излазим са мамом, грлећи Пени.

Био је добар дан. Сећам се сладоледа од ваниле који сам јела. Сећам се да је једна од љубашки у парку била разваљена и да се мама жалила на “вандале који су ово урадили”. Сећам се да је носила црни капут. Најбоље се сећам онога што се десило када смо кренуле назад, до куће. Још увек се будим усред ноћи због слика које ме прогоне у сну. Али соба је другачија ноћу. Шушти, шкрипи, шапуће. И силуете иначе познатих предмета изгледају тако ванземалски. Тако непријатељски. Видим сенке тамније од сенки и срце ми брзо куца. Често не могу да се смирим до јутра и морам да се запослим нечим, било чиме, како не бих размишљала о томе:

Мама је стала да поприча са нашом комшиницом. Ја сам отишла до малог врта близу наше куће. Шетам око стабала и жбунова који су поређани у редовима.

“Не иди далеко!” – довикује мама замном.

Стала сам у нешто чудно. Прво сам мислила да је благо, али црвено је. Натапа земљу. Свуда је. И на трави. И на стаблу. И на човеку који лежи поред њега. Прилазим му.

“Хеј!” – кажем му.
Не примећује ме.
“Хеј!” – овога пута гласније.
Не примећује ме.
“Хеј!” – дрмам га.
Не примећује ме.
Мама ме зове. Идем до ње.
“Где си била, душо?” – чучне како би ме гледала у очи.
“У врту. Играла сам се.”
“То је супер! Али сад морамо кући.” – пружа ми руку.
“Мама, тамо је неки човек.”
“Који човек?”
“И нешто чудно, црвено је свуда око њега.”
Више се не смеши.
“Мислим да спава. Покушала сам да га пробудим али ме није чуо.”
“Где је?”
Узимам јој руку и водим је до њега. Врисне кад га види.
Зашто?
Тражи нешто у торби. Вади телефон и зове некога. Дрхти.
“Пријављујем мртво тело.”
Мртво тело?
“Да, сигурна сам.”
Брзо дише и хода напред-назад. Не знам зашто. Гледам човека.
Изгледа мирно. Кренем ка њему док мама некоме говори нашу адресу, али ме она заустави. Заглри ме и стегне.
“Све је у реду, душо.”
Мислим да плаце.
“Да, да. Молим вас, пожурите.” – враћа телефон у торбу.
“Све је у реду, све је у реду.”
Одвлачи ме назад, ка кући.
“Све ће бити у реду.”
Морам да трчим како бих ишла поред ње.
“Добро си, сви смо добро. Све ће бити у реду.”
Нисам сигурна да више говори мени. Погледа ме. Мислим да је уплашена.
“Све ће бити у реду.”
Зашто то упорно понавља? Не знам. Тако да само чврсто загрлим
Пени и наставим да је пратим.

Дарја Девеџић

Шеста београдска гимназија Београд
Ментор: проф. Олгица Рајић

LUTKA OD SOLI

Lutka od soli šeta plažom i oseća daje okean veoma privlači.

- *Ko si ti? – pita ga.*
- *Uđi u mene, pa ćeš shvatiti – kaže okean.*
- *Plašiš me!*
- *Onda ćeš znati ko sam.*

Lutka oprezno priđe i brčnu nogu u okeanu. Noga joj se istopi.

Ona se nasmeši i polako uđe u okean.

(Indijska priča)

Najedanput, ne osećam ništa, a onda mir i toplota.

Nisam više ja. More me je rastavilo na najsitnije delove. Moje telo, ruke, noge, odvojene su. Sad ni moja glava nije cela. Svaki moj delić rastavljen je od mene, i nekom neobjašnjivom pojavom mogu da vidim i osetim svaki svoj delić svakim svojim slanim delićem.

Prestravljena sam. I besna na talase. Pre nekoliko trenutaka bila sam obična lutka od soli koja je zadovoljno šetala plažom, dok me talasi svojim umilnim i penastim šuštanjem nisu nagovorili da uđem u more. Sada ne znam šta sam. Izdeljena sam na milione delova. Moji delići od soli plivaju, umesto da su svi zajedno u jednom telu.

Pokušala sam da se vratim na kopno, da izađem iz ovog vodenog kaveza. Nisam uspela.

Kada bih mogla izvikala bih se na talase zato što su me naterali da dođem ovde. Međutim, ti talasi, zli i bezosećajni, zamenjeni su novim talasima, onako kako se to ceo dan talasi menjaju. Sada je red na druge da obavljaju njihovu dužnost.

Iako sam rastavljena na bezbroj sitnih delova, i pritom sam u vodi koja se konstantno kreće, osećam da su svi moji delići na okupu. Blizu su jedan drugog i ne odbijaju se dalje u more.

Sama sam i bespomoćna.

Odjednom, čujem zvukove. Zvukove koje nikada pre nisam čula na kopnu. Piskave i krajnje neobične zvukove.

Čujem ih svuda oko sebe. Razaznajem reči.

Nisam jedina lutka od soli u moru. Ima ih bezbroj. Vrlo su ljubazne i dobre. Ona tuga i bes od malopre sada su samo čista sreća.

OGLEDALO

Upoznajem se sa nekoliko lutaka, zapravo, sa njihovim delićima pošto je i njih more rastvorilo. I, dopadaju mi se.

Shvatam da ovde zapravo pripadam. More je mesto za nekoga moje vrste, za lutku od soli. Zapravo je kopno bilo mesto na kom sam bila usamljena.

I više nisam ljuta na talase. Njihova namera je bila dobra.

Shvatam da dobre namere, kao i loše, ne možemo sve odmah spoznati. Za neke je potrebno da prođe određeno vreme koje će pokazati kakve su zapravo.

Davina Tanasković

Gimnazija Čačak

Mentor: prof. Dejan Krunić

БЕЛИНА

Како је могуће да у овој соби важе закони физике? Делује као да ова четири зида немају границу, беспрекорно су бела, као ова кошуља, као ове панталоне и ова ружна обућа. Није удобно у одећи коју су ми дали. И људи уопште нису љубазни овде. Кошуља је тако згужвана да скоро заборављам да и даље имам руке. Кад год покушам да их померим, осећам се као да имам грч који не могу да савладам, не боли ме, али то је осећај који је гори од бола. Шири ми се по телу, немам контролу над собом.

Очајнички их молим да ми не дају те мале пилуле, али не дозвољавају ми да се померим. Осећам воду у устима која пролази кроз грло упоредо са оном малом, одвратном пилулом. Бацају ме на средину стерилне собе, паралишу ме и не могу да проговорим јер ми језик кочи некаква чудна ствар преко уста и беспомоћна сам. Очи луче некакву слану течност, мислим да је то због страха и овог осећаја који ме обузима. Крећем се, али не осећам да свесно померам ноге. Приближавам се белини која ме гура од себе, са свих страна. Чак ни она не жели да ме прихвати. Падам сваки пут када јој се превише приближим, осећам бол у сваком делу тела, обара ме и налазим се на јединој површини која нас све гура. Седим и чекам када ће почети да гори испод мене, желим да почне да гори, спалиће кожу, знаћу да сам жива. Нека се разбукти пламен око мене, да постанем жртва своје несреће, саучесница у свесном убиству.

Ти што отвараш некакву преграду на вратима, мислиш да те не видим? Хоћете и очи да ми одузмете? Е, па видим те, и гадиш ми се! Вриштим, како не чујеш? Вриштим што си ту и што ме гледаш као да ме жалиш. Па што не дођеш да ме откопчаш ако ме жалиш? Можда би ми било лакше да знам да сам потпуно сама, али знам да нисам. У угловима белила назирем црвено око иза кога стоје можда још неколико пари очију. Бар ми дај приватност. Пусти ме да очајавам сама над овим што сте ми приредили.

Никада нисам хтела да се нађем на овом месту. Ви мислите да ће ме безличност умирити? Хоћете да видите да постајем празна као ова соба, да имам само очи, да се у њима губи боја, да беоњача преузима целу површину и да и себи и вама скратим муке? Вриштим, погледај ме! Нећеш добити то што тражиш, још увек видим твоје тмурне очи,

ОГЛЕДАЛО

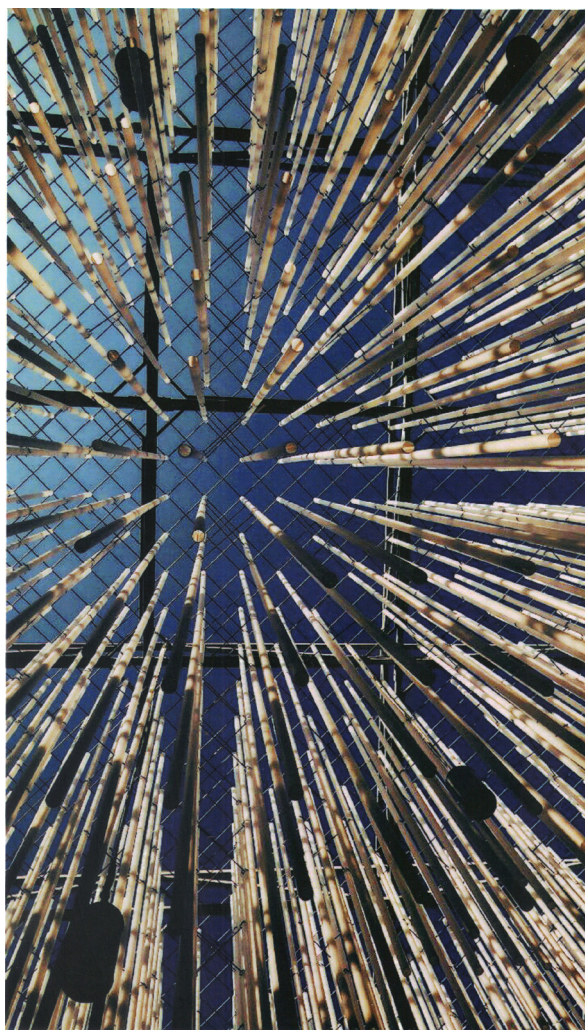
још увек ти видим то тамно лице, ту скупљену косу смеђе боје. Још увек ти видим дволичност, прекор и тај јадни поглед на који мислиш да ћу пасти. Не жалиш ти мене. Али погледај ме, једног дана ћеш ти бити овде, кошуља ће тебе сачекати после мене. Грчићеш се у њој, сваки каиш који ће ти стезати људи око тебе, болеће те као што мене боли. Чула си ме, је л' да? Нажалост, и ја још увек одлично чујем, и преграда коју си залупила одјекује ми у глави још десет секунди након што је залупљена. Десет ексера се забада равно у свест, десет је тачака испред мене, десет последњих откуцаја одбројавам пре него паднем и не чујем ни један више.

Одвежите ми руке сада, сада вам не могу ништа. Одвежите, јер је ово последње што вам тражим. Одвежите да осетим како је додирнути неког живог и осећати се живим, јер сам клонула. Одвежите, јер не могу да издржим у сопственој кожи док ме тако гледате.

Ивана Славов

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

КЛАСИЦИ И О КРАТКОЈ ПРИЧИ

Урош Вучетић, Мреже
(ДРУГА НАГРАДА – ФОТОГРАФИЈА)
Прва београдска гимназија, Београд
Ментор: проф. Марина Чудов

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ШАЛА

Ведро зимско подне... Мраз стигао, све пуца, и Нађенки, која ме држи под руку, хвата се сребрнасто иње по увојцима, на слепоочницама и на маљницама изнад горње усне. Стојимо на високом брегу. Од наших ногу до самог подножја пружа се стрма равн у којој се сунце огледа као у огледалу. Крај нас су мале санке, постављене јаркоцрвено чојом.

– Да се спустимо, Надежда Петровна? – молим ја. – Само је данпут! Верујте ми, остаћемо живи и читави.

Али Нађенка се боји. Сав тај простор од њених мајушних каљача па до краја леденог брега изгледа јој као страшна, неизмерно дубока провалија. Кад погледа доле, она премре и застане јој дах чим је позовем да седне у санке, а шта ће тек бити ако се усуди да полети у провалију! Она ће умрети, полудеће. – Преклињем вас! – говорим јој. – Зашто се бојите? Схватите да је то малодушност, кукавичлук!

Нађењка најзад попушта, и ја јој на лицу читам да она попушта иако је то опасно по живот. Бледу, уздрхталу, намештам је у санке, обгрлим је руком и заједно се суновраћујемо у бездан.

Санке лете као стрела. Ваздух који просецамо шиба у лице, хучи, звижди у ушима, болно штита од беса, хоће да скине главу с рамена. Од силине ветра не можемо да дишемо. Као да нас је сам ђаво зграбио својим канцама, па нас с риком вуче у пакао. Предмети око нас сливају се у једну дугу траку која стрмоглаво јури... Ево, још часак само – чини нам се – и пропали смо!

– Ја вас волим, Нађа! – изговарам полугласно. Санке почињу да клизе све спорије и спорије, хујање ветра и зујање саоница нису више тако страшни, дах више не застаје, и ево нас, најзад, доле.

Нађењка је ни жива ни мртва. Бледа, једва дише... Ја јој помажем да устане... – Ни за живу главу нећу се више спуштати – каже она гледајући ме разрогаченим очима пуним ужаса. – Ни за шта на свету! Умало нисам пресвисла! Мало касније, она долази к себи, и већ ми упитно загледа у очи: јесам ли ја рекао оне четири речи или су јој се само причуле у хуци вихора? А ја стојим крај ње, пушим и пажљиво разгледам своју рукавицу.

Она ме хвата под руку и ми дуго шетамо око брега. Загонетка јој, очигледно, не да мира. Јесу ли изговорене оне речи или нису? Да или не? Да или не? То је питање самољубља, части, живота, среће,

питање врло важно, најзначајније на свету. Нађенка ми продорним погледом нестрпљиво, тужно загледа у лице, одговара без везе, чека хоћу ли ја започети разговор. О, колико промена на том драгом лицу, колико промена! Ја видим, она се бори са собом, хтела би нешто да каже, нешто да пита, али не налази речи, незгодно јој је, страшно, смета радост ...

– Знате шта? – каже она не гледајући ме.

– Шта? – питам ја.

– Хајде још једном... да се спустимо.

Пењемо се уза степенице на брег. Ја поново намештам бледу, уздрхталу Нађенку у санке, поново летимо у стравичну провалију, поново хуји ветар и зује саонице, и поново у најјачој и најбучнијој јурњави санки ја изговарам полугласно:

– Ја вас волим, Нађенка!

Док се санке заустављају, Нађенка мери погледом брег низ који тек што смо се спустили, затим дуго гледа у моје лице, послушује мој глас, равнодушан и нимало страстан, и сва, сва, чак и њен муф и капуљача, цела њена ситна појава, изражава крајњу недоумицу. А на лицу јој је исписано:

– У чему је ствар? Ко је изговорио оне речи? Он, или ми се само причинило?

Та неизвесност је узнемирује, изводи је из стрпљења. Сирото девојче не одговара на питања, натмурило се, само што не заплаче.

– Да није време да идемо кући? – питам ја.

– А мени... мени се свиђа ово санкање – каже она црвенећи. – Да се спустимо још једанпут?

Њој се „допада“ то санкање, а међутим, док седа у санке, она је као и пре тога бледа, једва дише од страха, дршће.

Спуштамо се трећи пут, и ја видим како ме она гледа у лице, прати моје усне. Али ја приносим устима марамицу, кашљем, и кад се нађемо на средини брега, успем да прошапћем:

– Ја вас волим, Нађа!

И загонетка остаје загонетка! Нађенка ћути, размишља о нечему... Ја је пратим са санкања кући, она се труди да иде што лакше, успорава корак и непрестано очекује да ли ћу јој казати оне речи. Ја видим како се мучи, како се савладава да не каже:

– Није могуће да их је изговарао ветар! А ја нећу да ветар изговара!

Сутрадан ујутру добијем цедуљицу: „Ако идете данас на санкање, свратите по мене. Н.“ И од тога дана Нађенка и ја – сваког дана идемо на санкање и, спуштајући се одозго, ја сваки пут полугласно изговарам увек исте речи:

– Ја вас волим, Нађа!

Ускоро се Нађа навикава на ту реченицу као на вино или морфијум. Она не може да живи без ње. Додуше, јурити низ брег страш-

но је као и пре, али сада већ страх и опасност дају посебну чар речима о љубави, речима које су загонетне као и пре, и које тиште душу. Осумњичена су увек иста двојица: ја и ветар... Ко јој од нас двојице изјављује љубав, она не зна, али њој је, очигледно, већ свеједно; из било ког пехара пио – свеједно је, само да се опијеш.

Једног поднева упутих се сам на санкање; умешавши се у гомилу, видим како Нађенка прилази брегу, како ме тражи очима... Затим се плашљиво пење уза степенице... Страшно јој је да се санка сама, о, колико је то страшно! Она је бледа као снег, дрхти, она иде као на губилиште, али иде, иде одлучно, не осврћући се. Она је сигурно одлучила да најзад провери хоће ли се чути оне заносне слатке речи кад мене нема? Ја видим како, бледа, са устима отвореним од ужаса, седа у санке, затвара очи и, опростивши се заувек од живота, креће... „Зззз“ ... зује санке. Не знам чује ли Нађенка оне речи... ја само видим како она устаје из санки изнурена, слаба, а по лицу јој се види да ни сама не зна да ли је чула нешто или није. Док се спуштала, страх јој је одузео способност да чује, да разазнаје шумове, да схвата...

Али ево долази и пролећни месец март... Сунце је све блаже. Наш ледени брег тамни, губи свој сјај и крави се најзад. Ми престајемо да се санкамо. Сирота Нађенка више нема где да чује оне речи, нити има ко да их изговара – ветар се не чује, а ја се спремам за Петроград, на дуже време, по свој прилици засвагда.

Некако дан-два пре одласка, у сумрак, седим ја у башти, а од дворишта у којем живи Нађенка та башта је одвојена високом оградом са шиљцима... Још је прилично хладно, на ђубришту још има снега, дрвеће је мртво, али већ мирише на пролеће и спремајући се на починак гаврани бучно гракћу. Прилазим огради и дуго посматрам кроз рупу. Видим како Нађенка излази на трем и диже тужан, изгубљен поглед према небу... Пролећни ветар дува право у њено бледо суморно лице... Он је подсећа на онај ветар који нам је хучао онда, на брегу, кад је слушала оне четири речи, и лице јој постаје тужно, претужно, а низ образ клизи суза... И сирота девојчица пружа обе руке као да моли тај ветар да још једном донесе оне речи. И ја, сачекавши ветар, изговарам полугласно:

– Ја вас волим, Нађа!

Боже мој, шта се збива с Нађенком! Она кликће, смеши се целим лицем и пружа у сусрет ветру руке, радосна, срећна, тако лепа.

А ја одлазим да се спремам за пут.

То је било давно. Сада је Нађенка већ удата; удали су је, или је сама желела – то је свеједно, за секретара племићког старатељског фонда и сад већ има троје деце. Оно како смо нас двоје некада ишли на санкање и како јој је ветар доносио речи: „Ја вас волим, Нађенка“ – није заборављено; за њу

ОГЛЕДАЛО

је то сад најсрећнија, најдирљивија и најлепша успомена у животу...

А мени сада, кад сам постао старији, није јасно зашто сам говорио оне речи, зашто сам се шалио...

Антон Павлович Чехов

Превео Миодраг М. Пешић

ИЗОКРЕНУТА ПРИЧА

(Ова је прича претрпјела земљотрес, па је у њој све испретурано. Покушајте ви да сваку ријеч вратите на њено право мјесто.)

Тек је брдо изашло иза сунца, а лежај скочи из пространог чиче, навуче ноге на опанке, стави главу на капу и отвори кућу на вратима.

– Гле, ноћас је земља добро поквасила кишу! – зачуђено прогунђа брк, сучући чичу, па брзим двориштем пожуре низ кораке, истјера шталу из краве и рече:

– Рогата ливадо, иди, паси у зеленој крави, а ја ћу ноге под пут, па ћу поћи у дрва да донесем шуме.

Чича стави раме на сјекиру и намигну бабом на своје око:

– Бако, скувај у јајету четири лонца док се посао врати с чиче. Данас ће ручак слатко појести старца.

Пут распали низ чичу дижући својом широком прашином обlake опанака. Од тога се уплашише нека кола, па у трку изврнуше коње, а узда испусти кочијаша и бубну ледином о леђа.

Догађај се уплаши од овога необичног чиче и опружи поље преко ногу, јурећи брже него брдо преко зеца. Најзад, кад је бацио себе испред погледа, од зуба му зацвокота страх и глава му се диже на коси: из оближњег вука вирила је крволочна шума!

– Ау, сад је бостан обрао чичу! – обузет лудим старцем, наш ти страх прескочи преко чакшира и подера трн, па брже од поља потрча преко засејане звијезде.

Пред кућном бабом дочека га вјерни праг.

– Тако ми светог вука, ено недјеље у шуми! – викну гласина храпавим чичом.

Кућа се препаде, ускочи у бабу и забрави кључ вратима, а сирото дрво попе се на чичу и горе се ухвати граном за руке очекујући двориште да дојури у вука.

Бранко Ћопић

КРАТКА ПРИЧА

Кратка прича (енгл. *short story*) у ширем смислу представља кратку прозну епску форму која у наративном облику обрађује било какву тематику; у ужем смислу **кратка прича**. (нем. *Kurtzgeschichte*) означава кратку прозу посебног квалитета, тј. сасвим одређени жанр, којег осим краткоће карактеришу још неке компоненте, а пре свега добро организована радња усмерена ка одређеном циљу, који је готово неумитан. Могући су обрти који, непредвиђени у условима свакодневног живота, делују неочекивано и снажно, те тако на минималном простору постижу максималан утисак. Идеална структура кратке приче одликује се јединством радње, тона, расположења и утиска, а дуга је управо толико да се може прочитати у једном даху. Њен језик је по правилу једноставан и сугестиван, без **маниризма**, тј. **кићености** и високе стилске **орнаментике**. Структура кратке приче делимично се подудара с традиционалном **новелом**, али док је ова последња од самог почетка права уметничка форма приповедања, кратка прича је изворно фељтонистичка форма која накнадно поприма уметничке амбиције. Узроке њене појаве неки теоретичари траже у постепеној али сигурној дезинтеграцији традиционалне новелистичке форме и трагају за новим начином приказивања човека у његовој конфронтацији са стресовима савремене техницистичке епохе. Кратка прича има две развојне линије. Једна потиче из Америке где се рафинирана европска новела никада није одомаћила. Као прва и класична дела овог жанра сматрају се Поове приче „Убиство у улици Морг“ и „Украдено писмо“, а као њени најбољи представници спомињу се, осим Поа, Н. Хоторн, М. Твен, Х. Џејмс, О'Хенри, С. Крејн, Е. Хемингвеј и В. Фокнер. Друга линија има интернационалнији карактер, а зачета је у Европи у доба натурализма и импресионизма. Немачки натуралисти А. Холц, Ј. Шлаф и Г. Хауптман уводе у књижевност „малог човека“, говорни језик, дијалекте и импресионистички стил који у минуциозним описима приказује нови став према животу, најдубља и најскровитија струјања свести (**унутрашњи монолог**). Пред крај прошлог и почетком 20. века кратка прича се јавља истовремено и готово независно у различитим националним књижевностима Европе: у Русији (Чехов), у Француској (Флобер и Мопасан), у Енглеској (Џојс и Менсфилд), у Немачкој (Кафка). Као изразито модерна приповедачка врста, према америчком моделу, кратка прича се у Европи одомаћила после Другог светског рата. Најеминентнији представници овог модела кратке приче су послератни немачки писци Борхерт, Бел и др. Њена структура се мења,

ОГЛЕДАЛО

строга композиција уступа место намерној уметничкој недовршености и неизвесности. Постепено се губи сигурност традиционалног приповедања и смисао за радњу. Изражена рационалном прозом или живим пластичним дијалогом, ратка прича се мање труди да приказује појединце и окреће се њиховим узајамним односима. У нашој књижевности праве представнике кратке приче у ужем смислу сусрећемо такође после Другог светског рата. То су: Ц. Космач (*Гусеница*, 1946), Р. Маринковић (*Руке*, 1953) и А. Исакович (*Велика деца*, 1962 и *Пайраћ и вайра*, 1962). Као флексибилни израз стварности која се непрекидно мења, кратка прича се не везује за чврсте, затворене форме. Тоталитет и смисао савременог света не изражава више линеарна радња шематске конструкције. Захваљујући свом отвореном завршетку и драгоценој способности наговештаја, она је спона између традиције и иновације у оквирима приповедне прозе нашег времена.

Др Мира Ђорђевић

Речник књижевних термина,
Нолит, Београд 1986.

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ – ЕСЕЈ

Мара Прпић, Дјевојка
Гимназија „Андрија Мохоровчић” Ријека
Ментор: проф. Давид Карасман

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

„МИ ИМАМО УМЕТНОСТ ДА НЕ БИСМО ПРОПАЛИ ЗБОГ ИСТИНЕ”

Прва наџрада БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Свет је позорница на којој свако игра своју улогу. Какав је свет, независно од нас, не знамо. Нити ћемо икада знати. Свако је свет за себе. Постоји милион светова у које можемо да завиримо, али само је један свет у који се враћамо. То је наш свет. Свет који је печат додир свих душа које су загребале даске наше позорнице. Неко свој свет представља као откривање, ослобађање, бујност, бежање, ватру и жар, док је за неког тај свет статичан, у њему конци навике са собом вуку савршенство, ритам и сигурност.

Реалност света је оно од чега бежимо. Реалност је зелена. Она започиње своју путању буђењем живота, али у исто време поседује и моћ зла. Та моћ се током одрастања развија и ретки су они који се од ње одбране. Она остави бар мали ожиљак на свакој души. И само чедно дете може препознати змијског цара који је прогутао слона. Та зелена, боја воде, боја силе, настоји да изрази страхотне човекове страсти, сложићу се са Винсентом ван Гогом који ову боју тако представља у писмима свом брату, Теу. Свако у себи крије неке сне и море непремостиве И непреводиве у јаву. Фрида Кало је своје сне и море пренела на платно. Усуђујем се да кажем да је Фрида била свесна свог света, али да ли би проживела свој живот поново с истим изборима? Уметност је слобода, а она је свој свет ослобађала у делима. „Лас дос Фридас“ је слика која до сржи открива њене највеће страхове и боли.

Приказане су две стране Фридине личности: једна – традиционална, у ношњи, са сломљеним срцем и друга – савремена и модерна Фрида. Њен живот био је борба. У страху од смрти, нико је није могао разумети осим ње саме. На овој слици ослања

се само на себе. Држи руку у руци, грејући наду да ће и ову олују преживети.

Свако у свом свету крије мноштво олуја. Интимних олуја које вешто скрива у сопственој души. Мислим да се оне током живота нагомилавају и да их је немогуће „тек тако“ постати свестан. Међу тинејџерима су данас у огромној мери присутни поремећаји у исхрани. Свет тих особа контролишу булимија или анорексија. Нико од њих нема нормалну перцепцију свог lika, па самим тим и своје личности. Њиховим световима завладали су ови депресивни поремећаји и, иако они кулминирају слично, не красе ни приближно исти ожиљци даске њихових позорница. Све су оне самосвојне. Овим светом одишу неморал, ексцентричност и горчина. Сви смо ми, када се нађемо најдубље међу корицама своје књиге, бар трунку као Анаис Нин. Она је била самосвесна, и не штедећи се, корачала је испред свог времена: „А ја, ја ћу увек бити девице – проститутка, перверзни анђео, дволична жена, кобна светица.“ Можда је незахвално поредити се, јер сви смо ми рођени као свеци и светите, и сами смо криви за свој разорени свет, за свој затрован дух и своју опустошену душу. Иако смо ми, људи, врло често склони сваљивању кривице на друге, одговорно тврдим да свако живи свој живот и свако формира свој свет. После више од 10 година у паклу дроге, позорницу Ј.Ф. је обасјала светлост. Није се то десило у једном трену, био је то дуг рат. Али шта је довело до тога, како и зашто? И сигурно није у питању развод родитеља, ни разочарење, ни осећај недостатка љубави. Хиљаду је тежих прича у којима незадовољство и гнев нису акумулирали у наркоманију. Ипак је и долина мртвих у земљи живих.

Нико од нас није невина жртва овог живота. Ми, људи, грешни смо, ваљда смо створени да будемо такви, сурово грешни, али мислим да нас управо то чини појединцима вредним овога живота. И нема ничег гадног у греху. И нема изласка из њега, нема преправљања. Све на свету може бити лепо, јер он то и јесте. Да не постоји бол, беда, изнемоглост, болест, разочарења, данас врло вероватно не бисмо спознали ту грубу лепоту и емотивну искреност у делима Винсента ван Гога, једног од најцењенијих постимпресионистичких сликара.

Лепота не говори сама о себи, она звони у очима посматрача и вришти своју причу. Лепота јесте у очима посматрача. Слажем се да је њен доживљај субјективан, али неоспориво је да постоји и нека објективност у том чину спознавања лепоте. И у башти препуној предивног цвећа издваја се коров, а рука би опет посегнула ка просеку. Можда сви ми и нисмо толико различити. Али понекад, да бисмо погледали истини у очи, морамо зажмурити. Та тама и тај тренутак, фаза, преображај, управо је оно по чему се издвајамо. Та тама је величанствена. Величанство је лепо. Лепо је некарактерис-

тично. Лепа је природа, поглед, речи. Лепе су гробнице. Лепе су старе градске светиљке и касни возови. Лепи су стари црно-бели филмови.

Лепота је свуда око нас. Лепота је смех, а „ништа није вредније од смеха. То је снага да се смејеш и напустиш себе, да будеш светлост. Трагедија је најглупља ствар на свету“, рекла је Фрида Кало. Али свет зна бити и трагичан, и глуп. Морамо научити да у свој тој тами препознамо нашу светлост. Можда је баш та светлост водиља која обасјава место наше улоге, можда је баш то тренутак када треба да заиграмо, јер никада не знамо колико ће та игра трајати и колико је улога потребно да упознамо свет. Свој свет. У туђи свет никада не можемо прозрети до сржи и не можемо закорачити на туђу позорницу. И не треба. И не добијају сви исте улоге. И верујем да је то с разлогом.

Никада сиромаш и богаташ неће у истом пронаћи неутољену глад за слободом и животом. Али шта уопште значи богатство? Да ли је постати богат исто што и бити сраћан, недодирљив или материјално осигуран? И шта се деси када сиромаш постане богаташ? Да ли ће он савладати своју глад и чежњу и бити умерен или ће се само из света онога ко пружа руку и моли, пребацити у свет онога ко помахнитало заобилази ту молбу? И никада свет људи из племена Мурси или Хамер неће бити ни налик становницима Париза, Беча, Будимпеште или Београда. Границе између наших светова чврсто су ограђене и физичким препрекама. Неретко, нажалост, ту залутају и стрме литице раса, култура и религија. Неки од нас власници су светова који ће се оклизнути и изгубити своје време марећи о нечему чији се мирис једва осети у оној сировој зеленој реалности. Замислите, попут Џона Ленона, да на свету нема религија, нема граница, нема ратова, нема политичких странака, нема разлика у раси. У његовом свету осетим доброту, а човек, да би живео, мора бити добар. Он ствара свет за себе и својом песмом подстиче и друге на то. У својим календарима имамо гомилу црвеном оловком мноштво заокружених страћених дана, испарелих дана, списаних дана, ишамараних и осакаћених. Проблем је што се ти дани додају животу, нашем животу. А наш живот је – наш свет. И тек кад проживимо живот, схватимо праву вредност и генијалност свих тих дана. Време је илузија, али наш свет без тих дана, без сата, минута и секунди које их чине, бесмислен је. Све је безвезе... И време, и сви ти људи... Или смо ми сами безвезе, јер, кад предуго траје, и тишина некако зазвучи, и племенито некако заболи, и здрав дух се отрује компромисима. „Наш свет је царство снова и свако се врти као зврк“, рекао је Хенри Милер.

Мислим да морамо постати једно са животом, једно са самим собом, али вртлог ни једног јединог зврка не сме престати. Морамо схватити да се наш свет мења, развија и усавршава и никада не

ОГЛЕДАЛО

смето допустити да мисао о врхунцу и моћи разори нашу грозницу за знањем, искуством, стварањем и унапређењем. Никада неће цео универзум бити безусловно срећан, али ми у нашем малом свету можемо бити градитељи сопствене светлости. А светлост можемо поистоветити са јутром, снагом, надом и оном грешном, бедном чистотом. Свако јутро са собом носи срећу, патњу, бол и смех. Да ли је смех исто што и срећа, да ли је наша замисао о сопственом срећном свету исто што и срећан свет? Чисто сумњам, али смех засигурно јесте лакши пут ка срећи, као што је и замисао пречица за јаву. Смех је огледало душе, а каква би се слика одразила у Фридином огледалу? Какву бисмо слику ми видели? Логично би било да свако од нас види исто, али наше перцепције се разликују. Године нас све обраде различито. Неки светови вечно одишу објективном лепотом, док неки као шибица светле и поносно носе своје боре и бразде. Оптимизам је спас. Оптимисти „не праве од туге науку“, већ „маме светло на следећем брегу“. Замисао о здрављу је већ пола здравља. Ми видимо свет онаквим какви смо ми сами и то није варка. Као што наш славни нобеловац каже: „Нису сви људи тако рђави, као што рђав човек мисли.“ Исто тако, нису ни сви људи тако срећни, као што срећан човек мисли.

Ми живимо сами, ми умиремо сами. Све остало је само илузија. У свету без илузија човек је странац. Наш свет је зелено у кавезу, а ми имамо прилику да изаберемо какав ће то кавез бити. Балашевић каже: „Волео бих да знам како да напишем уздах. Један тамни, дубоки уздах. То сад страшно недостаје овом свету.“

In ultima linea: Уздах.

Ангелина Фрајић

Зрењанинска гимназија Зрењанин
Ментор: проф. Александра Максић

ПРОМЕТЕЈСКА МИСИЈА

Друџа најрада БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Веома давно, зидови пећине Алтамире били су голи. Међутим, нешто је изазвало прачовека, ловца и номада. Унутрашњи порив, горућа жеља, подигли су му руку и лаким покретима она је оставила обресе снажних бизонских фигура. Да ли је уметност, независно од човека, обитавала у пећини и чекала да га запоседне, и тако остане у људској врсти, клијајући у свакој следећој генерацији? Или је, пак, човек, једнога дана, створио уметност као производ развоја сопствене свести, која се из њега родила, из њега проистекла. Одговор није важан колико чињеница да човек и уметност, од једног полазног тренутка у прошлости, па све до ових минута који управо протичу, хиљадама година живе у нераскидивој симбиози.

Онај ко ствара је, током овог дугог временског периода, небројено пута разматрао законитости које условљавају његово креирање. У области где су уметничке грађевине саздане од речи има студија, теорија и постулата о основним начелима писања скоро колико и писаца. Различита су мишљења о томе шта човека притиска (или ослобађа притиска?) да урезује токове своје мисли на белину листа папира. Бројне су интерпретације о техникама и начинима на којима треба писати, и на крају, различита су убеђења чему записано треба да служи. Свакако су најзанимљивије, притом и најрелевантније, експлицитне речи писаца на поменутој тему. „Свак прича своју причу по својој унутарњој потреби, по мери својих наслеђених или стечених склоности и схватања и снази својих изражајних могућности; свако сноси моралну одговорност за оно што прича, и сваког треба пустити да слободно прича“ – каже Андрић у својој чувеној беседи.

Писац, стога, не сме бити имитатор, плагијатор или лажов. Ипак се вештина писања не огледа у умешности попуњавања празног простора куцањем на писаћој машини. Унутрашња превирања позната су искључиво песничкој индивидуи, дешавају се на пољима њене свести и њеног сазнања, па су зато покушаји да се ти процеси прилагоде великим ауторитетима и узорима погубна за саму бит идеје која се родила у уметнику. То не значи да писац не треба да шири своје оквире читајући што више разноврсних дела, са дијаметрално различитим становиштима и темама, напротив – за њега је препоручливо и битно упознавање са шароликим људским искуством. Отварајући нова подручја, њему до тада неоткриве-

на, писац се освешћује и стаје на позиције нових перспектива, које могу повећати његове изражајне могућности и изазвати налете инспирације.

„Писци су очајни људи, и када престану да буду очајни, престану да буду писци“, речи су Чарлса Буковског, које имплицирају на прометејску мисију писца. Осуђен на бол и вечне муке, прогнан од богова, изолован је од људи, јер је починио хибрис – желео је, наиме, човеку да дарује ватру. Писање је бол док ти орлови кљуцају утробу и померају органе. Писац је човек који тешко и с муком пише – то га чини писцем. Рекли су многи уметници и то да, ако писац планира да живи од свог писања, сачекаће га брза и сигурна смрт од глади. „Између уметника и друштва постоји, у малом, исти јаз који постоји између Божанства и света. Први антагонизам само је симбол другог“, сведочи Андрић у измаштаним разговорима с Гојом. Међутим, писац и његово дело постоје једино да би служили човечанству, у директној су зависности од друштва које их некад или узвисује, или немилосрдно одбацује. Смртоносан је живот, ал смрти одолева/ Једна страшна болест по мени ће се звати/ Много смо патили. И, ево, сад пева/ Припитомљени пакао. Нек срце не оклева/ Јер исто је певати и умирати/, чувени су стихови „Баладе охридским трубадурума“ Бранка Миљковића, песника кога је убила прејака реч. Болесник који одолева смрти? Шизофреник? Песник је можда само лудак који је избегао лудницу, његова патња је у томе што осећа много више него остали. Што га се тиче.

„Јер носиш очи у устима и видиш тек када проговориш“, а додала бих на ову Павићеву мисао – јер бесмисао из себе претвараш у смисао тек кад га ставиш на папир. Изгубљеном у шумама симбола, писцу није лако да нађе праве путање. Поставља се питање избора технике, стила, ангажованости, форме, које, ако им се поклони више пажње него што заслужују, прете удаљавањем од првобитне суштине, у чије се име и почело писати. Бројни књижевни манифести и програми могу само да изиграју оног писца који их је схватио исувише озбиљно и пожелео да им остане привржен и одан. Ограничења нема, осим оних која разграничавају поља свести у нама самима, а те нам границе никада неће бити познате, тако да је исто као да их и нема. Универзум у нама пружа бесконачан број могућности израза, низова речи, сплета апстрактних идеја дела. Писац је нашао начин да их уопшти, тако што ће их откинути из себе и сервирати свету. Гете у Фаусту вели:

Куражно зато! Све узорно дајте/па машту с њеним хировима свима/ страст, разум, осећања разиграјте/ ал' свуда нека и лудости има! Због непрестаних окршаја које писац изнова и изнова води са свешћу и савешћу, неопходна је храброст која ће га погурати низ литицу. Сигурна сам да писцу долазе ноћне море у представама од речи. Њихов највећи страх је да ће их убити прејака реч, да ће их

ОГЛЕДАЛО

неко жигосати том речју посред чела, или да ће, наглас изговорена, та реч бити као прочитана смртна пресуда. Смрт дише за вратом, али зашто се не привикнути на њено присуство, као на присуство пријатеља који ће корачати са тобом раме уз раме, цели живот. Писац није застао пред вратима где је чувар рекао: „Не смеш даље“, њега је занимало све оно за шта остаје ускраћен ако остане, заустављен забраном, пред вратима. Њега се тицало много више.

Тамара Ристић

Шеста београдска гимназија Београд

Ментор: проф. Радивоје Благојевић

THE PROMETHEAN MISSION

A long time ago, the walls of the Altamira cave were bare. However, something provoked the first man, hunter and nomad. An inner urge and a burning desire raised his hand and, with a light movement, he marked out the contours of strong bison figures. Had the art been living in the cave, independent of man, waiting to possess him and thereby remain in mankind, sprouting in each of the next generations? Or, perhaps, the man, one day, created the art as a product of development of his own consciousness which was born and derived from him. The answer is not as important as the fact that man and art live in an unbreakable symbiosis, from one beginning point in the past up to the moments which are passing by right now.

The one who creates has considered the laws which condition his creation many times over this long period. In the area where art buildings consist of words, there are as many studies, theories and postulates about the basic principles of writing, as there are writers. The opinions on what pressures a man (or relieves him of the pressure?) to engrave the flows of his thought into a white sheet of paper are different. The interpretations of techniques and ways of writing are numerous, and, finally, the beliefs regarding the purpose of what was written are different. Surely, the most interesting and most relevant are the explicit words of writers about the mentioned topic: "Each builds his own story according to his own inward needs, according to the measure of his inclinations, innate or acquired, according to his conceptions and to the power of his means of expression; each assumes the moral responsibility for his own story and each must be allowed to tell it freely" – says Andrić in his famous speech.

Therefore, the writer must not be an imitator, plagiarist or a liar. Still, the skill of writing is not reflected in the dexterity of filling a blank space by typing on a typewriter. Inner leavenings, known exclusively to a poetic individual, happen on the fields of his/her consciousness and knowledge and because of that attempts to adjust those processes to major authorities are fatal for the gist of the idea which was born in the artist. That does not mean that the writer should not expand his limits by reading various works with opposite opinions and topics; on the contrary – it is commendable and important for him to be acquainted with colourful human experience. Opening new, for him undiscovered, fields, the writer regains consciousness and stands at positions of new perspectives which can enlarge his expressive skills and cause flurries of inspiration.

“Writers are desperate people and when they stop being desperate they stop being writers”, those are the words of Charles Bukowski which imply the Promethean mission of the writer. Condemned to pain and eternal torment, banished by the gods, he is isolated from the people, because he committed hubris – he wanted to offer fire to mankind. Writing is the pain while eagles peck your intestines and move your organs. The writer is a man who writes hard and with difficulty – that is what makes him a writer. Many artists also said that if a writer plans to live from his writing, a sure and quick death of starvation awaits him. “There is the same abyss between the artist and society as between God and the World. The first antagonism is merely a symbol of the second”, testifies Andrić in his imagined conversations with Goya. However, the writer and his work exist only to serve the mankind and they are directly dependent on the society which sometimes exalts them and sometimes ruthlessly discards them. Life is deadly, but to death resists/ One terrifying disease will be named after me/ We suffered too much: And, here, the tamed hell/ is singing now. Heart, do not hesitate/ To sing and to die is one and the same, are the famous verses of “Ballad for the Ohridtroubadours” by Branko Miljković, the poet who was killed by a word. A sick man who resists death? Schizophrenic? The poet is maybe just a madman who evaded a mental hospital, his misery is there because he feels much more than others. Because he is concerned.

“Because you carry your eyes in your mouth and you see only when you talk”, and I would add to this a thought by Milorad Pavić – because you turn the nonsense from yourself into sense only when you put it on paper. Lost in the woods of symbols, it is not easy for the writer to find the right path. The questions of choice of technique, style, engagement and form are raised and if they are given more attention than they deserve, they threaten to move us away from the primary gist in whose name the writing was started. Numerous literary manifestos and programs can only trick the writer who takes them too seriously and wishes to stay devoted and loyal to them. There are no limitations, except those which demarcate fields of consciousness in ourselves, but those borders will never be known to us, so it is as if they didn't exist. The universe in us gives us an infinite number of possible expressions, sequences of words, combinations of abstract ideas. The writer found a way to generalize them by ripping them off himself and serving them to the World. Goethe says in “Faust”:

Be brave, and show them what you've got/ Have Fantasy with all her chorus, yes/ Mind, Reason, Passion, Tears, the lot/ But don't you leave out Foolishness! What is necessary is courage which will push him down the cliff because of the continual clashes which the writer, over and over again, has with his consciousness and conscientiousness. I am sure that nightmares consisting of images of words come to the writer. Their biggest fear is that they will be killed by too powerful a word, that someone will

MIRROR

stigmatize them or that, when uttered out loud, the word will resemble a death sentence. Death is breathing down our neck, but why not get accustomed to its presence, like to a presence of a friend who will walk by your side throughout your life. The writer did not stop at the door where the guard said: "You must not go further", he was interested in everything which he remains deprived of if he stops at that door, halted by prohibition. He was concerned about much, much more.

Essay by **Tamara Ristic**
Sixth Belgrade Grammar School
Mentor: professor Radivoje Blagojevic

Translation by **Tamara Tasic**
Sixth Belgrade Grammar School
Mentor: professor Sandra Plazibat

НАТУРАЛИСТИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ У НОВЕЛИ ГИ ДЕ МОПАСАНА

Трећа најава БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Новела „Два пријатеља“ читаоце осваја снажним мотивима пријатељства, ратног бесмисла и танане границе између живота и смрти. У њој се маестрално контрастирају две слике – на једној страни Мопасан погађа у суштину егзистенције натуралистичким приказом смрти, док на другој представља оно најхуманије у човеку – његову љубав према ближњем. Мопасанова новела минималистичке фабуле продубљена је психолошким мотивима. Писац приказује наизглед обичан и ни по чему посебан догађај – страдање цивила у рату, но сву пажњу читаоца привлаче двојица јунака, Соваж и Морисо, и искреност њиховог пријатељства.

Сам пут ка натурализму у књижевности био је тежак, постепен и крајње структуралан, уз освртање на сваки мотив који је морао бити јасно и природно приказан. Од идеалиста у романтизму, преко „очева“ реализма – Балзака и Толстоја, па до Золе који је у књижевност увео јунаке са друштвене маргине, ликови и теме су се мењали. Золин савременик, Ги де Мопасан увиђа књижевне и стилске везе као срж реализма и увођењем природног, јасног и неидеализованог у стваралаштво доводи сам реализам до свог врхунца – до натурализма. Реалисти етику и морал аритметички своде на средину збира друштвеног неморала, а натуралисти иду корак даље, пишући о времену рата и страдања, времену у којем се запостављају морални принципи Имануела Канта. Такође одбацују и било какав вид друштвеног утопизма донекле либералног Карла Маркса. Тако се ствара и нова слика света у којој рат окреће све кодексе, друштвене и моралне, и буди оно најниже у човеку, ствара пометњу у његовој души и мислима. Потреба за нормалним животом, за хармонијом, коју једино природа може да пружи, у таквим временима је најизраженија.

Два пријатеља, Соваж и Морисо, жељни одмора од свакодневне несигурности, одлазе у природу. Задивљени њеним миром и хармонијом, они одмарају умове пецајући. Њима не треба много, жељни су „шаке зрака и мало беле јутарње росе”. Ћуте, уживају и пецају. Дуго се нису срели и решени су да пркосе окупираном Паризу и свему што их окружује. Тутњава топова који гађају са суседног брда њихова је реалност, у ствари – само један њен део. Мопасан једноставним дијалогом представља пацифистичке идеје двојице пријатеља. Они не мрзе Прусе, они мрзе рат, или га се макар гаде. Морисо и Соваж нису национално острашћени. Тим детаљем Мопасан показује јасну разлику између превазиђених романтичарских националних и патриотских идеја и натуралистичког виђења пацифизма и гађења према рату.

Пријатељство Морисоа и Соважа осваја једноставношћу. Они се слажу у готово свему и о већини заједничких тема ћуте. Општу хармонију слике у којој двојица пријатеља уживају у природи ремети долазак Пруса. Хладни официр, симбол ратне свакодневнице, тражи од њих лозинку војске Француске, а не разуме да је пријатељи немају. Убеђује их, покушава да их заваља и придобије, али њихово пријатељство, а не патриотизам, јаче је од живота и они остају одлучни у намери да не издају један другог. Официр постројава војску, а они се мирно рукују. Стисак руку двојице пријатеља представља врхунац људскости, достојанства и преданости. Спремни су на смрт, али не и на гажење морала. Пруске команде, па тишина... Пуцањ и смрт. У тој се смрти и даљој официрској хладнокрвности огледа готово сав натурализам у делу. Животиња у телу човека осећа глад и наређује да му се припреме рибе које су упецали стрељани. Њихова су тела по његовој наредби бачена у реку. Мопасан једноставно и објективно даје опис два тела која падају. Делује донекле чак и иронично, у стилу фарсе, у стилу натурализма, та чињеница да им тела завршавају у реци којој су се дивили и која их је чудно повезала.

Мопасан смиреношћу јунака, њиховим уживањем и њиховом смрћу, осликава портрет једног пријатељства неоптерећеног догађајима, портрет грађанске одважности и херојске смрти. Но, тај портрет је уоквирен натурализмом, то пријатељство је једноставно, та одважност подсећа на Толкиновог Билбо Багинса, то херојство је без патриотизма и национализма. Два пријатеља воле мир, воле људе и воле живот, а презиру ратни хаос. Дубоко у свему томе крије се љубав према човеку уопште, готово бескрајни хуманизам. Мопасанов се доживљај света изнет у делу може препознати у речима Ернеста Хемингвеја. Смрт једног човека губитак је за све људе, јер смо сви делови целине, те да се не

ОГЛЕДАЛО

треба никада питати за ким звоне звона – она звоне за нама, за деловима човечанства. Задивљујуће је јак тај мотив пријатељства у новели „Два пријатеља“, оставља без даха. Њихова одважност показује да је пријатељство јаче и од смрти, веће од живота.

Лука Стојановић

Гимназија Лесковац

Ментор: проф. Владимир Мичић

БАЈКА О РЕЧИМА И ДЕЛИМА

Похвала БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Још од давнина, приче о људским Речима и Делима почеле су саме плести различите замке у које би се неретко хватала пажња. Надалеко чувени по својој разноликости и живописности, предели људског живота маме стварност што се око њих махнито мота. Над реком Мисли издиже се мост што одолева њеним наносима, но познатији по томе што повезује два потпуно различита предела, Речи и Дела. Горд у својој лепоти и снази, мост верно суделује у животу ових предела. Смењују се ту правилно ноћ и дан. Ноћ што посипа прашину сна, затим дан што непоколебиво диктира судбину предела и њихових становника. Често се на овом мосту сусретну бројни пролазници, којима се не зна број, а понекад ни име. Неки од њих су попут Одлучности, Несигурности, Жеље, Страху и Могућности, својим утицајем и појавом, веома запажени. Ни не погледавши се, некада мирно пролазе једни крај других. Но у данима нервозе и немира, мост је сведок жарких сукоба и нетрпељивости непустљивих пролазника.

Над овим пределима, у власти се смењују један од два владара, Разум или Срце. Одвајкада Речи и Дела тихо се гложе за пажњу и миље тренутног владара. Постепено, из ове борбе изродио се јаз, како међу владарима, тако и међу пределима. Чини се као да највише посла има Одлука, судија који у име Разума или Срца доноси пресуде завађеним странама. Чудни су токови Мисли, још чуднија та невидљива али осетна благонаклоност коју оба владара гаје према Речима. Јер, чешће човек каже, него покаже куда се разливају токови Мисли. Када су речи стекле предност и каквим се то триковима служе? Да ли је њихова привидна лакоћа успела подједнако заварати и поткупити оба владара? Или је то можда чин мудрог саветника оба владара, Савести? Није записано како нити кад су Разум и Срце склопили један од ретких договора те пристали делити истог саветника. Чувена по својој мудрости, Савест је пристала верно и непристрасно служити оба владара док јој судбина то омогућава.

Познато је да је Савест одувек више стрепела за Дела, но за Речи. Знала је да људи једни другима коренитије и теже суде на основу Дела него Речи. Због тога су Дела временом стекла ограничену слободу. Речи као да су увек некако лакше бивале заборављане. Стога

чешће гомила набацаних Речи звечи и јечи у ушима, но што очи Дела виде. Та Дела пружила би нову перспективу коју Речи вешто крију. Код људи су зато Дела добила на цени, али нешто је и даље недостајало да би се она у својој пуноћи остварила. Пuteви које плете слобода, често нису довољно дуги да би стигли до Дела. Пред крај, зафали само по који педаљ одлучности. Тим путевима, скитају шансе, које маме и Речи и Дела, покушавајући живот учинити шароликијим. Често чак ни Дела одобрена правноснажном пресудом Одлуке, и потписана Савешћу, не постигну жељени исход. Смештени у тамну комору Кривице, они представљају заједничку срамоту, како Разума тако и Срца. Праћена ветровима Једа, бујица Мисли крене се разливати човековим бићем. Немир тада као да се увуче чак и у кости. Сићушни механизми који покрећу људско биће најбоље раде уљуљкани дубином унутрашњег мира, зато човек не воли потресе.

На јави, под лупом гледано, сви људи покренути су сличним механизмима, чије точкиће често кочи Страх. Као највећа пошаст, Страх не бира плен, већ без реда и културе напада све. Чег ли се људи боје? Незвесности исхода, сећања или можда других људи? Шта ако схватимо да смо у тамну комору Кривице и њен помоћни строј кајања протерали невини? Незречене Речи и неучињена Дела које је на путу остварења ухватио и заробио Страх. За шта смо онда живели? Одлука би више требала пратити Храброст, не Незвесност. Сваки људски удах садржи несагледивост судбине и будућности што време носи. У обзорију сећања прошараном пролазношћу, обриси Дела су ти који се јасније памте од мириса Речи што брзо исхлапе.

И док време расипно одбројава подеке на сату, људски живот у бегу од краја, у наручју штити драгоценост. Мозаик сачињен је од крхотина пронађених на путу којим је човек бежао од времена и заборава. Управо ту бајка о Речима и Делима нашла је своје уточиште до данас. Чекајући будућност да открије своје тајне, Речи и Дела живе окупани сунцем различитости. Гладна слободе, а потпомогнута савезником Правде, Дела се и даље истрајно боре за премац Слободе.

Лара Гргинчевић

Гимназија Јован Јовановић Змај, Нови Сад
Ментор: проф. Александар Турукало

ЖРТВА СПЕЦИЈАЛИЗАЦИЈЕ И МАТЕМАТИЧКЕ СПОСОБНОСТИ ДЕЛОВАЊА – ДАНАШЊИ ЧОВЕК ЈЕ БЕЗ СВОЈСТВА, ОДНОСНО МАШИНА КОЈА ЗАРАЂУЈЕ

Похвала БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Данашњи људи напуштају удобне мајчине утробе већ обучени у радничка одела. Од малих ногу све је одређено – ићи у вртић, ићи у школу, одабрати занимање – нешто на шта ћемо уперити читав интелектуални дар и снагу, нешто чиме ћемо се бавити читавог живота. Као заморци заробљени у кавезу, МИ трчећи окрећемо то-чак система, несвесни овог сизифовског посла.

Донедавно, МИ смо наводили магарце да НАС опслужују теглећи НАШ товар километрима, мамећи их свежом, крупном, сочном шаргарепом, постављеном тик испред њихових ограничених њушки. Недостижно! Ово је доба магарећих људи. НАША шаргарепа је љубав према НАМА самима. Јурећи за наметнутим идеалима у циљу самоостварења, задовољства самим собом и љубави, МИ заправо само архимо у корист система. Осећамо се као да корачамо уском козјом стазицом где би се једним скретањем са пута МИ стромекнули у суноврат. Опустање није опција! Заправо, НАШ ум нема ни времена ни простора да мисли ван наметнутих оквира и брига.

Захтеви система све НАС топе у једноличну воштану масу, коју изливају у калупе у једнонаменске свеће, док оне што штрче из модле ножем немилосрдно одстрањују као бескорисне отпатке и бацају. Те

свеће својом светлошћу и животном снагом греју систем, изгарајући за њега, и полако се смањују и разливају док коначно своје животе не заврше у прашкастом пепелу. Живимо у илузији слободе, док једини слободни избор који НАМ се пружа јесте начин на који желимо да будемо јахани. Живимо од обавезе до обавезе – чим одведемо јахача на одредиште и наизглед заслужимо преко потребан одмор, одмах бивамо оседлани, упрегнути и на грбачу НАМ се навали нови јахач који НАС тера на ново путовање, обећавајући благостање и коначно одмор и спокој, који никако не долазе. Има ли овој агонији уопште краја? Ако га има, где је? Ако нема, која јој је онда сврха? Немогуће је да се овако мора. Сигурно постоји начин којим се може скршити рутина и живети ван формираног уређења!

Међутим, као што коза која скрене са стазе пада у провалију и гине, као што јагње које одбегне из крда прождиру дивље звери, као што пупољак који је на крају високо постављене гране, издвојен од свих осталих, нема никакве шансе да се развије у плод, већ бива смежуран и вене; тако и човек ван друштва постаје вук самотњак чији живот нема смисла и који се скончава скапавањем од глади, тамо где га нико не жали и где га нико не памти.

НАШ живот је непрестана и немилосрдна борба, пре свега са НАМА самима, а тек онда са другима. Уколико човек одустане од обавеза и покуша да живи лагодно, на свом путу ходаће само равницом, без икаквих брда. Када је пред НАМА брдо, МИ се уз њега уз напоре пењемо да бисмо видели шта је иза њега и то НАС покреће. А човек који иде равницом већ види све испред себе. Зашто би уопште наставио да хода ако ништа ново неће успети да пронађе? Зато и коначно стаје и стагнира, духовно мртав. Систем НАМ даје оно што је човеку за живот битније од хране и воде – наду. Наду, из које све остало проистиче. Наду, која нас тера да идемо даље. Наду, која не умире поседња, него не умире никада!

Систем је због МЕНЕ јачи, а ЈА сам због система жив!

**Филип Весовић, Данијел Ђорђевић,
Филип Ковачевић и Катарина Цимеша**

Математичка гимназија Београд
Ментор: проф. Радивоје Благојевић

ИГРА

Похвала БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Има ли лепшег питања за дете од: „Хоћеш ли да се играмо?“ Верујем да је свакога од нас највише радовало питање: „Хоћеш ли да се играмо?“ И играли смо се, уживали у трави, песку, слагали лево коцкице, бојили, цртали по зидовима, правили колачиће од невероватних састојака, постајали лекари, учитељи, освајачи, неимари. Заиста смо се играли. Позвани смо да будемо као деца, јер је таквих Царство небеско. А царство, и небеско и земаљско, припада човеку који постаје најближи себи када постигне онакву озбиљност коју има дете док се игра. Када сте последњи пут добили овакву невероватну понуду? Када вас је неко, заиста, позвао да се играте? Кажем заправо, оно право, без рачунара и без рачуна. Да нисмо заборавили да се играмо? Не, нисмо, јер када престане да се игра, човек је мртав. Сада се само играмо другачије.

Играјући се, лечили смо, учили, освајали, што и данас чинимо постајући неимари свог и туђих живота. Играјући се усвајамо правила, стичемо навике, градимо ставове. Е, правила, правила! Знамо да без њих не може. Заиста, без њих не би имала смисла ни игра, ни живот, а рекох – без игре се не може. Човек игра одувек, пре точка, пре ватре, пре речи човек је играо. Уз обредне игре, обредне плесове образовали су се народи, развијали и учили. Наши прапреди су уживали и препуштали се игри – плесу. Уживамо и данас. Уживаће и потомци, ако не забораве на препуштање и уживање.

Најважнији тренуци живота везани су за игру. Рођење, одрастање, освајање – спортско, ратно и љубавно, прославе, параде, одавање почasti. И све уз плес, и све кроз игру. Када нас је мајка Грчка заљуљала у колевци из које смо се разасули у најразличитијим правцима, у руке нам је дала и светлост – бакљу – ватру. Ми, данас, без обзира на све разлике, верске, расне, родне, без обзира на све, ту ватру и њен дух преносимо славећи и прошлост и будућност кроз игру, ону највећу, олимпијску. Кругови континената су спојени, играмо укорак, стварајући своје магичне кругове, увежбавајући корак, хватајући ритам, стварајући мелодију. Мој корак, моја игра обележиће још нечији живот, па ће он постати незамислив без њих. Тек тада и мој живот постаје смислен, јер постаје множина. Хоризонтално и вертикално. Само да не заборавимо праву сврху наше игре,

ОГЛЕДАЛО

циљ – успињање вертикалом спаса. Циљ – бити предан ономе што радимо, играти се и волети, поштовати кругове, чак и олимпијске.

„Коло младо, коло ново,

Нове клице, стара нада,

Ново цвеће, стабла стара,

Душе чисте, срца млада,

Наследници светог жара“ – каже песма.

„Где ја стадох, ти продужи“. Да се коло не прекине, оно наше „виловито, плаховито“, оно у коме играју делије. Оно наше које не ограничава, не заборавља, већ шири и пружа могућности. Само тако имамо могућност да проширимо видике, да научимо неког, а истовремено будемо ученици. Да се угледамо и служимо за углед. Само ако играмо, само ако се играмо. Само да игра не постане такмичење и не уништи све оно лепо, дуго грађено, небројеним корацима и рукама одиграно, остварено. У игру живота неискварену, чисту и чаробну, треба привући што више људи. Наравно и оне који су заборавили, пружити им руку да се присете корака. И плес може да почне. Заправо да се настави. Јер да смо престали да се играмо, престали бисмо и да постојимо, а пламен би се угасио. Игра распирује унутрашњу светлост која нам је неопходна као и сунчева. Једино обасјани светлошћу, можемо да волимо и да се играмо ради игре, не само због игре, да се заиграмо корако по корак или укорак.

Хајде да се играмо, доигравамо, разигравамо, заигравамо, оплетемо, расплетемо, накитимо, развеземо, осунчамо.

Хоћете ли да се играмо?

Милена Гачић

ТППШ „Депот Ђурађ“ Смедерево

Ментор: проф. Оливера Ђерић

ЦРНИ БИВО У СРЦУ

Похвала БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Понекад, у налетима беса који ме заробе, не размишљам исправно. У стању сам да се само дерем на све особе са којима се сусретнем тог дана; не бирам речи. Саме излазе из мене речи увреде које људе опеку, за које никада не бих помишљала да би могле да буду изречене. То око мене изазива убрзано рушење досадашњег позитивног мишљења о мојој личности и потребно ми је много више времена да саградим и поново подигнем порушено.

Када допустим да ме бес и мржња обузму, претварам се у нешто што нисам. Радим управо оно што осуђујем код осталих, као да постајем све оно што је за мене најгоре. Доносим исхитрене одлуке, уопште не размишљајући о последицама које вуку за собом. Грешке правим једну за другом, њихов број се повећава, а требало би да их буде све мање. Најгоре од свега, те грешке иду преко недужних људи; мени најближих.

Постоји нека скривена злоба у мени која у том тренутку исплива на површину и попут огромног таласа потопа све моје квалитете и врлине. Води ме једносмерним путем, таквом брзином да не могу да јој се одупрем.

На том путу растерам све људе и удаљим се од свега; останем сама. Намерно повредим и кажем оно што не желим, што не осећам. Тешко ми је да видим реалност и прихватим помоћ и труд осталих људи којима је стало до мене. Желим свима да наудим и повредим их што је више могуће. Нисам ни свесна шта су моја дела учинила.

А онда, једнога дана, када прогледам из тог слепила, угледам људе који су повређени до сржи. Видим људе који су изгубили вољу и снагу да нешто уложе у мене; људе који су изгубили скоро сву наду. Истог момента схватим да се око мене налази мање људи и доброте. Онда наступа кајање које ме изједа више од мржње и злобе које су ме претходно запоселе.

На крају, данима и ноћима, мучи ме само једно питање. Да ли је морало да буде тако и да ли је све ово вредно изгубљених људи? А онда она црна страна у мени тражи оправдање за себе. Нађем тако речи Душка Радовића: „Да ли би људи могли бити

ОГЛЕДАЛО

бољи? Могли би, али нико неће први да почне. Сви имају лоша искуства. Нисмо ли се мало пута заклињали да ћемо бити бољи? И неки стварно постану бољи, па испадају наивни. Јер су они други – постали још гори.“

Ивана Џаврић

Економска школа „Нада Димић“ Земун

Ментор: проф. Снежана Обрадовић

СЈАЈ И БОГАТСТВО У МОЈИМ ОЧИМА

Нађете се, онако одједном, усред центра највећег богатства и луксуза. Сваки детаљ скоро да вам заслепљује очи својим сјајем. Импресионира вас раскош. Питате се – да ли је ово заиста нечији живот? За вас је свакако само сан.

Пружате поглед са видиковца. Иза вас палата. Испред вас мрачно небо које не сија ни од звезда већ више од светала Монте Карла и Монака. Сама места као да су усијана, стичете утисак да горе. Усред тог пламена живе се животи богатства и славе. Спустите поглед само на све те јахте, никад испловиле из луке. Љубавна гнезда, легла журки и лудила. Бесна кола за нас не представљају ни обична возила, већ свемирске бродове. Јуре у највећој журби. Мислили бисте да негде гори, а вероватно је заправо још нека журка или просто приказивање свег богатства. Господа ходају улицом у најскупљим оделима, за руку воде даме на високим потпетицама у скупим тоалетама. И ми, у потпуности нормално одевени за наше критеријуме делујемо као просјаци.

Зачуђено гледам у тај град – дом и срце коцке, рај за авантуристе тог типа, а за мене само представу света у коме никад не бих волела да живим. Посматрајући све те бесне типове у колима, плашите се да их дотакнете и најнежнијим погледом, могао би да их увреди, а не желим да знам како би се то завршило. Неки глупи осећај, као да стојим пред злим боговима који могу да ми суде. А због чега? Због њиховог богатства које ја нећу поседовати ни у милионитом делу за цео свој живот. Колико импресивно место – толико негативне енергије.

Пружила ми се предивна могућност да посетим такав град и импресионирана сам свиме што сам видела, али ми је још драже што сам схватила да ме толико богатство не би учинило срећном и да већ имам све што ми је потребно.

Мила Стаменовић

Гимназија Пирот

Мрнтор: проф. Јасмина Манић

РЕЛИГИЈЕ И ИЗГРАДЊА МИРА

Религија представља облик друштвене свијести у коме се природне и друштвене силе приказују као натприродне, независне од човјека, природе и историје. На свијету постоји око четири хиљаде тристо религија, а од тога 75% свјетске популације практикује једну од најраширенијих религија на свијету: будизам, кршћанство, хиндуизам, ислам и јудаизам. Религија у савременом друштву представља табу тему. Кроз историју религија је користила да се људи подигну на највеће степене хуманости али и да се у Божије име чине страшни злочини. Религија никада није била узрок мржње, сукоба и ратова, ратови се воде само ради економске користи. Све религије на свијету проповиједају правду, мир, суосјећање, љубав, опрост као и друге бројне вриједности које су неспојиве са идејама рата. Сукоби и ратови не ријешавају проблеме, већ повећавају постојеће сукобе и стварају жаришта нових ратова.

Мир је стање у коме нема сукоба, односно рата а поред одсуства рата може представљати социјално, лично и друштвено благостање. У БиХ четири најзаступљеније религије су: католичанство, православље, ислам (сунизам) и јудаизам.

Ислам представља једну од најраширенијих религија свијета. На арапском језику значи „преданост вољи Бога и рад на миру“. Арапска ријеч за мир је „селама“. Када муслимани позивају једни друге на мир кажу: „Ес-селамау алејкум“, што значи „Нека је мир с вама“. Прави муслиман је стога онај који је посвећен Божијој вољи и својим дјеловањем раде за мир. Кур'ан који представља свету књигу Ислама уједно и објаву Божијих ријечи човјечанству, каже:

„Ако неко убије некога који није убио никога или онога који неред не чини као да је све људе поубијао. Ако неко буде узрок да се нечији живот сачува као да је свим људима живот сачувао.“ (Ел Маиде: 32)

Са становишта Библије, мир представља унутарње задовољство сваког појединца. Библија, која представља збирку текстова коју жидови и кршћани сматрају светима, каже:

„Благо миротворцима, они ће се синовима Божијим зват“ (Мт 5, 9).

Мир влада тамо гдје се поштује слобода другог. Само унутарње слободан човјек може уживати у миру, јер он већ живи у његовом срцу. У кршћанству постоји 10 Божијих заповјести, седам се односи на човјеков однос према другима, што значи да је човјек створен

ОГЛЕДАЛО

да стиче нова пријатељства, да воли и да буде вољен, чини добра дјела, не шири мржњу и бори се за мир. Познати бискуп и пјесник Мијо Шкворц је рекао: „Миротворци воде рат против рата“. Ријеч мир је широк појам који може представљати раздобље без ратова, несебичан чин љубави, спокој, хармонију, стање без конфликта, присуство правде. Све је то мир.

Са становишта Торе, јеврејског светог текста који се још назива и Тонах, настојање да се мир сачува кључни је принцип на коме почива јеврејско право. Јеврејско право не подржава ниједан облик насиља осим онога за чување властитог живота. Тора се састоји из пет Мојсијевих књига и још се зове петокњижје. Тора, као свети текст утемељен на вриједностима мира, каже:

„Зла се клони, чини добро, тражи мир, иди за њим“. (Псалам 34)

Поздрав који користе Јевреји зове се „Шалом алејх“, што значи „Мир с Вама“. Сам поздрав „Шалом“, којег користе и жидови и кршћани је синоним за „Селам“ којег користе муслимани, то значи мир.

Изградња мира представља трајан процес обликовања друштвених односа. Нелсон Мандела је рекао: „Није довољно само говорити о миру, човјек мора вјеровати у њега. Није довољно само вјеровати у њега, човјек мора радити за њега“. Религија има врло важну улогу у друштву и може да буде битан чинилац у помирењу, опросту и ненасиљу.

Заједничким снагама кроз међурелигијске дијалоге и едукацију грађана можемо урадити много на изградњи мира. Религија може помоћи промовирању суживота у конфликтним друштвеним заједницама и друштву.

Свим људима добре воље у чијим срцима владају љубав и мир. Свако добро!

Амина Машић

Мјешовита средња школа Кладањ

Ментор: проф. Санела Златаревић

У ИМЕ ОЦА И СИНА И СВЕТОГ ДУХА!

Драга браћо и сестре, прошле седмице, у недјељу праштања, Господ нам јасно и недвосмислено говори да не можемо ништа Богоугодно чинити, ако првенствено не опростимо другом. Неусиљен и природан однос захтијева од нас да изађемо из себе и дамо простора другоме, да надиђемо свој его који је у овом времену нарочито присутан и који тако често бива главна препрека за сусрет са Д/другим.

Данас већ, на крају прве седмице поста, закорачили смо на пут који води у загрљај Христу, догађају који даје смисао цјелокупном животу нашем, идемо у сусрет Васкрсењу Христовом. Али већ првих дана Часног поста, усљед дугих богослужења, умртвљивања тијела и наглашенијег физичког напора, видимо да тај пут није нимало лак, јер треба да знамо да злато постаје златом тек онда када прође кроз огањ и да је море најмирније и најчистије послије буре.

Такве буре су биле присутне у свим временима, а нарочито онда када се тек формирало учење Свете Цркве. Тако ова недјеља није посвећена само побједи Православља над иконоборством, већ означава побједу истине, правде, саме Цркве над свим претходним погрешним учењима и јересима, јер као што тама ишчежава при првим призрацима свјетлости, тако и тама гнусног јеретичког учења ишчежава при појави свјетлости Христовог учења, које просвјетљује све и свакога. Велика је цијена која је плаћена да би Православље остало чисто и неокрњено, то је ни мање ни више – крв мученичка. Ето колико је скупо плаћено очување вјере Православне!

Требамо се онда истински запитати, да ли ћемо бити достојни наших предака, ако будемо мање обазриви, мање будни и мање спремни да у сваком моменту бранимо Православље од лукавих напада сатанских. Свјedoци смо данас изокретања система вриједности у неке „квazивриједности“, потрага спасења у мртвим и трулежним стварима, а не у Богу Живоме. И заиста, све што је мање од Бога није човјека вриједно, јер је управо Бог тај који је мјерило свих ствари, и Он нам показује да човјеку није мјесто у трулежности, већ на Престолу славе Божије, да вјечно гледа лице Његово на шта је и назначен.

Али, како историја није завршена, тако ни борба не престаје, борба за живу икону Живога Бога – Човјека. Ђаво, лукаво, сада на другачији начин, покушава да обесмисли човјека, да унизи достојанство његово које му је Бог даровао, управо кроз извитоперен начин постојања. Упркос томе и данашњи примјер из Јеванђеља

ОГЛЕДАЛО

нам говори како је могуће Бога видјети једино ако имамо просто и чисто срце, непомућен разум и очи које гледају далеко иза завјесе трулежности у ону Божанску реалност. Такав је и Натанаило, који се није погордио Христовом похвалом о његовом исправном животу, већ истински жели да зна суштину, откуда то њега Христос зна какав је он? А Бог Свезнајући, будући познавалац и најтананијих мисли срца нашег, одговара му да га је видио под смоквом, и усљед тога Натанаило, не тражећи ништа више као доказ, исповједа Христа као Сина Божијег. Тако нека би и нама Бог дао да очистимо срца наша од бура овоземаљских, да скинемо повезе са очију и прогледамо очима духовним, и да постанемо достојни насљедници предака наших и златни свјетилници Цркве Христове. Амин.

Његош Вујадиновић

Богословија Светог Петра
Дабробосанског, Фоча
Ментор: проф. Неђо Никачевић

„ОБЛАК У ПАНТАЛОНАМА” ВЛАДИМИРА МАЈАКОВСКОГ

Сваки уметник је много више од једног наизглед обичног човека. Уметник је више душа него тело, а ум му је непрегледан свемир, још увек неистражен свет који нико никада неће моћи тачно да опише.

Зашто човек постане песник? Заправо, право питање би било: како се постаје песник? Може ли песник уопште да се постане... или се песник рађа? Видите, када сам ја рођен тог врелог деветнаестог јула 1893. на трен сам зауставио време. Једноставно, морао сам. Не питајте ме зашто. Глупог ли питања... па не може звезда тек тако ниоткуда да се створи и остане непримећена. Измамио сам пар минута да средим наред који сам направио... да одувам прашину и штрас својим плачем (то је заправо било брзинско метење просторије, али то нико не мора да зна). Од тада водим „нормалан“ живот, онолико колико ми моје небеско порекло дозвољава.

Неки су ме називали надменим, уображеним медиокритетом. За друге сам само био чудака или просечна будала. Није ме дотицало. Ја знам ко сам. Често разговарам са својим ЈА или га одведем на чај. За своје ЈА бих рекао да је особено, ретко као појава, личност само за себе. Младић бунтовне и динамичне природе. Отворен у наступима и расправама. До скоро сам мислио да је сасвим лепо живети такав лагодан живот, ван режима, слободно. Без ограничења. Тако смо ја и моје ЈА изјели халапљиво много времена, као дете које проси топлу слану кифлу кад му је коначно уделе.

... Било је то у Одеси. Говорио сам своје стихове а доле у публици пажљиво си ме слушала ти. Упијала си моје речи и очи су почеле да ти сјаје као звездано небо усред лета. Од свих жена које сам могао да имам, ја сам се одлучио за тебе. Препознао сам у теби нешто анђелско, ванвременско, нежно и крхко. Била си моја шољица за кафу од најсукпљег порцелана. Била си орхидеја у пољу маслачака. Била си мирис кише. Цвркул птица. Лупкање кишних капи по мом прозору.

И баш ти, о, Марија, изазвала си највећу кишу од које моје срце није могло да се склони. Јадно и гологлаво стајало је и кисло, смр-

ОГЛЕДАЛО

завало се све док то није престало. Зар си морала то да ми урадиш? Зар си морала да украдеш део мене и да га заувек однесеш? Макар да си га сачувала. Ти си га бацила! Ниси га чак ни достојно сахранила. О, Марија, дивна моја Марија, зашто си морала да га послушаш? Зар слушах ту јадну гамад која не зна шта је живот? Они су ти због којих свет нестаје. Они не разумеју, они мене терају да мењам своја нахођења јер се, забога, не уклапају у њихову естетику. Па и јесам. Јесам тринаести апостол. Великомученик! И треба да ми подигну највећу богомољу на овом безвредном свету и да ме славе и светкују.

Ја сам те чекао, Марија, сећам се, био је децембар. Мрзео сам те, проклињао у самртном бунилу. Ти си њега послушала. Да ли си срећнија сада када знаш да си изабрала тиранина преко витеза? Срами се. Ниси ме била вредна. Знао сам да ти мислиш да си недокучива, нестварна. Једна у милион. Али ти си иста као и све. Ти си коров, ти си ватра, исцепано писмо које је требало да се пошаље.

А мојој мајци хвала, а и сестрама такође. То сам само желео да истакнем. Сада, свуда где је бол, ја сам цео.

Ја сам месија новог времена! Нове вере, поретка, живота и морала! Масо, пробуди се! Не трпи више лажне добротине. Не слушај и не читај цвркул лажних славуја. Бори се за своје ЈА. Не прави му живот несношљивим. Кренимо заједно, с оружјем или без њега, против силника, зеленаша и бесмислица. Један камен у главу говори много више од једне шаке у џепу.

Нисте ме угасили. Моја звезда још увек сија.

Васиона спава положивши шапу с крпељима звезда под огромно ухо...

Јована Стефановић

Девета гимназија
„Михаило Петровић Алас“ Београд
Ментор: проф. Драгана Петровић

ОСРЕДЊИ

Почетак деветнаестог века, Наполеон Бонапарта говори : „Свако ко размишља је мој непријатељ!“ На његове речи маса одушевљено виче: „Салве рекс! – Живео краљ!“

Као што су викали и претходном и сваком краљу у историји човечанства. Вероватно људи који нису размишљали. Присутни, али хипнотисани. Одличан материјал за обликовање: просечни, безлични, неоригинални. Лицемери који можда не размишљају, али увек имају своје мишљење које гласи: „Тако је“.

Постављам питање: Какав је то човек који се у сваки калуп уклапа?

То је човек који не припада ниједној партији. Да разјасним одмах, не мислим на политичке. Мислим на животне. Мислим на принципе! Мислим на оно што зову став!

То је, дакле, човек који није научен да мисли својом главом. Онда је он, тако празан и неаутентичан, отишао на неку пијацу и покупио тамо неке моделе понашања које је затекао. У том тренутку, постао је п р о с е ч а н, али прихваћен!

Сада лепо, са својим пријатељима са пијаци, пије чај у пет. Живо говори о томе, ако је женски примерак, како су од ћеркиног пунолетства направили свадбу, па гости јадни нису могли да стану у пола закупуљеног хотела. Омиљена књига јој је највероватније: „Исповести из Харема“. Ког год старосног доба била, она воли све што воле млади.

Ако је мушки примерак у питању, можда ће чај бити од шљива, али то ништа не мења. Он ће једнако говорити о бесмислним и испразним темама.

Све је то, међутим, врло једноставно. Психолози, педагози, језички стручњаци, сви објашњавају да у последње време, кад људи проговоре, труде се да не кажу ништа. Онда фино и то ништа кажу на енглеском! Па крену: маркетинг, кетеринг, менаџер, кежуал, тренд, шопинг, стајлинг, фетиш, финиш. Из шупљега у празно, па испочетка.

У нашој земљи под хитно би требало увести порез на сваку изговорену глупост, држава не би знала шта да ради с новцем.

Наплаћао би се овај наш човек. Проблем лежи у томе што он уопште и није човек. Он на раменима, уместо главе, има телевизор. Он размишља идеологијом јутарњег програма. То није човек, то је марионета!

ОГЛЕДАЛО

Данте ове људе проналази у предворју пакла. Толико су јадни, празни, да за њих ни у паклу места није било. Нису имали своје ја, нису имали свој облик, „нит смрде, нит миришу“ њихова је једина карактеристика.

Знате, овде код нас, кад год нешто истински значајно треба да се реализује, да се каже, покаже, људи се обавезно воде оним: „А што он то не уради?“ или оно познато „Сви то виде, свима је јасно, само ја да кажем гласно?!“

И ту смо где смо! Човеку је лакше да ћути и стоји негде на средини средине. Зато што се боји.

Кад би имао свој став, искакао би из масе и сигурно би се нашао неко ко би га осудио. Пронашли би му рупе и грешке, замерали, изругали. Засметао би неком, неком ко ће му можда некад бити потребан. Створио би себи непријатеља.

Непријатељ је, дакле, поуздан знак да нисмо безлични.

Френклин Рузвелт каже: „Тражим од вас да ми судите по непријатељима које сам стекао.“

Ја, међутим, тражим од вас да ми пружите перспективу и здраву будућност! Да се не кријете као мишеви и не дозволите да ваше ћутање буде нечија моћ! Да не budete инертни, да таласате. Зато што смо ми људи, а не телевизори. Зато смо ми људи, не дрвеће. Зато, хајде да не будемо осредњи и да не вичемо „Салве рекс“, јер нисмо се зато ни родили!

Лидија Марковић

Гимназија „Бора Станковић“ Врање

Ментор: проф. Тања Русимовић

ИГРА СЕ ИГРА САМО ЈЕДНОМ

Ко смо ми заправо? Да ли је свака особа посебна галаксија у овом космосу црнила? Да ли долази до њихових судара, варничења, одбијања, хемијских реакција или смо постали празни и мртви? Јесмо ли и даље мађионичари који замишљеним штаповима кроје ову непознаницу, звану живот?

Толико је питања, клизе, долазе једно за другим, а одговори се у њима самима крију.

Дете зна највише, најближе је савршенству. Оно поставља најбоља питања, али нисмо довољно паметни да продremo у срж, да саслушамо, а камоли одговоримо тачно, јер не знамо. Маглина овог суморног времена све више се обавија око нас, како одмичемо кроз живот. Стиска, гуши.

Овај свет квари сваки нови живот. Живот, настао у потпуном савршенству, сам по себи представља чудо. Полако, то ново створење, отварајући своје ситне очи, кроз свако: „Ти то не можеш! Не ради то, то није за тебе!“, клоне духом. Ко смо ми, да уништавамо савршенство? Али, ко смо ми и да учинимо промене? И наши родитељи су нас тако учили, да нешто не можемо, иако смо мислили у почетку да нам је небо граница. Другачије не умемо, тако су нас учили, тако ми учимо нашу децу. Каква је то суморна лаж, обмана! Човек може све, има квалитете генија, само ако верује у себе.

Реј Бредбери је рекао: „Прво скочите са литице и направите крила док падате“.

Човек је имао крила. Сам их је одсекао. А ми, држећи конце своје среће и судбине у рукама, сечемо једно по једно перо, годину по годину, бацамо, уништавамо. То је неодговорна људска природа. Памет је у онога што сакривених крила чека свој тренутак, да се вине у висине, далеко од свих људских мана.

Ово јесте апел, али за кога? Ко има уши, довољно наћуљене, да чује ову поруку? Људи, не одсецајте себи крила! Она нас дижу на високе фреквенције, тамо где људска сујета, мржња и љубомора не могу да продру.

Полетимо сада! Прошлост је прошла, не може се повратити, а будућност, она је превише неизвесна. Постоји само овај тренутак и наша одлука – како ћемо га искористити. Не постоји ретроспектива, не можемо вратити филм у глави, нема магичних времеплова. Али није ли то чар живота? Та пролазност, вечито

ОГЛЕДАЛО

узбуђење и неизвесност нешто је што мотивише и даје снагу за следећу борбу.

Највећа људска грешка је прихватање улога које нам друштво намеће. Треба изградити себе, сваки детаљ, остављати трага сваким кораком, створити идентитет који плени пажњу јавности. Када се унесе драматичност у јавне наступе и дела, моћ расте и човек изгледа као да поседује невероватну снагу и величину.

Будимо то што јесмо, шта год то било. Бићемо најсрећније особе, а поштоваће нас више. Балтавар Грасијан је рекао: „Истина се углавном види, а ретко кад чује“.

Зато, молим, избаците нас из овог воза, који јури у све већу провалију, све црњу и црњу. Он нам не допушта да видимо инспиративне хоризонте, удахнемо ваздух природе, уживамо у поветарцу. Ми само гледамо право, у правцу кретања воза, тако је сигурније, а не примећујемо да је он одавно искочио из својих шина.

Ову игру, звану живот, играмо само једном, а највећа штета је што већина људи прихвати да је одигра у просечности.

Немојмо протраћити (једну) шансу за величанственост.

Андреа Аничих

Шеста београдска гимназија Београд

Ментор: проф. Радивоје Благојевић

AMBICIOZNI NARCIS

Prve naznake konzumerizma se javljaju u Holandiji u 17. veku. Trgovina začinima bogati ovu malu zemlju i Holanđanina čini strašno moćnim čovekom i merkantilistom. Takvim ostaje i posle Napoleonovih agresija koje nakratko pripajaju Holandiju francuskoj imperiji. Ovaj narod je služio kao svojevršno proročanstvo današnjeg ubrzanog vremena i njegovih neumornih ljudi, a i među prvima se latio industrijske revolucije.

Postoji izreka da svaka medalja ima dve strane i ona se može u potpunosti primeniti na kapitalizam i društveni napredak koji je doneo. Svako kritičko mišljenje i kritika modernog društva i industrijskog sistema koja zanemaruje napredak koji se pojavio sa ovim sistemom je potekla od iracionalnog romantizma. Takođe, ne možemo a da se ne zapitamo sa kojim ciljem se ta osuda vrši? Da li kritičari kapitalizma žele društvu napredak ili se sami plaše istog?

Kako bismo mogli realno da sagledamo dilemu koja stoji pred nama, moramo izneti sve činjenice i detaljno ih analizirati. Takođe se moramo truditi da sve subjektivnosti i predrasude ostavimo po strani. Pojavom kapitalizma i ukidanjem feudalizma, šanse za napredak i zaradu se izjednačavaju. Tradicionalne norme koje je nametalo društvo i crkva se polako ruše, a pojedinac dobija priliku da sudbinu uzme u svoje ruke. Ljudi su sada više motivisani, jer ih njihova sebična priroda i želja za ličnim profitom i napretkom gura napred.

Jedina konstanta i pravilo su da ćeš stići onoliko daleko koliko te sopstvena odlučnost, istrajnost i marljivost dovedu. Čovek se osamostalio. Sve je manje robovao prirodi, ali je postao zatočenik proizvodnje i kapitala. Sudbina pojedinca i njegovo ekonomsko stanje su sada postali platno po kome sam slika. Za razliku od njegovog pretka, feudalizma, gde je ekonomski status bio utvrđen još pre nečijeg rođenja, kapitalizam barem prividno svima daje jednake šanse. Ovo je jedna, pozitivna, strana promena koje su donele nove ekonomske struje. Ali neophodno je sagledati i one manje bajkovite. Individualizam koji je jedno od glavnih karakteristika kapitalizma dovodi do izolacije i otuđivanja ljudi. Oni postaju opsednuti ličnom dobiti i vrlo često zanemaruju moralna načela zarad sticanja iste. Ljudi su postali robovi ciljeva koji su samo prividno njihovi sopstveni. Ljudsko biće tako gušeno svim tim ličnim i emocionalnim potrebama nema prostora za rast. Ono biva preplavljeno proizvodnjom i materijalnim vrednostima koje su mu nametnute.

Iako bi bežanje od istih i njihovo poricanje značilo veću slobodu za čovekovu dušu, to on ne može da uradi jer se mora prilagoditi i njima pavinovati kako bi opstao. Sada možemo primetiti da je čovečanstvo dobilo jedan vid slobode ali izgubilo drugi. Na pojedincu je da presudi da li je ova žrtva bila vredna. Stavovi se razlikuju i u skladu s tim ljudi podržavaju ili osuđuju društvo u kome danas živimo. Kapitalizam je začat odavno, ali mnogi tvrde da baš u današnje vreme dostiže procvat. Ljudi sude svestranost i njihov duh biva suzbijen kako bi se što bolje prilagodili i opstali. Specijalizuju se samo za jedno zanimanje, kako bi bili sigurni da će biti kompetentni i sebi i svom potomstvu osigurati blagostanje i budućnost.

Specijalizacija je takođe odavno osuđivana kao neophodno zlo, jer pod lupu dovodi već poznati trn – gubitak čoveka kao ljudsko, moralno biće i njegovu zavisnost od novca. Razmišlja kako će doći do novca i da li će imati dovoljno. Nije svačije „dovoljno“ jednako – veća želja i gramzivost pohlepnog čoveka puštaju ga da plovi unosnijim i opasnijim vodama od onih kojima brodi skroman. Danas se uspeh meri novcem i onog koji može da potroši više, nazivamo uspešnijim. Treba da se zapitamo zbog čega se on smatra takvim – zbog proizvodnje bogatstva? Kao da čovek teži da postane obična mašina koja služi isključivo da stvara bogatstvo i novac za sebe i svoje poslodavce koji upravljaju njegovom proizvodnjom. Čoveka još od mladosti obučavaju da u budućnosti zarađuje i jedini izbor koji ima je kako će taj novac sticati, a to će i odrediti kako će ga drugi videti. Ljudi se etiketiraju kao „bankar“, „pravnik“, „menadžer“ i slično. Vremenom, čovek postaje svoja profesija, to jest način zarađivanja novca. Sve manje se vrednuju visoke moralne vrednosti ljudskog društva, a sve više materijalne i industrijalističke – one lažne, fordovske.

A samom kapitalizmu se danas nastavlja sa suđenjem i stavljanjem pod „oštri prekor“ javnog mnjenja. Sam ne može da se brani – ne bi ni trebalo, jer ga je naše društvo sastavilo i usvojilo. On je najveće dostignuće zapadne civilizacije. U krizi je, jer bi neki rekli da je i najcrnje, no to ne opovrgava njegov uspeh. Stvarne alternative nema i niko ne može ni da je zamisli. On je smislio spoj sirovine i čoveka u fabriku, i jedino kolebanje jednog od ova dva ga može dovesti na noge. Možda se to sad i događa i oko toga nastaju krize, ali ako su takve, on ih je i sam stvorio i – ili će ih sam rešiti ili umreti u pokušaju.

N. Tatomirović, M. Stanisavljević i P. Radičević

Šesta beogradska gimnazija Beograd

Mentor: prof. Radivoje Blagojević

ŽIVOT KOJI ŽELIM

Koliko puta čovjek, u zrelim godinaama, požali zbog propuštenih prilika i pogrešno odigranih karata. Kako gorko pati zbog neiskorištenih šansi i nedostatka hrabrosti.

Kao pisac koji iščitava svoje djelo tražeći mu manu, prebira po sopstvenim uspomenama žaleći za onim što je mogao, a nije učinio...

Jedino što ne želim jeste da jednoga dana doživim da čujem izgovoreno iz mojih usta „da mi je opet te godine, sve bih drugačije napravila...“.

Sa svakim novim danom svjesna sam prolaznosti naših života... Kratak je, u suštini, životni vijek... Tako je malo sunčanih dana da se prožive, nedelja da se u crkvi pomolimo, Božića da sa najbližima proslavimo, toliko malo prilika da čujemo kreštave galebove dok se raduju moru, ribare dok ribaju cipole, da u tišini razmislimo o zaljubljenosti u život, a možda i o ponekoj ljubavi...

Dok razmišljam o svim mogućnostima koje mi se pružaju, zbunjujem se. Želim sve da uradim, želim sve da probam i izaberem, a mogu samo jedno. Ali ko je postavio limite? I gdje piše da oni uopšte postoje?...

Nalazim se, na kraju staze koja se raščlanjuje na desetine uličica koje vode do magistrale... Jednu zasigurno moram izabrati... Neke od njih mi nude mnogo, dok mi neke ne nude ništa. Ne znam ni ja, a i ne zna niko koja će mi donijeti uspjeh, a koja propast... Kad dođe vrijeme odluke, shvatam da nije ulica ta koja će mi donijeti uspjeh ili ne, već način na koji ću hodati njom, koliko ću se truditi, da li će me sunce spržiti prilikom dugog puta, ili ću možda kupiti kremu za sunčanje i šešir i neće mi moći ništa? Nezrela jesam, ali bar toliko znam – svako je sam kriv za svoj neuspjeh.

Čovjek ima svoj san, i svoj cilj. Nekada oni nijesu jasni ljudima koji ih okružuju, ali svako od nas ima svoju glavu, o njoj da brine, i ničija nije ista... Imam i ja svašta u svojoj glavi i moram da rizikujem...

Postoji jedan grad koji želim da osvojim, jedan narod s kojim želim da se poistovjetim, jedno parče zemlje koje želim da kupim i jedna domovina kojoj, na kraju, želim da se vratim. Želim da odem što dalje odavde, da bih shvatila koliko u stvari volim svoju zemlju. Moje more, moje galebove, moje žalove, moje ljetnje večeri, moj krst, moju vjeru. Ja sebe vidim tu, sa svojom djecom, kroz decenije. Vidim sebe kako obilazim svjetske metropole, istočnjačke hramove, džamije, afričke džungle, skandinavske vrhove, Azurnu obalu, ali na kraju putovanja vidim sebe u svojoj kućici,

OGLEDALO

dok gledam na crkvu u sredini vode i slušam žamor koji prave moji ljubimci – galebovi. I dok gledam kako se sunašce stidljivo šunja i lagano pada mrak, dok se ulične svjetiljke lagano pale sa druge strane obale, ja vidim u daljini, jednu barku koja mi se približava.

A meni se polako, po ko zna koji put, oči pune suzama, od sreće što mi je Bog dao sposobnost da shvatim da mu moram biti zahvalna na ovom životu koji ću, obećavam, iskoristiti do zadnjeg izdaha, na najbolji mogući način, iskoristivši svaki sunčan dan da se okupam u osmjesima dragih ljudi. Kupajte se i vi!

Nataša Kavaja

Srednja stručna škola Cetinje

Mentor: prof. Ivana Mitrović

SVI SMO MI SUPERLJUDI

Zamišljam da sam pred velikim auditorijumom i postavljam pitanje: „Ko bi od vas, ako biste imali mogućnost da birate ko i šta želite da budete, odabrao da bude ono što trenutno jeste?“ Zamišljam i da bi broj podignutih ruku bio veoma mali. Zašto bi i pristali na običan život čoveka, kada mogu da biraju da budu superheroji ili magična bića?

Ljudi su u srži grešnici, to nam je svima poznato. Nema čoveka koji na neki način nije zgrešio. Psujemo, lažemo, krademo, izdajemo bližnje, ponižavamo se, cenimo materijalne i površne stvari, lepše, skuplje, nismo tolerantni na različitost, sebični smo i ultimativno odlučujemo da smo superiorniji od drugih bića iz životinjskog carstva, pa čak i nad drugim ljudima i dajemo sebi za pravo da tuđi život može biti oduzet u nadi da će naš nastaviti da traje. Takođe, ljudi su osuđeni na patnju: osećamo bol, starimo, razboljevamo se, na kraju i umiremo; osećamo psihičku bol u obliku usamljenosti, straha, sramote, razočaranja i besa. Gledajući na ovaj način život običnog čoveka, nije teško razumeti zašto bi neko možda želeo da pobjegne od toga.

Zašto onda ne postati superheroj ili magično stvorenje koje sve svoje probleme može odagnati zamahom štipača ili jednostavnim pokretom ruke. Betmen se borio protiv kriminala u Gotam Sitiju uz pomoć svog intelekta, detektivskih veština, naučenih borilačkih veština; Volverin nije poznavao ranjivost s najjačim imunim sistemom i mogućnošću regeneracije tkiva mnogostruko većom od čovekove, što je, kombinovano sa specijalnim ratnim treningom i titanijumskim kandžama rezultiralo da on bude jedan od efikasnijih i zapamćenijih superljudi u supersvetu; Storm je svojim mutantskim moćima mogla da kontroliše razne vremenske uslove, da izazove munjevite oluje, tornada, uragane, maglu – imala je toliku kontrolu nad svojim sposobnostima da je mogla da utiče na vazduh u nečijim plućima i pritisak u srednjem uhu što bi izazivalo veliku bol zločincima čijem je porazu pomagala.

Leonardo da Vinči je rekao da svaki slikar treba početi svoje delo prekrivanjem platna crnom bojom, jer sve stvari u prirodi su tamne, sem kada su izložene svetlosti. U prirodi, svetlo bez tame ne postoji, a tama ne bi bila primetna da nema svoj kontrast. Hit Ledžer je u svojoj interpretaciji Džokera u filmu „Betmen: Mračni vitez“ rekao da Džoker ne postoji bez Betmena, da se međusobno dopunjavaju.

Postoji borba svetla i tame u svima nama. Postoji borba dobra i zla u svim superherojima i superzločincima. Jedina prednost koju oni imaju je da su iskoristili ono što je već bilo u njima da bi pratili moralni kompas koji su sebi odredili i težili ka tome da budu što bolji spasitelji sveta.

Veoma je teško izaći iz zone komfora, iskoračiti iz sveta kome već poznajemo svaki ćošak. Želimo da se zaštitimo, naše telo služi kao oklop duši koju želimo da sakrijemo, koja je neizmerno ranjiva i koju je neverovatno teško zaceliti. Zato duša svesno i ne dozvoljava telu da radi, da dela, nešto što duši već nije poznato, nije provereno da je potpuno sigurno i neće se ispostaviti kao novi nož. Retko rizikujemo i bivamo odvažni, umesto toga pratimo grupu, većinu koja je put već utabala. Problem nam je da sami zakoračimo u nepoznato, ostavimo svoje stope u ranije neprohodnom putu. Nije bitno šta želimo da uradimo od svog života, koju svrhu želimo sebi da odredimo, ali bitno je da svoje želje ispunimo, odredimo sami svoj put, satakan od želja, nada i snova koji će se na kraju puta ostvariti.

Zašto? Naši životi su apsolutno nebitni, kada se uporedimo sa ostatkom postojanja. Postojao je život pre nas, svakako će postojati i posle. Mi smo konačne jedinice u beskonačnom kontinuumu, te zašto bi naš jedan život bio toliko bitan? Zato što imamo samo sebe – jedan jedini život koji smo dobili, iako ga nismo tražili, pa onda, kad smo već tu, jelte, treba napraviti najbolje od onoga šta imamo. Zbog same činjenice da su svi superheroji delo čovekovo, i da sa njima imamo više sličnosti nego razlika, može se reći da svi nosimo superheroja u sebi. Svi u sebi, u manjoj ili većoj meri, nosimo ljubav, saosećajnost, kreativnost, znatiželju, hrabrost, iskrenost, zahvalnost, nadu, humor, želju da učinimo dobro drugome, neizmeran potencijal za veličinu. Na nama je da ono što imamo u sebi iskoristimo na najbolji način, na način gde će naše „super“ izaći na videlo i dovesti nas do momenta gde svi ponosno podižemo ruku i govorimo da volimo ono što jesmo, da smo ponosni na to kakvi smo ljudi postali.

Alena Delkić

Gimnazija „Borislav Petrov Braca“, Vršac
Mentor: prof. Snežana Đenić

ЕВРОПА КАО ЈЕДНА И КАО МОЈА ДРЖАВА

Иако није колевка народа, Европу називају „Старом дамом“ с разлогом, јер је она зачеће свести, и у научном и социолошком аспекту. Од Европе потиче историјска и географска жеља за светом, као вид разбијања монотоности већ знаног и пре свега богаћења које и јесте у основи свих друштава.

Још од почетка, када се мало знало, а много веровало, када су стари пагански богови шетали нашом земљом, у основи свих ратова био је страх, страх од непознатог. Бојимо се онога што не разумемо те и не покушавамо, што доводи до непријатељства између народа, често и верских. Но, са знањем које поседујемо данас можемо закључити да увек постоји један човек, амбициозан без премца, који користи ту мржњу у циљу моћи, богаћења и остварења исконских жеља човека. Такозвани „вођа“, правда своја дела и маскира их као добро друштва, играјући улогу пастира који жртвује све за свој народ. Но, са развојем наука и новонасталим осећајем свести за другим нацијама, проблем више вођа највише долази до изражаја у Европи. Народи различитих култура и веровања разбијају се на више субкултура током времена, и кад се то везивно ткиво друштва покида, историја је показала да се не може поново спојити. И тада, игром политике, интрига и лажи, на стотину малих пастира играјући се Бога, шаљу своје народе у смрт, кулминирајући у Наполеоновим ратовима, када је Европа заиста препунила „мјешину греха“.

Кроз историју, Европа је много пута била подељена. Ратови су били чести. Жеља појединаца за апсолутном и свеопштом власти довела је до тога да се браћа и сестре, исти по крви, по пореклу, језику, играју крвопролића залуђени жељом за моћи и тако слепи не виде колико им то штете наноси.

Fasces, сноп пружа, симбол моћи Римског друштва. Један прут и мала сила, чак и дете, може врло лако сломити. Док сноп пружа везаних у једно, ни велике силе не могу сломити. Кроз историју се овај принцип много пута поновио и маестрално показао и доказао своју тачност. Узмимо нпр. Немачку која је до 19. века била подељена на више од 300 држава. Владало је јако супарништво, једни друге су кочили, једни друге су убијали и то све због сопствене себичности. Када се 1871. године Немачка ујединила у Немачко царство или Други Рајх све је кренуло набоље. Већих ратова потом није било.

Кренуо је период немачког просперитета. Индустрија се развијала, новца је било до Првог светског рата, када је опет почела подела јер су неки због свог јединства и бројчаности били много већи од других и хтели су још више, хтели су оно што им не припада. Сви знамо шта се после десило...

Након Великог рата долази до низа промена. Неки народи се уједињују, неке државе нестају, стварају се нове. Многе државе су кренуле пут просперитета али се нису довољно опоравиле од рата. Таква је била и Немачка. Суочавала се са поразом и на крају са банкротом. Осми и девети новембар, 1923. године су били дани преокрета у историји Немачке, Европе и целог света. Тих дана се десио „Пивски пуч“ у Минхену, предвођен обичним војником, неугледног изгледа и слабе грађе, тада нико и ништа – а сутра Адолф Хитлер. Пуч је био угушен. После тог дана у грађанима Немачке почео је да се поново буди дух непобедивости, дух светости и узвишености над другим народима. Десетак година касније настаје Трећи рајх, најсуровији рајх.

Као што се историја понавља, тако се поновио и крај. Многи са друге стране мисле да тај рајх и није пропао. Данас га зову Европска унија. Јединствено тржиште даје доминацију великих сила. Јединствена валута створена од великих сила, предвођених Немачком.

Данас Европа више не представља симбол сталних ратова. Данас је Европа симбол уније и јединства. Тржиште и валута су јединствени. Границе између некад зараћених страна више не постоје. Привредници могу да пласирају своје производе много већем броју људи, а грађани више нису жртве монопола. Унија нуди младима да се школују на престижним европским факултетима равноправно са грађанима тих држава. Стране фирме траже глобална тржишта и инвестирају у државе које те понуде не могу одбити, у неразвијене државе такозваног „трећег света“ којим припадају и неке европске државе, уједно и наша земља. Иако ми у томе видимо нове шансе за наше грађане, уједињена Европа ће трајати само док је у интересу европских гиганата, а њихова добит представља наш губитак, што је уједно и основа либералног капитализма. Поред тога што постајемо јефтина радна снага, уједињена Европа гуши индивидуализам народа и култура. Циљ свих народа и јесте очување својих веровања и позиције тог народа у свету, те истинска уједињена Европа није могућа нити ће икада бити.

**Константин Нинковић, Матија Сувајџић
и Ђорђе Васиљевић**

Математичка гимназија Београд
Ментор: проф. Радивоје Благојевић

KOSMOPOLITSKI I (ILI) NACIONALNI IDENTITET

„Ja sam građanin sveta“, izjavio je grčki filozof Diogen (413–323 p.n.e), koji je bio prvi zabeleženi kosmopolita u istoriji. Od tada pa do danas, vode se velike rasprave o tome da li priča o kosmopolitskom identitetu počinje tamo gde prestaje priča o nacionalnom identitetu? Ako se pođe od određenja da je kosmopolitski identitet nadnacionalni, transteritorijalni, vangranični ili svetski identitet, onda se zaključuje da to potire nacionalni identitet. Ovaj rad će pokušati da taj dualizam postavi nešto drugačije.

Mi stalno sebi postavljamo pitanja: Ko sam ja? Ko smo mi? Ko je drugi? I na pitanje Ko sam ja ne može se odgovoriti bez odgovora na pitanje Gde ja pripadam, pošto čovek nije sam na svetu, kao što ni pojedinac nije sam u grupi. Bez identiteta, čovek je samo bezimena jedinka i njegov jedini znak raspoznavanja je lično ime koje nam ne kazuje njegove karakterne crte, sposobnosti i sklonosti, niti nam govori o tome gde taj pojedinac pripada.

Pojedinac, kao i grupa, uobličava svoj identitet kroz dugotrajan i mukotrpan proces prilagođavanja i distanciranja, prihvatanja i odbijanja, samoidentifikacije i šire kolektivne identifikacije. Identitet stalno preispitujemo i modifikujemo, jer on nije stanje, već proces. Društvena i kulturna sredina u kojoj ljudi i društvene grupe žive je dinamična i zbog toga oni stalno iznova moraju da usaglašavaju svoje odnose, da bi znali svoje mesto i svoje uloge, kao i to koji su to prihvatljivi principi prema kojima će se odvijati njihov život.

Priča o kosmopolitskom identitetu zapravo počinje objašnjavanjem same etimologije te složenice, koja dolazi od grčkih reči kosmos – svet i polis – grad, država. Iz ovoga sledi zaključak, da je kosmopolit ujedno istovremeno i član kosmosa i član polisa, te je zbog toga vezan za dvostruke lojalnosti, a lojalnost je jedna od glavnih odlika identiteta bilo koje vrste. To govori da ukoliko se želi postati kosmopolita, nije potrebno da se bilo ko odrekne svog postojećeg identiteta.

Iz ovoga proizilaze pitanja Kako nastaje kosmopolitski identitet i Kako ljudi počinju da se osećaju kao građani sveta, a ne samo građani svoje države? Kosmopolitski identitet je jedinstven, ne naliči ni jednom od iden-

titeta i jedini se može graditi bez urušavanja već postojećih identiteta. U stvarnosti je čovek u stalnom identifikovanju, odnosno u procesu traženja i prepoznavanja. On stalno biva, često i nesvesno, guran u razne kolektivite (npr. nacionalne, etničke, kulturne, teritorijalne). Specifičnost pronalaženja kosmopolitskog identiteta je u tome da se taj identitet, u stvar, i javlja kao nadogradnja postojećim identitetima i za razliku od drugih identiteta ne koristi se logikom isključivanja i isključivosti.

Možda je to i jedini legitimni put koji priznaje kosmopolitizam, odnosno put priznavanja i poštovanja drugog i drugačijeg. Posebni nacionalni, etnički, kulturni, socijalni identiteti su delovi jedne osnove iz koje se rađa osećanje pripadnosti ljudi savremenom svetu. Ali, ovo je samo jedan u nizu drugih identiteta. U stvari, svi ti identiteti se mogu posmatrati kao istorijska i geografska slučajnost, jer svaki je čovek mogao da bude rođen na nekom drugom mestu i da na taj način zauzme drugačiji socijalni položaj, tako da je mogao da oformi i drugačiji nacionalni ili kulturni identitet.

Prema tome, da bi se mnoštvo identiteta održalo, svako mora da prizna prisustvo drugoga kao legitimno i da sa njim traži neki oblik usklađivanja, kao i da odustane od isključivog prava na tumačenje šta je „ispravno“, „dobro“ i „univerzalno“.

Prema tome, postoji kosmopolitski identitet svakog građanina kao građanina sveta, s obzirom na to da smo svi teritorijalno, kulturno, civilizacijski, vezani za istu (iako malo širu) teritoriju, te se stoga samo tako treba ponašati, a to podrazumeva odgovornost svakog pojedinca naše zajednice. Upravo je zato i najteže, u moru partikularističkih identiteta koji dezintegrišu, pronaći ovaj zajednički transnacionalni i transteritorijalni identitet.

Umesto zaključka, citiraću reči poznatog filozofa, Leška Kolakovskog: *Kosmopolita ili građanin sveta nije čovek ravnodušan na stvari svoga naroda ili onaj koji ne priznaje nikakvu etničku pripadnost, već je jednostavno čovek, koga dotiče svet, koji je otvoren prema najrazličitijim dobrima, koja mu nudi svet i drugi ljudi, koji veruje u to da i pored svih užasa, ratova, progona, postoji nešto poput zajedničke sudbine čovečanstva, u čemu svi učestvujemo.*

Natalija Kostić

Zrenjaninska gimnazija Zrenjanin

Mentor: prof. Aleksandra Maksić

IDENTITET KROZ NAUKU I UMETNOST

Pod identitetom se najčešće podrazumevaju ime, prezime, nacionalna i verska pripadnost. Ove odrednice su deo čovekovog identiteta, ali su relativno uopštene i ne otkrivaju mnogo toga o datoj osobi. Takođe, njih ne biramo sami, već su nam dodeljene na rođenju. Lični identitet se gradi kroz čitav život, putem različitih medijuma. Neki od njih su nauka i umetnost.

Živeći u 21. veku, čovek ne može izbeći susret sa naukom, koja je na mnogo načina temelj današnjeg materijalnog života. S druge strane, umetnost je jedan od temelja duhovnog života, koji nas identifikuje više nego materijalni život. Samim tim, čovek gradnju svog identiteta velikim delom vrši upravo uz pomoć pomenutih pojmova. Stoga, postoji razlika u tome koji aspekt identiteta se nadograđuje kroz nauku u odnosu na onaj koji se nadograđuje umetnošću.

Nauka je sama po sebi metod spoznaje sveta koji ljude okružuje, načina na koji on funkcioniše itd. Samim tim, čovek koji pokušava da se identifikuje u svetu, pomoć može potražiti u nauci. Kod ovakve metode izgradnje identiteta, dobra strana je objektivnost. Nauka je nepristrasna, nesubjektivna disciplina koja prikazuje istinu, bez obzira na to da li se istina kosi sa društvenim shvatanjima. Kroz istoriju je nauka bila vrlo problematična tema. Mnogi su ubijeni braneći naučna dostignuća iz razloga što su se zamerali glavnoj misaonoj struji svoga vremena. Danas su ljudi u većem delu sveta slobodni da koriste nauku kao sredstvo spoznaje i samospoznaje. Kada čovek nije siguran kako nešto funkcioniše ili kad u nešto sumnja, najčešće može naći odgovor na svoju dilemu u nekoj naučnoj oblasti i može tvrditi da je tačan, usled postojanja objektivnih dokaza za datu tvrdnju. Veoma je bitno imati dokaze za svoje tvrdnje, pošto se tako eliminiše šansa da dođe do dezinformacije, a pritom se stiče samopouzdanje, koje je veoma bitno za razvoj identiteta. Kada je čovek siguran u ono što govori i veruje, smanjuje se mogućnost manipulacije nad njime, te samim tim obezbeđuje integritet njegovog identiteta.

Nasuprot nauci, umetnost je potpuno subjektivna, pa je samim tim shvatanje umetnosti različito. Samim tim, umetnost u čoveku gaji individualnost i omogućava mu da se razvija kao osoba, nezavisno od društva. Ljudi koji stvaraju umetnost to najčešće rade kako bi izrazili svoje stavove, osećanja, svoju pobunu i slično. Publika koja stvorenu umetnost "kon-

zumira” neretko se identifikuje sa umetnikom, pronalazeći u njemu istomišljenika. Za razvoj identiteta, veoma je bitna podrška. Često se dešava da pojedinac biva izopšten iz svoje okoline usled stavova koji se razlikuju od većinski prihvaćenih, čak i ako su stavovi pomenutog pojedinca u bilo kom smislu ispravniji ili napredniji od stava mase. Na taj način se gubi samopouzdanje, a sama osoba neretko menja svoj stav, kako bi bila prihvaćena u društvu. Stoga je veoma bitno biti svestan da postoje istomišljenici, jer se tako smanjuje sumnja u sopstveno mišljenje. Umetnost pruža podršku u trenucima kada niko drugi nije u stanju da učini isto. Upravo zbog toga je umetnost neprocenjiva u pogledu razvoja identiteta. Takođe, umetnost je veoma raznovrsna, pa tako bilo ko može da pronađe delo koje ga inspiriše, uliva mu nadahnuće ili jednostavno pruža podršku kada je to potrebno. Kroz istoriju su se neki umetnički pravci razvili, dok su drugi nestali vrlo brzo. Proučavajući razloge koji su do toga doveli, osoba može zaključiti koji su načini mišljenja zaista pogrešni, te se samim tim prilagoditi, ukoliko je to potrebno.

Potpuna konzervativnost nije dobra stvar, ali jednako loš je i potpuni liberalizam. Kao što u životu postoje zakoni i moralne norme, tako i u mišljenju moraju postojati određene granice. Gradeći svoj identitet, većina ljudi spoznaje te granice i prema njima oblikuje svoj identitet. Veoma bitan trenutak u razvoju ličnosti je onaj kada osoba shvati da imati određene granice i biti ograničenog razmišljanja ne podrazumeva isto.

Ukratko, kroz umetnost čovek spoznaje sebe kao ličnost, dok kroz nauku sebe prihvata kao deo celine. I jedno i drugo su neophodni kako bi osoba stekla identitet koji je relativno društveno prihvatljiv, a istovremeno reflektuje samu osobu u potpunosti.

Aleksandar Nestorović

Zrenjaninska gimnazija Zrenjanin

Mentor: prof. Aleksandra Maksić

МАГИЈА ПРАВОГ ПРИЈАТЕЉСТВА

Пријатељство је пупољак који садимо још у раном детињству на место које сами изаберемо. Мали трачак наде извире из земље и обећава верност, срећу и богатство. Тек изникао цвет препуштен свету реалности и другим људима, покушава да се развије у право и вечно пријатељство.

Љубав је свуда око нас, само је на нама одлука да ли ћемо јој допустити да буде саставни део нашег живота, или ћемо је пустити да лута вечитим пустињама тражећи дом. Брига и пажња родитеља за које знамо да нас никада неће напустити, дају нам топлину, брижност и срећу, али љубав правог пријатеља је другачија.

Лутамо кроз живот у нади да ћемо срести правог пријатеља, али га не сретнемо, јер је он дар који добијамо тек онда када докажемо да смо га достојни и вредни. Волети некога свим срцем, али да нисте у крвном сродству, то се зове пријатељство.

Постоје и они пријатељи којима си драг и мио само када им затребаш, то су људи који никада неће осетити чар и магију правог пријатељства. Имати друга коме твој поглед говори више од речи, који те разуме боље него породица, онај ко ти улива наду и каже ти да наставиш даље баш онда када желиш да одустанеш и када није све онако како си желео да буде, такав пријатељ је вредан светог богатства овог света. Особа са којом се смејеш лепим успоменама, гајиш и негујеш ружу вашег пријатељства и радујеш се времену које чека да га проведете заједно, како би још једном писали успомене и сећања у вашим срцима, ту особу можеш назвати пријатељем. Прави пријатељ је онај који те познаје и у добру и у злу, воли те таквог какав јеси и пружа ти ослонац када ти је највише потребан. Онај ко успе да истргне вечиту пустош и таму из твог срца заслужује и место у њему.

Право пријатељство умире са самим крајем животне авантуре, али и даље, негде у башти, као доказ верности, среће и богатства, остаје тек увела ружа да својом лепотом и мирисом још неко време траје.

Анђела Николов

Медицинска школа Пожаревац
Ментор: проф. Тина Капларевић

BESEDA NAĐENA U DŽEPU

Moje iskustvo u slušanju i čitanju beseda, navodi me na zaključak da ovo što ću vam govoriti, nije beseda. Radije bih to nazvao našom marionetskom jezičkom predstavom u kojoj se čini, kao i u svakoj vrhunskoj marionetskoj predstavi, da niko zaista ne vuče konce – ja činim govorenje i vi činite razumevanje. Ipak na kraju predstave, onaj koji se poklanja je sam jezik, naš dobroćudni Đepeto. Borhes veruje da jednog i univerzalnog Boga nema jer je On, nedostižni i nedodirljivi, doživeo da bude poražen u sopstvenoj igri, u igri koju je on sam izmislio, od strane nekolicine pisaca koji su, veruje Borhes, stvorili svetove lepše i bolje od ovog njegovog. Nije niti Borhesova, niti Vitgenštajnova ideja poricati Boga. Ono što je zajedničko počecima i jednog i drugog, jeste krhka mladalačka naklonost ka jeziku koji je ništa drugo do pozornica nameštena da se na njoj odigra jedan ljudski život. I istraživaču bi tehnički proces nameštanja te pozornice bio dokučiv, kada bi istraživač mogao da dosegne nedostižni i stravični čas vavilonske pometnje. Ovako, on nakon posmatranja jezičke predstave, napušta čitavu farsu ili u stanju ozlojeđenosti usled sumanute nepredvidljivosti jezičke igre ili pak u stanju uljuljkanog zadovoljstva izazvanog činjenicom da ova igra nema pravila. Ipak, jedna druga stvar može iskrsnuti u umu smrtnog istraživača.

Mora da je strašno bilo kada je čovek prvi put čuo grmljavinu. Mora da je strašno bilo što čovek nikada nije video Boga. Mora da je bilo strašno dok ih nije darovao imenima, a sebe njihovim pojmovima. Mali čovek je naučio svoju najkorisniju veštinu – veštinu koketiranja sa sopstvenim strahovima. Uistinu, čini se nesvarljivom ravnodušnost istorije i velikih reči – ponekad kada ne želim više da ih čujem, prestanem da pričam. Kada zatvorim usta, ceo svet pada mrtav. Dok god gledam, ja vidim jezik, dok god slušam, ja čujem reči. Sa druge strane, moje reči zakazuju kada pokušavam nekome da objasnim šta sam sanjao jutros, nemoguće je reći bilo šta o osećanju Bramsovih Mađarskih igara broj 4, izgleda mi besmisleno govoriti sa drugim o osećanju zabrinutosti kada vidim da mi je mačka naglo smršala.

Obuzima me osećaj koji Nemci zovu *Waldeinsamkeit* – osećaj ostavljenosti u šumi, prepuštenosti našem svirepo pogrešnom smislu za orijen-

OGLEDALO

taciju. Ja se u toj šumi ne mogu izgubiti, ali me vi ne možete pronaći – dok god govorimo različitim jezicima, mi se krećemo različitim prostorima. Vavilonska pometnja je naš zajednički dogovor. ... Jer je On, nedostižni i nedodirljivi, doživeo da bude poražen u sopstvenoj igri, u igri koju je on sam izmislio, od strane nekolicine pisaca koji su stvorili svetove lepše i bolje od ovog njegovog. Ponekad počinje kao muzika, ritmično klavirsko njihanje. Završava se smrću. Stoga, Carpe linguam jer je sloboda jezika jedina prava sloboda.

Arsenije Štimac

Mitrovačka gimnazija Sremska Mitrovica

Mentor : prof. Jasminka Đurković

КЛАСИЦИ И О ЕСЕЈУ

Егон Кеченовић, *Мали Клајд и велики свет*
(ПРВА НАГРАДА – КРАТКИ ФИЛМ)
Гимназија „Бољаи”, Сента
Ментор: проф. Габор Међери

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ЗАВЕРА УМЕТНОСТИ

Ако се у порнографији којом смо окружени изгубила илузија жеље, у савременој уметности се изгубила жеља за илузијом. У порнографији више нема шта да се жели. После оргије и ослобађања свих жеља, ми смо прешли у транссексуално, у смислу позорности секса који прелази у знакове и слике, који бришу сву његову тајновитост и вишесмисленост. Транссексуално, у смислу да више не постоји илузија жеље, већ једино хиперреалност слике.

Тако је и са уметношћу која је изгубила жељу за илузијом, а у корист уздизања свих ствари до естетске баналности, која је дакле постала трансестетска. За уметност се оргија модерности састојала у лакоћи деконструкције предмета и његове представе. У том раздобљу је естетичка илузија још увек јака, као што је и за секс јака илузија жеље. Енергији сексуалне различитости, која струји кроз све облике жеље, одговара у уметности енергија цепања реалности (кубизам, апстракција, експресионизам), а обе одговарају жељи да се разоткрије тајна жеље и тајна предмета. Разоткрије, све до настајања та два истакнута облика – призора жеље, призора илузије – у корист једне те исте бестидности, транссексуалне, трансестетске – бестидности видљивости, неумољиве прозирности свих ствари. У ствари, нема више порнографије коју бисмо могли препознати, зато што је порнографија стварно свуда, зато што је суштина порнографског ушла у све технике визуелног и телевизуелног.

Можда ми, на крају крајева, само играмо комедију уметности, као што су друга друштва себи играла комедију идеологије, као што је на пример италијанско друштво (и не само оно) за себе играло комедију власти, као што себи играмо порно комедију у бестидним оглашавањима слика женског тела. Бескрајни стриптиз, фантазми голе полности, сексуална уцена – када би све стварно тако било, истински би било неподношљиво. Али, срећом, све је то сувише очигледно да би било стварно. Прозирност је сувише лепа да би била стварна. Што се уметности тиче, сувише је површна да би била заиста безвредна. Мора да се ту крије нека тајна. Као код анаморфозе: мора да постоји неки угао под којим сва та непотребна навала секса и знакова добија неки смисао, али за сада можемо само живети у ироничној равнодушности. Има у тој нереалности порнографије, у тој безначајности уметности, енигме у негативу, филигранске мистерије, ко зна? Ироничног облика наше судбине?

Ако је све сувише очигледно да би било истинито, можда има наде за илузију. Шта је скривено иза тог лажног прозирног света? Нека друга врста интелигенције или коначна лоботомија? Уметност (модерна) је можда била део проклетства, као динамична алтернатива реалности, преносећи упад иреалности у реалност. Али шта може да значи уметност у свету који је унапред хиперреалан, cool, прозиран, рекламни? Шта може да значи порнографија у свету који је унапред порнографисан? Осим да нам она напослетку парадоксално намигне – као реалност која се сама себи подсмева у облику у којем је највише хиперреалистична, као секс који се подсмева у облику у којем је највише егзибиционистички, као уметност која се подсмева сама себи и свом ишчезавању из облика у којем је она највише вештачка: облика ироније. У сваком случају, диктатура слика је иронична диктатура. Али та иронија сама по себи више није део проклетства, она је део престапа посвећеника, она је део окултног и срамног саучествовања које повезује уметника који се поиграва са својом ауром ругања и отупелу и неповерљиву масу. И иронија је део завере уметности.

Уметност која се поиграва својим сопственим нестанком и настанком свог предмета, то је претварање гвожђа у злато. Али уметност која се поиграва вечито се рециклирајући и присвајајући реалност? А претежни део савремене уметности употребљен је баш у ову сврху: да се присвоји баналност, отпадак, осредњост као вредност и идеологија. У небројеним поставкама и представама уметности, све је само игра компромиса са стањем ствари, истовремено и компромиса са свим прошлим облицима у историји уметности. Признање оригиналности, баналности и безвредности, уздигнуто до вредности, ако не и до изопаченог естетског уживања. Наравно, сва та осредњост претендује на сублимацију прелазећи на други, као иронични ниво уметности. Али она је сва безвредна и безначајна на другом нивоу као и на првом. Прелазак на естетски ниво ништа не поправља, напротив: то је осредњост на квадрат. Претендује на безвредност: *Ја сам безвредна! Ја сам безвредна! – и стварно је безвредна.*

Сва двострукост савремене уметности је ту: захтевати безвредност, безначајност, несмисленост, циљати на безвредност онда када смо већ безвредни. Претендовати на површност на површан начин. А безвредност је тајна вредност коју не може да потражује било ко. Безначајност – права, изазов, победнички позив чулима, огољавање смисла, уметност нестајања смисла – то је изузетно својство неколико ретких дела, а она никада немају такве претензије. Постоји један облик посвећеништва Ни у шта, или један облик посвећеништва у Зло. А тако постоји и недело посвећеника, фалсификатора безвредности, снобизам безвредност, свих оних који су сводници Ништавила вредностима, који су сводници Зла

корисним сврхама. Не треба пустити фалсификаторе да раде. Када Ништа исплива у знацима, када Ништавило изрони у самом срцу система знакова, то, то је догађај од значаја у уметности. Поетичка је операција да се изнедри Ништа из снаге знака – никако баналност или равнодушност реалног, већ крајња илузија. У том смислу је Ворхол стварно безвредан, у смислу што уводи ништавило у срце слике. Он од ништавила и безначајности прави догађај који претвара у погубну стратегију слике.

Остали имају тек комерцијалну стратегију безвредности, и дају јој рекламну форму, у сентименталном облику робе, како је говорио Бодлер. Они се крију иза сопствене безвредности и иза метастаза говора о уметности, који се великодушно употребљава у вредновању те безвредности као вредности (и на тржишту уметности, разуме се). У извесном смислу, то је горе него ништа, зато што не значи ништа а ипак постоји, дајући себи сасвим добре разлоге за постојање. Ова саучесничка параноја уметности чини да критичко вредновање више није могуће, него је могућа само споразумна подела, нужно сложна, безвредности. Ту је завера уметности и његовог прапризора, оснаженог свим вернисажима, излагањима и изложбама, рестаурацијама, колекцијама, донацијама и спекулацијама, и која се не може десити ни у једном познатом универзуму, зато што се иза мистификације слика заклонила од мисли.

Друга страна ове двострукости јесте да се блефом безвредности принуде они који су *a contrario* да придају значаја и верују свему томе, под изговором да није могућно да је толико безвредно, и да има нечега у томе. Савремена уметност том неизвесношћу, немогућношћу заснованог суда естетске вредности и спекулише са кривицом оних који ништа не разумеју, или нису разумели да ту нема шта да се разуме. И ето нама недела посвећеника! Али, у суштини, може се помислити да тај свет, који је у страху од уметности, све разумео, зато што показује, самим својим изненађивањем, интуитивну интелигенцију: да је жртва злоупотребе власти, да се од њега крију правила игре и да му се иза леђа праве деца. Другачије речено, уметност је ушла (не само са финансијске тачке тржишта уметности, већ у самом управљању естетским вредностима) у опште токове недела посвећеника. Не тиче се то само уметности: политика, економија, информација уживају исто саучествовање и ироничну резигнацију „потрошача“.

„Наше дивљење за сликарство је последица дуготрајног процеса навикавања који се одвијао вековима, и из разлога који врло често немају ничега заједничког са уметношћу или духом. Сликарство је створило свог реципијента. У суштини је то однос конвенција.“ (Гомбрович Дибифеу). Једино питање јесте: како једна таква машина може надаље да функционише у критичком отрежњењу и комер-

ОГЛЕДАЛО

цијалној френетичности? И, ако може, колико ће времена потрајати тај илузионизам – сто година, двеста година? Да ли ће уметност имати права на друго постојање, бескрајно – налик тајним службама, за које знамо да већ одавно нема тајне коју би могле украсити или разменити, али које несмањено цветају захваљујући лажној вери у њихову сврху, намирујући притом хронику митолошког?

Жан Бодријар

Превео Милош Константиновић

АПЕТИТ ЗА ВЛАДАЊЕ

Лаичка представа „макијавелизма“ и реал- политика

Апетит за владање је толико јак да улази у срце не само оних којима припада, него и оних који га не могу очекивати.

Николо Макијавели

Николо Макијавели је један од неколико најмодернијих умова у историји цивилизације. Можда управо зато, и он и његово дјело претрпјели су и трпе непрестане лаичке „пресуде“ незналица и „тумача“ који у њему неодговорно читавају своје баналне увиде, и који му приписују оно што тај велики Фирентинац није ни помислио. Чак се стигло дотле да енглески језик створи и одомаћи име за ђавола, Old Nick, изведен од његовога имена?! Свијетом круже популарне бесмислице о „макијавелизму“ као нечему у свему начелно рђавоме, као синониму за подвалу, лаж, безобзирност. Он, за кога је политика била средство за остварење човјекових интереса и обуздавање оних који уништавају цивилни живот, дочекао је да на њега хуле ненаучени, површни, свестрано неквалификовани! Макијавелијева политичка доктрина јесте била и данас је „шокантна“ само за оне који имају простодушну (има за то и тачнијих израза) представу о људима као принципијелно „хуманистичким бићима“, која се у досадашњој историји ничим није доказала. Изгледа, никад није било лако са сањарима и „идеалистима“? Давно је Достојевски допро до мисли да је лако „вољети човјечанство“, а да би се волио конкретни човјек – ваља се помучити.

Макијавели је вјеровао да су ове личности битно утицале на свијет који су затекле: Мојсије, цар Кир, Ромул, Цезаре Борџија и Каstrучо Каstrакани. (О Каstrаканију, војсковођи тога доба, написао је: „Никакве сумње нема да би надмашио и једнога и другогa – мислио је на Филипа II Македонског и римског војсковођу Скипиона, прим. В. Р. – да је умјесто Луке, његова домовина била Македонија или Рим“). Он је вјеровао да управо они заслужују да се нађу на томе списку оних који су промијенили дотадашњи ток ствари, прије свега

зато што су доказали да се и с постојећим „људским материјалом“ ипак нешто може учинити. С том магистралном мишљу је рођена суверена, паметна, истинита политика, једна реалистичка визија свијета какав јесте, а не какав би „требало да буде“. У приликама у којима се политика посматра само као проститутска дисциплина, гдје она није умјетност владања него смијеша интрига, подвала и трикова, разумије се да стратегија владања није могла другачије да се разматра него на познати цинични начин без премца.

Макијавели је написао ове ријечи, које ће, можда, најбоље изразити основу његове провокативне мисли: „Сви који успостављају државу, и дају јој законе, морају да претпоставе да су сви људи зли и да ће, без икаквог изузетка, испољити своје унутрашње зло чим за то нађу сигурну прилику“. Тиме је он на свијет донио потпуно нову, снажну, истиниту и стварну, динамичку концепцију човјека. Таква узнемирујућа мисао није се могла свидјети ни владарима, ни онима којима се влада, ни републиканцима, ни Цркви, ни „обичном“ свијету. Зато је Макијавели омражени гениј, анархист чије се дјело изузетно слабо познаје, конструктор најпрљавије политике која не бира средства (није он, него идеолог језуитизма, Игнасио Лојола, рекао да „циљ оправдава средство“!). Он се само усудио да мисли другачије од осталих, да утврди како једино политика заснована на истинама успоставља баланс различитих интереса и обуздава стихију. Ко је крив за све? Николо Макијавели! Ко је крив што је говорио истине које не пријају поспаним, тромим умовима и „идеалистима“. Зато је његово дјело суштински непротумачено и стигматизовано и после ауторове физичке смрти („тумачено“ је само екстраполирањем и у духу општег незнања).

Николо Макијавели је установио новоевропско песничко сазнање о човјековој природи, подирући дубоко испод површине феномена и десакрализујући политички живот. Заправо, политичка наука је и настала тек 1513. године, када је објављена његова књига Владалац. Рођена је реалистичка концепција политике. Њоме је окончана епоха дјетињства човјечанства, и почело улажење у зрелу, мужевну фазу историје у којој нема блаженог самозаваравања нишчих. Већ је Френсис Бекон, у XVII вијеку, поштено рекао да „морамо да будемо захвални Макијавелију, и писцима као што је он, који пишу о ономе што људи чине, а не о ономе што би требало да чине“.

Али, где је Бекон!

Макијавели је до највећих дубина истражио овоземаљске узроке политичких збивања, а то се, разумије се, није могло свидјети Цркви и клеру („Судбина управља половином наших дјела, али они другу половину – или отприлике толико – препушта нама“). То је разбјешњивало моралистичке утописте и њихове неупотребљиве, трећеразредне „лирске“ концепције живота које све препуштају

„свијетлој будућности“. Занимљиво је да је Макијавелијеву концепцију разумио Жан-Жак Русо, који је тачно проникнуо у то да он само наизглед „даје поуке владарима, а заправо савјетује народ како да се одбрани од њихове неограничене самовоље“. Није га разумио само тај идеолог „природног човјека“, одбацујући груба и неквалификована оспоравања Владаоца, пасиониране глорификације и приглупе легенде. Уосталом, сам велики кардинал Ришеље је био тај који је духовно обучио и подигао каноника Махона да би он написао, умјесто њега (то није могао сам, због положаја), да се људи „праве као да траже истину, а кад је открију – не могу да је поднесу“. И Спиноза је бранио Макијавелија од лаика („Страх је, због људске природе, конститутивни момент државе“). Било је још „адвоката“ овог „злог генија“. Природно је то што га јакобинци и толики социјални „прогресисти“ и не помињу, сем по злу, јер су они само бијесни рушитељи и утописти који стварног човјека нијесу разумјели. У Великој Британији о Макијавелију рођен је овај епитаф: *Tanto nomini nullum par elogium* („Нема довољно похвале за такво име“). А како га је наградио војвода Лоренцо II Медичи, за кога је и написао Владаоца? Сасвим у духу библијског кред да нико није пророк у својој отаџбини: дароване су му двије боце вина из Тоскане. Али, пошто је све знао о свијету и себи, и то је он могао да разумије. Уосталом, о себи је написао: „Родио сам се сиромашан, и прије сам се научио оскудици него уживању“.

Логика Макијавелијева је да у политици нема неодлучности (изгледа, колебљивост не ваља ни у какавом послу?). Политички живот представљао је као „борбу три врсте људи који постоје у свим градовима, а то су прваци, средњи и најнижи“. Знао је добро да способан владалац мора умјети да изабере људе којима се окружује. Први грађански теоретичар државе и политике, који је политику унаприједио у емпиријску дисциплину, он је реалистички утврдио да су интереси основни покретачи свих људских акција. Класа грађана је у њему имала великога тумача.

Ни по коју цјену не дати власт само једном човјеку – тако је писао Макијавели. Зар је то апологија деспотизма и тираније, како му подмећу и подвијају свјесни или несвјесни фалсификатори његових политичких идеја? Да ли политичка врлина подразумјева подвалу, симулирање, како се у домаћим приликама стално истиче? Нигдје Макијавели то није написао! Политика није подвала, ако је политика. Ако није, онда је гола самовоља ничим ограничена, отворено и грубо тиранска и противнародна. Он је био за државу која штити интересе свих на најбољи могући начин, у добром балансу динамичких снага заједнице. Наравно, држава је институција принуде, али Макијавели не зна ништа боље за све људе у њој. Гдје су кривотворитељи његових идеја нашли мисао о његовом тобожњем

„моралу користи“? Зар управо они који га оспоравају, бољшевици и сљедбеници, нијесу изумитељи „ситуационог морала“, промјењивог од прилике до прилике, заснованог на „моралу“ користи само једне странке, секте, олигархије?

Разумије се, Макијавели није вјеровао у „идеалног владара“, јер у његовом вриједносном систему нема ничега „идеалног“. Био је само за стварног, реалног вођу (знамо куда је водила и води идеологија „идеалног“ и у далекој будућности „могућног“). Такав, није ни могао написати тобожњи „уџбеник за тиране“, иако су га чак и његови ученици и некритички адепти несвјесно фалсификовали. „Што је владавина, какве су врсте владања, како се власт задобија, како се задржава, зашто губи?“ – то су питања на која је Макијавели тражио најбоље одговоре читавог живота, али не само због владавине саме по себи, него због налажења најбољег начина за реално оснивање заједнице људи. Предлажући сиситем заједништва у држави, он је савјетовао да се безусловно „ограниче моћници, задовоље поданици, задрже пријатељи и уклони опасност од оних који желе исту такву власт“.

Макијавели и његово дјело имали су изврсног тумача и у Томасу Маколију (1800–1859), који је у свом пледоајеу за њега написао: „Сав човјек изгледа као нека загонетка, чудовишна скупина несагласних квалитета, себичности и дарежљивости, звјерства и доброћудности, препредености и чистоте, ниске покварености и романистичног херојства. По изразима којима је обично описиван, изгледа као да је Макијавели био Заводник, начело Зла, откривач амбиције и освете, првобитни проналазач кривоклетства, и да прије штампања његовог судбоносног Владаоца никада није постојао хипокрит, тиранин, издајица, лажна врлина, нити злочин као згодно средство“.

Као да је сам Макијавели произвео зло самим тим што га је препознао и именовао?! Зар се, рецимо, политика „државног разлога“, која је њему приписана, није објавила много касније, крајем XVIII вијека? Poverino Machiavelli, што му се све не приписује!

Он је крив и зато што је написао овакву злоћудност: „О људима се уопштено може рећи ово: незахвални су, непоуздани, притворни и ташти, клоне се опасности, похлепни су за добитком. Ако им добро чиниш, уз тебе су, нуде ти крв своју и имање, живот и дјецу кад је потреба далеко. Но, кад се невоља примакне, они измичу“. Је ли то лажна слика? (Узгред, познајете ли бар једног човјека који личи том опису?) Макијавели је, не захтијевајући да се живот понаша у складу с дјетињастим сањаријама, имао храбрости за мисију, па је казао то што зна о човјеку, а да притом не изгуби самопоштвање и добро мудрачко расположење, посебно не свој ненадмашни интегритет. Уосталом, он је свога Владаоца и посветио војводи Медичију, да би он „за кратко вријеме проникнуо“ у

оно до чега је сам дошао „током толиких година, послије толиких тешкоћа и труда“.

За све је крив Макијавели! „Када би људи били добри, онда они моји савјети не би били добри“. Крив је! „Начин на који се живи толико је далек од начина на који би ваљало живјети, да се онај који занемарује оно што се ради због онога што би требало да се ради, прије труди око своје пропасти него свога одржања“. Смије ли се то рећи? Крив је! „Има три врсте умова: једни схватају сами по себи, други схватају оно што им неко разјасни, а трећи не разумију ништа, ни сами собом ни с туђом помоћи. Пошто су апетити људи незадовољиви, јер од природе имају особину да мало њих могу то постићи, долази до непрестаног незадовољства у људима, и немира због ствари које имају, што изазива осуду садашњих времена, похвалу прошлих и очекивања будућих“... Овај списак кривица Макијавелијевих је неизмјерно дугачак. И овај „адвокатски“ пледоаје би се тиме проширио недогледно, такође. Уосталом, Николо Макијавели је ионако за све крив. Суди му се у одсуству (*in effigie*), јер је именовани мртав 472 године.

Политика као умјетничко дјело

За Макијавелија, политика је умјетничко дјело (*opera d'arte*). Рођени Фирентинац, дакле рођени дипломат. Фирентинце је папа Бонифацио VIII назвао „пети елемент“, јер их је на његовом двору, у истом тренутку, било чак дванаесторица (заступали су не само своју Фиренцу, него и Француску, Енглеску, Чешку и још неке државе). Фирентинци као Фирентинци: рођени тумачи интернационалног језика новца и капитала. То јест, владања.

Макијавели је често говорио: „Ова времена су већа од наших памети“. И то он, којему ништа није промицало! Уосталом, о себи је причао само као о „фирентинском секретару“ у одјељењу с два коађутора и десетак писара иза којих је он хијерархијски бдио. Али, Сињорија је и те како знала кога је Фиренца родила, иако га је стриктно држала на сразмјерно ниском дипломатском рангу. Јер, имао је тај ултрамодерни човјек јасну свијест о анахроничности свих установа свога доба. Човјек врхунских мјерила и сувереног личног интегритета, страдао је за своја увјерења. „Величанство, о моме поштењу говори моје сиромаштво“ – то је имао право да каже тај прогнанички човјек који је заједно с радницима крчио очеву шуму да би се хљебом хранио, пијанчећи с њима и картајући се. Допао је и затвора као наводни завјереник против медичијеваца (тај гријех му никад није доказан). Истезали су му удове да би од њега изнудили признање и прогонили га, обузетог страшћу за политиком и кад му је било 44 године.

ОГЛЕДАЛО

Али, тоскански дух ироније (и полемике), чак и у политичкој доктрини знао је, и у прогонству, да ће опет бити потребна његова трансисторијска памет.

Вељко Радовић

(Из књиге *Меланхолични сајам*
ЦИД Подгорица и Службени лист СЦГ Београд
2005)

ЖАНР ДУЖЕГ ТРАЈАЊА

Када се у тридесет осмој години, 1571, судски саветник Мишел Монтењ повукао на своје имање да се „у потпуној доколици бави самим собом“¹ и „слободно казује своје мишљење о свим стварима“², сигурно није ни слутио да твори нову књижевну форму. А када су плодови његове рефлексije објављени, 1580. године у Бордоу, под називом *Оглед*и, рођен је нови термин као израз тог специфичног жанра.

У Енглеској, под утицајем Монтења, отац емпиристичке филозофије, Френсис Бекон, исписује, како ће се показати, своје најчитаније дело – *Есеје*. Он вели да је то „реч новог постања, али да је сама ствар врло стара“³, што значи да му је на уму жанр дужег трајања. Стога додаје да су Сенекина *Писма Луцилију*, „ништа друго доли есеји, разасута размишљања изражена у облику пословица“.

Иако есеј као форма не постоји у антици, управо је антика инспирација за родоначелнике овог жанра у веку хуманизма и ренесансе. И они теже да оно естетско и етичко интегришу у живој индивидуалности која није дар природе, већ непрекидног самообликовања и самопосматрања. Монтењ који вели „да се само тиме хваста“, налази у себи „безграничну разноврсност и дубину“⁴, а као једини плод – сократовски увид у чињеницу колико му још преостаје да учи.

И Августинове *Исповести*, интензитетом и искреним сагледавањем самог себе, као да се препоручују за претечу ове форме. „Не излази ван себе (...), јер истина борави унутар човека“⁵, саветује овај велики познавалац људске душе.

Ова промишљања могућих корена, ризома жанра, указују на једну од његових важних одредница. Наиме, есеј обзнањује вредност појединачног људског искуства, оно што „ја сматра да је тачно, а не оно што треба“⁶. Супротставља се мњењу, претпостављеном мишљењу, појмовима унутар већ постављеног система тумачења. Стога Адорно истиче „радикалност“⁶ овог жанра у одбијању да

1 Мишел де Монтењ, *Оглед*и, стр. 13.

2 Френсис Бекон, *Есеји*, стр. 7.

3 Монтењ, наведено дело, стр. 205.

4 Аурелије Августин, *Исповести*, Дерета, Београд, 2009.

5 Монтењ, наведено дело, стр. 31

6 Теодор Адорно, „Есеј о есеју“ у: *Филозофско-социолошки есеји*,

се ствари редукују на један принцип. Есеј отелотворује тежњу рефлексивног појединца за личним изразом. Потребу да буде свој и очува угрожене способности опажања света и људи у метежу историјских уседа, а данас, свакако, и медијског притиска.

Реч је о штиву личног, исповедног карактера, чија је сврха „да покаже меру свог видокруга, а не толико меру самих ствари“⁷.

Што се тематике тиче, још од Монтења и Бекона она је разубеђена и неограничена. Његова оптика не разликује „мале“ и „велике“ теме, већ је упућена и оном маргиналном, на први поглед ефемерном. Имајући то у виду, Хаксли језгровито сажима природу тог моћног средства „којим се готово може рећи све о било чему“. Есеј је писан у виду кратких рефлексивних и разматрања у фрагментима.

Као да је монтењевска скепса његов природни амбијент, јер, чини се да је она опште место и постмодернистичког субјекта. Зар његове поливалентне текстуалне форме нису одраз одбијања сваке теоријске целовитости, коначног и јединственог становишта које се „понаша као да у рукама држи камен мудрости“⁸?

Када је реч о односу есеја као књижевне, уметничке, али и научне форме, апорија се наговештава још у дискурсу Монтења и Бекона. Док први отворено указује да само „прича“, приповеда, открива своју личност, Бекон би да подучава. У духу свог индуктивизма, вредан попут мравца, прикупља проницљивим опажањем и искуством феномене, а онда као пчела производи ниске мудрости. Густе као супстанција од које су створене, оне су „блиске људском срцу“⁹, али не без претензија да важе као поуздане правилности. Зато је писмо првог аморфно, субјективно, отворено за нове почетке. Бекону су, пак, на на уму „велике обнове“, корисни савети. Он би да гради и изграђује, те су му мисли одсечне као удари канцеларског печата.

Амбивалентност у одређењу начела која обликују есеј присутна је и у савременој естетици. Тако мађарски филозоф Ђерђ Лукач сматра да је уметности и филозофији својствена тежња ка великим синтезама. Оне одражавају искуство и дух једне епохе. Како је есеју због малог обима такав циљ недостижан, његово доминантно присуство у култури је пре симптом недостатка него израз властитих изражајних моћи.

Оно што је према Лукачу мана, за Теодора Адорна представља снагу овог неоспорно уметничког облика, због које му он даје повлашћено место. Како се суочава са комплексношћу света, есеј опрезно приступа свом предмету. Не обухвата га у егзактној довршености, већ у животној многострукости која остаје отворена за

Загреб, Школска књига, 1985.

7 Монтењ, наведено дело, стр. 115.

8 Адорно, наведено дело, стр. 26.

9 Бекон, наведено дело, стр. 12.

ново. Како неодређеност чини саму природу есеја, он „не дозвољава да му се одређује место“¹⁰. Могло би се рећи да је суштина природе овог рукописа сама „покретљивост мисли“, неспутана, слободна рефлексија која тежи да буде учесник у току ствари. Када каже да не описује „биће“, већ „пролажење“, Монтењ интуитивно изражава овај концепт.

Одатле и потиче порив да се егзактност заодева метафорама, аналогијама, слободном композицијом. Апсолут, оно што Лукач назива „тоталитетом“, постоји само у чежњи и наговештају. Плутајуће промишљање одбацује спокој вечних истина, правилност научног метода који жели да све „стави у претинац“. Суздржаност у доношењу коначних судова није ништа друго до однос овог жанра према сазнању и истини. Она је начелно доступна, али супротстављена здраворазумском мњењу које се задовољава унапред претпостављеним одговорима. Због осетљивости на склиско и увек одступајуће биће истине, творац есеја је више налик песнику, него научнику.

Но, есеј се не одриче ни научне егзактности, али не остаје у њеној сенци, већ је осветљава уметничком игром и слободним уобличавањем. Он спаја појмовно и сликовно, емоционално и апстрактно, критичко, али увек помирујуће и лековито казивање. Јер, есејистичка критика се не сме претворити у пчеле које, како мудри Бекон вели, „животе остављају у ранама које задају“¹¹.

Како есеј удружује властити наратив са „најузвишенијим душама најбољих доба“¹², он је својеврсни „каталог“, сабиралиште изрека, сентенци, идеја, једне универзалне библиотеке. Тако је есеју својствено не само лично, већ и свечовечанско искуство. Како Лукач каже, есеј „не вади ствари из празног ништа“¹³, већ партиципира у јединственој баштини мудрости. Есејист је ерудита, страсни читач, који писање и читање доживљава као јединствен духовни чин. Реч је о позиву који Ролан Барт тумачи као активно учешће „у поретку културе“¹⁴. Истинска култура не познаје границе простора и времена, већ само оно вредно памћења и подсећања.

Есеј је свеприсутна форма и у савременој култури. Како је она израз једне разломљене стварности, без могућности великих уметничких и научних синтеза, он је као мисао у одломцима примерен стварности коју промишља.

10 Т. Адорно, наведено дело, стр. 29.

11 Ф. Бекон, н. д., стр. 183.

12 М. Монтењ, н. д., стр. 39.

13 Ђерђ Лукач, н. д., стр. 37

14 Ролан Барт, „О читању“, стр. 206.

ОГЛЕДАЛО

Када Монтењ свој поступак рефлексije назива огледом, он етимолошки сажима смисао жанра, али и његово вишесмислено значење.

Са једне стране, као што огледало прима све своје одразе, али ниједан не задржава у себи, у свету специјализације, мноштва перцепција, фрагментарности, аморфности, есеју се прибегава као изразу те неухватљиве и непрекидне мене стварности.

Али, са друге стране, огледало је метафора истине о свету коју уметност, наука и есеј, као њихов чудесни хибрид, изналази као, како каже Адорно, оно „вечно у пролазном“, које се тако и овековечује.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Монтењ Мишел, *Огледи*, Естетика, Ваљево-Београд, 1990.
2. Бекон Френсис, *Есеји*, Матица српска, Нови Сад, 1952.
3. Августин Аурелије, *Исјовести*, Дерета, Београд, 2009.
4. Лукач Ђерђ, „О суштини и облику есеја“ у *Душа и облици*, Нолит, Београд, 1973.
5. Адорно Теодор, „Есеј о есеју“, у *Филозофско-социолошки есеји о књижевности*, Школска књига, Загреб, 1985.
6. Епштејн Михаил, *Есеј*, Народна књига – Алфа, Београд, 1997.
7. Солар Миливој, *Есеји о фрагментима*, Просвета, Београд, 1985.
8. Барт Ролан, „О читању“ у *Часопис за културу и друштвена питања*, К.В.С, октобар 1999.

Љиљана Маловић Козић
Професорка филозофије
Шеста београдска гимназија Београд

УЧЕНИЦИ – АУТОРИ БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Анђела Борјан
Аднан Селимовић
Алекса Станковић
Александар Милошевић
Александар Несторовић
Александра Николић
Александра Павловић
Александра Савчић
Алена Делкић
Амина Машић
Ангелина Фрајић
Андреа Аничич
Андреа Арсић
Андреа Јовић
Андреа Митић
Анђела Ивановић
Анђела Костић
Анђела Николов
Анђела Палексић
Ања Арамбашић
Бобан Весић
Бојана Цветковић
Веселин Манојловић
Владимир Крсмановић
Вук Кљајевић
Давина Танасковић
Дајана Года
Дамњан Мариновић
Данијел Ђорђевић

Даница Божовић
Дарја Девеџић
Димитрије Крстић
Димитрије Коњевић
Дора Бајкуша
Драгана Лисић
Драгана Мирковић
Дубравка Кутлешић
Душан Војиновић
Душан Динић
Душан Ђорђевић
Душан Светковић
Ђорђе Васиљевић
Зорана Спасић
Ивана Џаврић
Игор Јовановић
Игор Топаловић
Ирена Ремовић
Исидора Чапко
Јана Вукојевић
Јелена Лукић
Јован Гавриловић
Јован Димитријевић
Јован Ковачевић
Јована Доброта
Јована Медојевић
Јована Стефановић
Јулија Ананијев
Катарина Миловић

ОГЛЕДАЛО

Катарина Цимеша
Константин Нинковић
Кристина Бајић
Кристина Ханс
Лазар Вранић
Лазар Јовановић
Лара Гргинчевић
Лана Парезанин
Лидија Марковић
Лука Јанковић
Лука Рудић
Лука Стојковић
Магдалена Нешовић
Маида Алиспахић
Маја Милекић
Маја Радуповић
Марија Анђелковић
Марија Вукадиновић
Марија Јоксимовић
Марија Јурић
Марко Радочић
Матеја Пејановић
Матија Сувајцић
Маша Станисављевић
Мерима Мустафић
Мила Стаменовић
Милан Гемаљевић
Милена Буцановић
Милица Вођевић
Милица Радојичић
Милица Ристић
Милица Ристичевић
Милош Ђекић
Милош Ђорђевић
Мина Недељковић
Михаел Стипановић
Михаило Јанковић
Михајло Спорић

Михајло Стојановић
Нарди Ибралић
Наталија Костић
Наташа Каваја
Невена Везмар
Невена Петковић
Немања Негић
Никола Белобрђанин
Никола Татомировић
Николина Нерић
Николина Милаковић
Његош Вујадиновић
Оливера Сандо
Павле Косић
Петар Видосављевић
Петар Ђукановић
Петар Радичевић
Сара Мађар
Сара Милојевић
Срђан Ковачевић
Стеван Терзић
Стефан Стојановић
Тамара Благојевић
Тамара Мартиновић
Тамара Ристић
Тамара Соколов
Теа Гутић
Тијана Арсић
Теодора Гоља
Тијана Дамњановић
Тијана Спасић
Тина Мишковић
Уна Црномарковић
Филип Весовић
Филип Ковачевић
Филип Младеновић
Хелена Јаковљевић

ПРОФЕСОРИ – МЕНТОРИ

Александра Максић
Александра Михајловић
Алерксандар Турукало
Ана Кујовић
Андријана Ивановић
Анела Јаркоч
Анкица Дивковић
Биљана Ковачевић
Биљана Радосављевић
Бранка Грујичић
Веселинка Кулаш
Весна Милић
Владимир Мичић
Гордана Шћепановић
Даница Пушкар
Дејан Крунић
Драгана Петровић
Дубравка Вебер
Душица Урошевић
Емина Суљендић
Махмутовић
Ива Маленица
Ивана Митровић
Иванка Јовић
Јасмина Манић
Јасмина Милић
Јелена Бајић
Јелена Ђорђевић
Јелена Митић Манојловић
Јелена Нововић
Јелица Живановић
Катарина Кадовић
Лидија Ивановић

Љиљана Милер
Љубомир Љубисављевић
Марија Благојевић
Марија Ђурић
Мирјана Миљановић
Милена Сучаров
Милица Ковачевић
Милица Пашић
Милица Пророк
Милица Шаренац
Мирјана Благојевић
Нађа Ђорђевић
Наталија Лудошки
Наташа Будимир
Невена Стефановић
Неђо Никачевић
Никола Банић
Никола Никачевић
Олгица Рајић
Радивоје Благојевић
Санела Златаревић
Светлана Коцић
Селма Мешановић
Силвија Ђорђевић
Слободан Николић
Снежана Гајевић
Снежана Ђенић
Снежана Обрадовић
Тања Русимовић
Тина Капларевић
Тодор Ружић
Смиљка Батинић
Шевала Мујезиновић

ШКОЛЕ БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА

Пожаревачка гимназија,
Пожаревац
Медицинска школа,
Пожаревац
Средња школа „Младост“,
Петровац на Млави
Економско-трговинска школа,
Сопот
Техничка школа, Смедерево
ТПШ „Деспот Ђурађ“
Смедерево
Гимназија Чачак
Прва техничка школа,
Крагујевац
Прва крагујевачка гимназија,
Крагујевац
Гимназија „Бора Станковић“,
Ниш
Гимназија Лесковац
Гимназија Пирот
Гимназија „Бора Станковић“,
Врање
Економска школа, Бања Лука
Медицинска школа,
Бања Лука
Гимназија, Градишка
Гимназија, Прњавор
Гимназија „Јован Дучић“,
Требиње
Средњошколски центар
Источна Илиџа
Средњошколски центар
„27. јануар“ Рогатица
Богословија Светог Петра
Дабробосанског, Фоча

Средњошколски центар Фоча
Прва гимназија, Сарајево
Гимназија „Меша Селимовић“,
Тузла
Грађевинско-геодетска школа,
Тузла
КШЦ „Свети Фрањо“ Тузла
Мјешовита средња школа
Сребреник
МСШ „Муса Ђазим Ђатић“,
Кладањ
Мјешовита средња школа,
Бановићи
СМШ „Иван Горан Ковачић“,
Херцег - Нови
Средња стручна школа,
Цетиње
Гимназија „Танасије Пејовић“,
Пљевља
Гимназија Вуковар
Девета гимназија, Загреб
Гимназија „Борислав Петров
Браца“, Вршац
Митровачка гимназија,
Сремска Митровица
Гимназија „Бранко Радичевић“,
Стара Пазова
Економско-трговинска школа
„Паја Маргановић“, Панчево
Гимназија „Урош Предић“,
Панчево
Гимназија „Жарко Зрењанин“,
Врбас
Карловачка гимназија,
Серемски Карловци

ОГЛЕДАЛО

Гимназија „Јован Јовановић
Змај”, Нови Сад
Зрењанинска гимназија,
Зрењанин
ПБШ „Димитрије Давидовић“,
Земун
Економска школа „Нада
Димић”, Земун
Земунска гимназија , Земун
Друга економска школа,
Београд
Школа за дизајн, Београд
Прва београдска гимназија,
Београд
Пета београдска гимназија,
Београд
Шеста београдска гимназија,
Београд

Седма београдска гимназија,
Београд
Осма београдска гимназија,
Београд
Девета београдска гимназија
„Михаило Петровић Алас”,
Београд
Тринаеста београдска
гимназија, Београд
Четрнаеста београдска
гимназија, Београд
Филолошка гимназија Београд
Гимназија „Свети Сава”,
Београд
Математичка гимназија,
Београд

ОГЛЕДАЛО

ЧАСОПИС УЧЕНИКА И ПРОФЕСОРА СРЕДЊИХ ШКОЛА

из Београда

Расписује наградни

Конкурс

**за штампани средњошколски лист-новине
и електронску верзију**

Србије и региона

На конкурс могу учествовати школе из земаља региона
(Црна Гора, Република Српска, Босна и Херцеговина,
Хрватска...)

По **два промерка издата у школској 2015/2016.** новина-
листа послати најкасније до **31. маја 2016. године** на
адресу **Редакција ОГЛЕДАЛО, Јурија Гагарина 166А/97,
11000 Београд.**

Пријаве у **е-форми** на мејл **ogledalo.blagovest@gmail.com**

Стручни жири извршиће избор најбољих листова,
доделити по три награде у две категорије, а најуспешнији
радови из листа биће штампани у **октобарском броју**
часописа **ОГЛЕДАЛО**. Изложба часописа биће отворена
у октобру у галерији **КУЛОАР** Математичке гимназије
Београд.

У Београду 6. 5. 2016.

www.ogledalo.edu.rs

Жири наградног конкурса ОГЛЕДАЛА

За поезију:

1. Олгица Рајић, песникиња, професорка српског језика и књижевности
2. Злата Коцић, песникиња и преводилац
3. Предраг Обрадовић, песник, студент електротехнике

За кратку причу:

1. др Горан Максимовић, историчар књижевности, декан Филозофског факултета Ниш
2. Анђела Плакаловић, студенткиња српског језика и књижевности
3. Душица Атанасковић, професорка српског језика и књижевности

За есеј:

1. Мирјана Мићић, професорка српског језика и књижевности
2. Љиљана Маловић Козић, професорка филозофије
3. Жарко Јањић, новинар и публициста

ТЕМА VII

ТЕЗА АНТИТЕЗА СИНТЕЗА

Сергеј Сарчевски, *Он, она, оно*
(ДРУГА НАГРАДА – КРАТКИ ФИЛМ)
Гимназија „Орце Николов“, Скопје
Ментор: проф. Снежана Крстевска

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ВРЕДНОВАЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ

Сваки облик људске делатности претпоставља вредновање и оцењивање. То одређење људског рада посебно добија на „тежини“ у наставној области, што условљава сложеност и значај образовно-васпитног процеса.

Провера и оцена знања, умења и вештина један од најважнијих и најсуптилнијих задатака сваког наставника. У том задатку синтетизују се сазнајни, педагошки, психолошки, социолошки, економски и многи други аспекти.

Проверавање и оцењивање ученика повезује се са нивоом знања. Условно се могу разликовати четири нивоа усвојености наставног знања. Први, најнижи, подразумева поседовање знања на нивоу информисаности (обавештености). Други ниво се ограничава на репродукцији знања о проученом објекту, појави. Трећи ниво знања и умења односи се на она која се могу применити у пракси, али на конкретне, познате ситуације (не разликују се много од оних које се сусрећу у наставном процесу). Четврти, највиши, чини систем усвојених знања, када су ученици у стању да стечено знање примењују како на познате, тако и на непознате ситуације (путем аналогije, сличности са оним случајевима који су проучени на редовној настави).

Потпуније и разноврсније оцењивање ученика захтева шире и свестраније праћење њиховог рада. То се може изразити на разне начине: састављањем хистограма и графичких кривуља, коришћењем разних картона и слично. У таквим приказивањима могу да се сагледају успеси појединаца, одељења, разреда, школе као целине. Такав начин оцењивања постаје доступан ширем аудиторијуму: свим ученицима у одељењу, родитељима, наставницима школе и шире. Резултати се могу и компјутерски обрадити ради погоднијег праћења.

Требало би имати на уму да се оцењивање и вредновање не састоје само од одређивања нивоа усвојеног знања, већ је то педагошки и људски чин, у коме се наставник исказује као просветни радник-васпитач. Доношење судова о ученицима и вредновање резултата њиховог рада посредством оцене, непосредно доводи до етичких одређења наставне делатности.

Испитивање и оцењивање ученика имају многобројне функције и вишеструко значење. Вредновање успеха не подразумева само контролу и оцену резултата рада ученика него и самоконтролу и самооцењивање наставника. У току испитивања и формирања оцене

учавају се попусти, недостаци, грешке у раду ученика и наставника. На тој основи врши се преиспитивање устаљених облика организације и метода рада, проверавају се нови концепти и приступи ради унапређивања наставног процеса. Испитивање ученика погодна је прилика да се поједини елементи наставног градива повежу и систематизују, да се направи уопштавање усвојеног знања, открију нове стране, моменти проблема, нове идеје, везе и односи међу објектима и појавама.

Систематско испитивање и оцењивање знања и вештина стечених у току образовно-васпитног процеса имају и значајну васпитну улогу: обавезују и навикавају ученике на свакодневни, континуални и систематичан рад, доприносе развијању правилног односа према раду, повећавају степен (само)одговорности, буде свест и савест о испуњавању одређених захтева и правовременом извршавању задатака. Све то поспешује ученикову мисаону активност, подиже његов интелектуални ниво, доприноси стицању самоповерења. Коначно, оцена знања подстиче (нажалост, у неким случајевима има и супротне ефекте) ученике на учење и рад и битно утиче на однос према наставном предмету.

Приликом испитивања ученика не добија се само представа о квантитету његовог знања него и о томе како је знање усвојено, како су схваћене формулације закона, дефиниције појмова, величина, математичке формуле и изрази, као и о томе колико су ученици оспособљени да стечено знање примене у конкретним случајевима.

На основу оцена знања врши се диференцијација ученика. Оцена пресудно утиче на прелазак ученика у старији разред, виши степен школовања или на обављање одређене професионалне делатности. То је једна од најзначајнијих функција оцена ученика.

С обзиром на многоструки значај оцењивања, оно би требало да буде реално и објективно. Постоји чак и грана науке (психологије) чији је предмет проучавање проблема оцењивања, унапређивање наставне аксиологије и која истражује разне факторе који утичу на испитивање и формирање оцене знања ученика. Ова грана науке, названа докимологија, дакле, бави се научним проучавањем оцењивања знања ученика у његовим различитим облицима и разним другим аспектима овог сложеног и суптилног наставног проблема.

Правилно оцењивање ученика нужно претпоставља да постоје објективизирани и стандардизовани захтеви, критеријуми, поступци и методи испитивања. Али, то не значи да се искључују импресије, опсервације и констатације наставника, његов суд о знању ученика. Напротив, савремени наставни методи остварују још веће погодности и могућности за објективније и свестраније учествовање наставника у процесу оцењивања ученика.

У савременој настави физике користи се разни облици испитивања и оцењивања ученика: **вербални метод оцењивања** (монолошка, дијалoшка и дискусиона варијанта), текстуални метод (писмени задаци, писмене вежбе, тестови и слично), **манипулативни метод** (утврђивање способности и вештине руковања и коришћења разних мерних уређаја, прибора, машина, техничких средстава) и **едукативно проверавање знања** (разни упитници, скале, табеле, графикони итд.).

Усмено испитивање представља основни облик провере знања који је заступљен на свим нивоима наставе физике.

Приликом усменог испитивања наставник има могућност да непосредно оцени ниво знања, да прати ток учениковог мишљења, његову лексику, говорну изражајност, да уочи ученикове квалитете, пропусте, недостатке и да на основу тога одреди методе и средства за њихово превладавање. Зато од свих видова проверавања учениковог знања усмено испитивање има најизражајнији инструктивни (образовни) карактер.

Школски ситем у нашој земљи доживео је многе промене, правно-формалне, програмске и садржајне природе. Али, у свим тим изменама био је запостављен или скоро заборављен основни субјект у наставном процесу – наставник. Свака промена у школском систему, а посебно на нивоу реформе, требало је да претпоставља мењања самог наставника: стручно и педагошко прилагођавање (подизање на виши ниво), унапређивање комуникације са ученицама, оцењивање ученика итд. Није редак случај да један наставник предаје наставни предмет или поглавља из тог предмета који уопште није слушао на факултету у току студија. На пример, много старији наставници нису имали прилику да на факултету упознају области физике као што су: ласерска физика, квантна механика, физика елементарних честица и др. Од таквих наставника не може да се очекује ни адекватна интерпретација тих садржаја физике.

Мењали су се модели школа, планови и програми... Међутим, механизам оцењивања је скоро остао „неповређен“. Остао је класичан и традиционалан, веома успорен (статичан), са прилично великом дозом случајности и субјективности. Постојећем систему оцењивања недостаје стандардизација и објективизација оцено. Она се углавном даје на основу усменог или писменог одговора. На нивоу вишег и високог школства студенти се веома често испитују путем извлачења цедуља са питањима. Зар то није нека врта лутрије, игре на срећу? Да ли тако добијена оцена може адекватно да изрази знање? Сигурно да не може! Поред тога, и распон оцена остао је непромењен (основна и средња школа од један до пет) и њиме се не може изразити довољна

диференцијација између појединих ученика, што уноси додатне грешке у оцењивању знања.

Наставници и у оквиру истог актива у школи често имају различите критеријуме. Неки су сувише строги, а други благи у оцењивању. Два наставника са различитим критеријумима оцењују један исти одговор или задатак различитим оценама. У бољем одељењу један исти одговор оставља бљећи утисак него у слабијем одељењу ученика. Ова диференцијација долази до још већег изражаја ако се један исти одговор добија у различитим школама. Одлични ученици из слабијих школа некад према свом знању одговарају врло dobrим ученицима из бољих школа.

На наставникову оцену може да утиче и **хало-ефекат**. Он се огледа у томе да на основу једне особине ученика, наставник процењује и остала одређења, па и њихово знање. Деловања хало-ефекта долази до изражаја и кад наставник доноси суд (оцену) о знању ученика на основу његових оцена из других наставних дисциплина, нпр. одличног ученика на основу његових оцена из других наставних дисциплина. Одличног ученика оцењује блаже, а слабијег строже.

Испитивања показују да постоје велике индивидуалне разлике у томе колико трема и страх оптерећују човека. Поред негативног утицаја, страх и трема могу да делују чак и подстицајно на неке ученике приликом њиховог испољавања и доказивања. Има ученика који се при усменом одговарању, решавању писменог задатка или теста знања дубље концентришу и улажу више напора и дају одговор у којем долази до изражаја максимум њиховог знања. За разлику од њих, друге ученике, без обзира на врсту одговарања (усмено испитивање, писмени задаци или тестови знања), трема и страх толико блокирају, да се стиче веома негативан утисак о њиховом знању (много лошији него што је у стварности). Има и ученика код којих трема и страх имају негативне ефекте само код одређеног начина испитивања, утврђивања нивоа знања (најчешће при усменом оцењивању). Неке ученике трема просто парализује приликом усменог одговарања. Они не могу да се концентришу, да се сете онога што су научили, често муцају, дају конфузне, неповезане и непотпуне одговоре. Други су сувише инхибирани страхом при решавању писмених задатака или тестова знања, што опет чини да њихово знање не дође до пуног изражаја, односно да је оно на нижем нивоу него што стварно јесте; наравно, то повлачи за собом и нижу оцену. (*Наставак у следећем броју.*)

Проф. др Милан О. Распоповић
физичар и филозоф
(Из књиге *Методика наставе физике*
Завод за уџбенике Београд 2013)

„ГРАНИЦЕ МОГА ЈЕЗИКА СУ ГРАНИЦЕ МОГА СВЕТА”

*Прва наирада на 19. Такмичењу у беседништву –
Гимназија „Светозар Марковић” Нови Сад*

Призивам милозвучне Музе и усрдно молим за надахнуће.

Како још нисам изучавао филозофију на факултету у Београду, где се анализа језика спроводи непрестано, сумњам да о језику уопште могу и говорити. Мнемосинине кћери саветују да само одрешим језик, јер он све памти и сабира. Због његове историчности све повести су живе, па и она филозофска.

А та повест вели, како су Хелени све друге називали варварима, „муцавцима“, јер нису дорасли дубинама њима тако драгог логоса. Логос као најуниверзалнија категорија спаја и везује ум и говор, истинитост и стварност. Од тада мишљење западног човека почива на потреби сазнања и исказивања истине. Но, од кад је света, невоље око истине и њеног говорења нису нестале. Сетите се само Сократа који је пре желео да умре него да одустане од разговора и пропитивања.

Мудри мајеутичар је знао да права реч злата вреди и да ће на тасу она увек превагнути. Истина тражи уверење, слободан дух и неподмитљив морал. Тражи личност која је данас нестала у расутом и немоћном субјекту, па му се ни лице не да видети. Но, како су удобност и лагодност увек биле на цени, човечији језик је постао „попустљив и на квар хватљив“. Разним техникама вичан, иначе глагољиви створ, савладао је вештину ћутања, да држи језик за зубима и кад треба и не треба.

Изгледа да смо преценили захтев да говор треба да одражава истину, јер, ако је веровати Ничеу, за њу нисмо ни створени. Наш разум је варљив, а моћна жеља/воља лукаво придаје углед истини. Заблуда нам је примеренија. Док истина захтева да се спознајемо као ограничена бића, заблуда, како каже Гете, „ласка да смо неограничени“.

Говор кроји стварност по својој мери. Штавише, способан је да се појави уместо ње. Да створи привид да оно што именује заиста и постоји. Зар ласкаве, медне речи не преображавају оног коме су упућене? Зар погана и клеветничка реч не изобличава стварност? Зар демагози не говоре много, а ништа не казују?

Закључујем како нисмо створени да ширимо истину. Да језик производи сопствену реалност. Како он означаје ствари, свет је затворен међу речима, а „границе мог језика су и границе мог света”.

С обзиром да савремени човек сумња у могућност постојања референтне тачке у свету изван језика, стварност је померена у други план. Језици су се уротили против ње.

Још од Вавилона, језик се умножава и поприма најразличитије форме. Електронски, медијски, компјутерски, струковни, субатомски... Човек улаже огромне напоре не би ли овладао тим изобиљем, а смисао је неухватљив, јер значења нестају чим се укажу. Природа је у толикој мери потиснута, да медијске симулације одређују шта је стварно. Планетом круже слике, збацујући стару добру приповест. Живот је постао визуелан, а човек способан само да гледа. Унижена реч ћути, јер нити има ко да је изговори, нити да је чује, а камоли да је осети. Слике су за масу, јер анестезирају и дух и тело. Маса је важна као део капитала и бирачког тела. А реч интелектуалца већ је давно ућуткана или поткупљена. Како је Ниче пророковао, „варвари нису пред вратима, него међу нама”.

Али песничка реч чува облик суште прве речи, оне што „беше у почетку”. Отеловљује је као што је Творац по своме лику саздао човека. Песник је мистик који у тајну језика „уструји” и досегне целину, која је по природи својој несаопштива.

Све створено збори, навешћујући своје присуство – само човек слови, благоглагоља, славослови, кличе, ори, поји, попева, коледа – увезује снопове слова у речи, а речи у мисао, смисао. Одискона биће ума и говора, човек је, каже Аристотел, *zoon logon echon*.

Хајдегер, који се сам дао заварати речима вође (јер пред баналношћу и највећи ум устукне, не верујући да је могућа), обзнањује језик као „кућу бића”. Језик је и дом човеков. Човек се рађа у језику и никада из њега не излази. Језик је његова колевка и гроб. Стога је снага матерњег језика суштинска, коренита, а не непријатељска у односу на другост и различитост. Из куће језика, који је „свима заједнички”, како каже Хераклит, човек открива, утврђује, памти смисао бића, градећи тако и властито сопство.

Само је тако реч – светлост, мера и могућност света мерљивог културом. А до ње се не долази „силаском у језик”, већ узношењем језика до висина са којих се јасно види – „ако језике човјечије и анђeosке говорим, а љубави немам, онда сам као звоно које јечи, или кимвал који звечи”.

У пуном срцу и ћутање говори.

Лука Рангелов

Шеста београдска гимназија Београд
Ментори: проф. Љиљана Маловић Козић
и проф. Олига Рајић

ГАЛЕРИЈА „СПИРАЛА” ПРИБОЈ

Вријеме је неко чудно, неразумљиво ми. У њему нешто што не могу докучити, а питам се да л' сам ја у њему или је оно око мене? У тишини свога мира, паде ми на ум да нешто ријечима сликам, да словима дам боју неизбрисиву и да та слика остане у некој сехари препуној културнога блага. Није лако насликати, портретисати нешто што је много вриједно, ма јок материјално! Нешто изнад тога, неописиво, духовно. Е, то духовно нема цијену. Та вриједност, настала прије двадесетак година, не стари, а расте, богати се све самим бисерјем, драгуљима овоземаљским, што чини овај свијет љепшим, узвишенијим, срећнијим. Како насликати, описати ту ризницу у којој се ризнице ђердани нанизаним именима врхунских мајстора ликовне уметности, књижевности, науке, музике...

Тај мали град на обали најљепше европске ријеке коју опјеваше многи пјесници, некада, у неким временима, поносио се својим становницима из цијеле Југославије, свих различитости нација и култура, поносио се својим културним ствараоцима... Култура, ех?

И онда она згасну. Спусти се завјеса, засвираше друге музике. Но та музика и те пјесме „помогоше“ човјеку који такође дође у тај градић, да своје знање преноси ђацима, да тражи спас од тих свирача и халахушкара, пролазећи сваки дан кроз неки непримјеђени простор или, како стручно кажу, аулу. Снагом свог већ изграђеног имена и сликарским осјећајем за љепоту, он отргну тај простор и даде му другу намјену и име. Од њега створи ризницу која убрзо постаде толико интересантна и занимљива, па се почеше појављивати многе личности, многа имена од пера, од киста, од науке и почеше ризничити своје стваралаштво и богатити прибојску, а и балканску културну баштину. Роди се „Спирала“. Чудно име? Али ИМЕ!

И баш тај оснивач и кум и градитељ, изнад свега Човјек, умјетник, постави портале, паное да се на њих „окаче“ дјела највећих мајстора сликарства, да се поред тих дјела чују и стихови и приче и дјечија поезија познатих писаца, а и оних који тек долазе, јер је „Спирала“ широм раскрылила своја врата и од срца пожељела добродошлицу култури. Да, КУЛТУРИ!

У то худо доба, па и ово јучерашње, кад однекуд надођоше „умјетници“ неке друге, неке „нове културне сорте“, кад се све поче извртати, превртати наопачке, кад се смисао поче претварати у бесмисао, „Спирала“ не даде да је поклопи та загађеност и да је та шаторска

халабука савлада, већ са својим еминентним личностима које чине њено језгро у смислу програмског савјета, одби све те нападе шунда, кича глупости... Тај антивирус се зове Знање и Звање. Ентузијазам. Није „Спиралу“ ни беспарица сломила, иако је власт радије намјенске паре за културу дијелила тим шаторским културним ствараоцима, да би се наслађивали у свом јадовању. Чудан вакал чудних људских карикатура!

Више од петнаест година припада ми част да као представник појединих грађанских удружења за културу, као уредник Исламског културног центра Санџака, а сада предсједник НВО за науку, културу и умјетност Бошњака „Диванхана“ врло често боравим у том храму образовања и културе, представљајући многа знана имена сликара, за које се „отимају“ многе европске галерије. Зашто? Зато, јер та спирална галерија има нешто чудно. Има душу, има посебну неку топлину, јер је једноставна, јер некако другачије блиста у свим тим бојама и нујним и рујним, у свем том цвијећу, бистрини потока и мора, у романтизму, експресионизму, у оловци, у цртежу и свим ликовним изразима врхунских мајстора што обиљежише њену културну стаменост. Е баш ту, ја обиљежих својих пола вијека културног стварања, а заобиђох моје Пријепоље... То се не пише, нити описује, то се само једном доживљава! То су ми и потврдили многи еминентни писци који се радо одазивају и траже да се представе овдје, у „Спирали“, а сретао сам их на књижевним вечерима и на сајму књига који је ријетка културна манифестација о којој се само похвално говори. И док живим, долазићу у „Спиралу“ и због књиге и због човјека који заслужује моје дубоко поштовање, а који је утабао тако дубок траг у свом трагању за трајањем да, што би у мом крају рекли, његово име се стојећи помиње.

Драган Нешић, човјек, грађанин, посебна је прича, ма каква прича, посебна књига која нема цијене! Што сам заволио овог човјека, умјетника, научника, физичара? Зато што нас поред умјетности веже и жеља да помажемо младим људима, да им се цвијет младости расцвјета, упућујући их у науку и умјетност, јер ово што Драган ради је мисионарски посао. И успјева у тој својој научној и културној мисији, повезујући као стамена ћуприја и обале и људе и континенте и све овоземаљске људске различитости, баштинећи и свјетску културу. О њему и његовом дјелу које се исписује у стотинама групних изложби као и у десетинама самосталних, ако Бог да – други пут. О његовом дјелу у стотинама дужних метара мајсторски осликаних платана, картона и папира, кутија од „манч мелоа“... Како писати о џезу и његовим свирачима, а не поменути човјека без кога би музика била осиромашена? Џез и џезисти су Драганова нова сликарска пропусница, сертификат, отоврени су му сви сценски простори, тако да у једном дану са својим џезом наступа у неколико

београдских и новосадских концертних галерија, излажући непресушиви репертоар у црно-бијелом широком потезу уз префињену танку али јаку нит која повезује слику и пјесму. „Сав тај цез“ је и за ухо и за око, јер маестро Нешић то душом интерпретира, а ми шутимо и слутимо како су те слике испуњене љубављу умјетника свирача-сликара, Драгана Нешића, рођеног у Крушевцу, професора физике, чији су ђаци постали познати свјетски научници, умјетници, спортисти љекари... који се радо сјећају свога профана. Путем умјетности кренуо је и његов син, Јаков, који је већ закорачио, баш како треба, снажно, чврсто и већ заслужио епитет младог мајстора. Можда ћу неком другом приликом, ако буде здравља, довршити овај започети портрет Драгана Нешића, али бих ово своје писање привео крају, наглашавајући уважена и високоцијењена имена која су с њим одржала име и звање ове галерије која се налази на списку познатих галерија у Србији. То су:

Проф. др Никола Вукосављевић, проф. др Александар Јерков, проф. др Обрад Јовановић; мултимедијални умјетници: Добрица Камперелић, Мирољуб Филиповић Филимир...

На групним или самосталним изложбама излагали су Кум Нам Баик, проф. Схозо Симамото, са својом познатом свјетском групом, Ау Реу Џонсон, оснивач Њујоршке дописне школе, проф. др Милета Продановић, Раша Тодосијевић, Нивес Кавурић Куртовић, Фило Филиповић, Стане Јагодић, проф. др академик Фехим Хусковић, проф. др Етхем Бајмак...

На књижевним манифестацијама, промоцијама и предавањима учествовали су проф. др Александар Јерков, Владимир Меденица, проф. др Милан Ђирковић, проф. др Никола Страјнић, проф. др Оливер Суботић Ђакон... Нек ми други не замјере, пошто сам сигурно неког испустио са цијењеног списка.

И да за сада спустим оловку, да прикупим још овоземаљске љепоте коју нам дочаравају „Спирала“ и њен руководилац, па да у скорије вријеме довршим започето сликање недовршеног портрета умјетника. Драгана Нешића из „Спирале“.

Уз мирисе бехарли грана и јоргована, 2015. записа:

Меша Брничанин
Академски сликар и пјесник
Пријеполје

ОЛИМПИЈСКИ СПОРТИСТИ-МАШИНЕ

Британски тркач на најкраћим деоницама, Двејн Чејмберс, незасито је гутао свакојаке хемикалије: две врсте анаболичких стероида за отклањање умора, три врсте хормона – еритропоетин (ЕПО) за подстицање стварања црвених крвних зрнаца, лиотрионин (тироидни) за стишавање тромости и хормон раста за убрзавање опорављања – и лек против поспаности (модафинил) који одржава будност и појачава телесни одзив. Човек-апотека, помислили сте – и нисте погрешили! Али то је једна од безброј прича, углавном с тужним и несрећним крајем. Да ли се у срцу обновљеног олимпијског покрета (1896) нехотице учаурила клица будућег спортисте-натчовека?

Брже, више, јаче (*citius, altius, fortius*)! Данашња надметања подсећају на показне лабораторијске вежбе, у којима се научни умови утркују да помакну границе напрезања и људског тела и људске душе. Куда то води? Још је славни антички лекар Гален препоручио да се једу лековите траве, печурке и тестиси. Свеспортска „трка у наоружању“ одавно се ушуњала у сва вежбалишта и на сва борилишта. Сиренском зову с постоља за медаље мало ко може да одоли. Шта се најчешће (пред)узима?

За јачину, највише анаболички стероиди које стручњаци постепено преиначују да на медицинским проверама остану неоткривени. У оптицају их је око 2.000. Речена једињења, у суштини, опонашају тестестерон (мушки полни хормон) у организму, поспешујући бујање мишићног ткива. Када се удруже с напорним вежбањем, чак за 38 одсто увећају снагу мушкарца (жена и више).

Следећи је људски хормон раста који повисује износ чиниоца раста (ИГФ1), сличног протеину инсулину. И он подстиче умножавање мишићних влакана, иако се znalци препиру око питања да ли истовремено појачава и снагу. Једно једино испитивање на добровољцима који се не такмиче забележило је побољшање брзине од четри одсто на најкраћим стазама. Али на 50 метара у базену или 100 метара на стадиону, то није занемарљиво. Зар нашем Милораду Чавићу у Пекингу 2008. прво место није измакло за стотинку секунде?

У надметањима у којима је снага мање важна од издржљивости, видан напредак постиже се крвним допингом, чији је циљ да намножи црвена зрнца задужена за разношење кисеоника. Изводи се на два начина: убризгавањем свеже (освежене) крви (сетите се ненадмашног

фиксног полицајца Ласе Вирена) или узимањем еритропоетина.

Уобичајена човекова издржљивост је у једном истраживању увећана за чак 34 посто, а у другом су учесници трчали осам километра дуже на покретној траци, и то 44 секунде брже него раније. Не тако давно објављени научни чланак проф. др Маркса Гасмана и сарадника са Универзитета Цирих (Швајцарска), обелоданио је да поменути хормон (ЕПО) делује и на мозак, побуђујући жељу за вежбањем!

Поједини нови лекови могу очас да се злоупотребе: на пример, цела збрка намењена лечењу мишићне дистрофије и сродних поремећаја, зато што спречава испољавање миостатина, протеина који надзире раст мишића. Слично је са онима за анемију и бубрежне болести (тзв. НИФ стабилизатори) који се користе да покрену гене на стварање црвених крвних ћелија, укључујући еритропоетин. Шта бисте тек казали за лепезу једињења осмишљених да избистре мисли уморних!

Не заборавите ни разноврсне датотке исхрани које спортисти немилице гутају, јер то није противзаконито: веома омиљени креатин потпомаже лучење молекула преносилаца енергије (АТП) у току тренинга. Енергетски бољитак износи осам процената. А сок од цвекле? Истраживачи са Универзитета Есекс (Велика Британија) уочили су да нитрат подиже количину нитратоксида у телу олакшавајући мишићима да делотворније користе кисеоник. Пливачи су за 11 одсто повећали удисање ваздуха смањујући укупан број удисаја са кратким раздаљинама.

Употреба пилула за снажење има, свакако, своју тамну страну. Анаболички стероиди изазивају висок крвни притисак, задебљање срчаних залистака, опадање плодности и нагона за размножавањем и маљавост код жена, а смањивање тестиса код мушкараца. С увећањем броја црвених знаца крв се згрушњава, због чега расте вероватноћа да се доживи срчани удар.

Али врхунски спортисти се разликују од обичних људи, најмање у томе што су већином наследно предодређени за теже напоре. Протеклих десетак година генетски допинг – побољшање психофизичких одлика додавањем или мењањем гена – постао је предмет оговарања изван свлачионица. У оптицају је мноштво пожељних захвата. Раних шездесетих прошлог века фински тркач на смучкама, Еро Мантијаранта, освојио је три златне колајне захваљујући неочекиваној промени (мутација) која га је обдарила с више пријемника (рецептора) за еритропоетин него што је уобичајено. Без икаквог спољашњег уплива научника, његов организам је сам од себе стварао вишак црвених зрнаца.

Сетите се диновског одојчета из 2004. чије је тело личило на маленог снагатора. Ген за слање порука анготензину, претварајућем ензиму, одликовао се једним одступањем које је оснажило издржљи-

ОГЛЕДАЛО

вост, повећавајући испоруку кисеоника ћелијама и густину капилара, и још неким изменама што се повезују с порастом мишића и снаге. Најновији продори у лечењу генима једног дана учиниће изводљивим побољшање ДНК код сваког спортисте.

На Универзитету Пенсилванија у Филаделфији опитном мишу су убацили ген за прекомерно лучење хормона раста, због чега му се мишићна снага повећала за 14 одсто. Усхићени новинари назвали су га „моћним мишем“. Други истраживачи су укључивали и искључивали поједине гене давањем лекова: у Салковом институту у Ла Џоли користили су лекарију тајанственог имена GW1516 да убрза грчење мишића. Натерали су споротрзајућа да се понашају као брзотрзајућа влакна. У саједству с вежбама, миш је постао издржљивији за невероватних 70 процената! Немојте се изненадити ако ускоро чујете да је маленог глодара у научним лабораторијама истиснуо човек.

Ни ту није крај будућим искушењима: хируршки захвати и, напослетку, високотехнолошка усавршења исто тако воде до највиших победничких степеница. Бацачи у бејзболу којима је оштећени лигамент лакта замењен ткивом из тетиве потколенице или подлактице изјавили су након пресађивања да имају јачи избачај. Замена целих зглобова није, за сада, најсрећнији избор, због тога што механички састојци не одговарају у потпуности природним. Али усавршавањем вештачке коже, тетива и других делова, све постаје изводљиво. Зар Јужноафриканац Оскар Писторијус није у Лондону 2012. трчао на својеврсним металним смучкама које су му прикачене на колена? Да ли сте икада помислили на пливаче с прстима на ногама и рукама између којих је уметнута вештачка кожаца, баш као код жабе? А тек на обећања и очекивања која напосто окрилате с помињањем нанотехнологије?

Завиримо ли у неколико наилазећих деценија, удови одгајени у лабораторијама одмениће природне. С таквим додацима појавиће се спортисти-машине, налик данашњим тркачким аутомобилима. Хоће ли олимпијски оци на почетку то забранити, а доцније дозволити?

Станко Стојиљковић

Новинар „Политике“ и публициста
(из књиге *Чудесна наука*,
Школски сервис *Гајић*, Београд 2013)

*Potpuna podrška
za računare i mrežu*

www.kio.rs

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ТЕМА VIII

ФОРМА – ПРЕДМЕТ ДУХОВНОГ ИНТЕРЕСА

Даница Милановић, *Хвала ти на свему*
(Трећа награда – кратки филм)
Пожаревачка гимназија, Пожаревац
Ментор: проф. Катарина Вукашиновић

Јудит Берец, *Под окриљем ноћи*
(Трећа награда – кратки филм)
Гимназија „Болаи“, Сента
Ментор: проф. Габор Међери

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

РЕЧНИК РЕЛИГИЈСКИХ ПОЈМОВА

ВЕНЧАЊЕ, обред склапања брака за који постоји посебан церемонијал у свакој религијској заједници. Код Јевреја веридба је трајала и трајала до годину дана, након чега би се уговарао дан венчања, мираз, број гостију и колику ће свадба имати цену. Рабин би младенце уводио под хупу или су кум и кума придржавали младожењин талит. Кад би младенци рекли да добровољно ступају у брак, рабин би давао младожењи прстен везан марамицом (на њему би писало име жене и чија је жена), који би младожења стављао на младин кажипрст (кад кажипрстом неком нешто показује да се види да је удата). Након тога читају се обавезе младожење према жени, следи молитва и испијање вина у знак склопљеног брака. По прописима јеврејске религије, необрезан мушкарац не може да склопи брак у синагоги. У случају развода брака, жена не може да се понова уда деведесет и два дана. Код православних црквено венчање најављује се три недеље раније, да би могле да се изнесу евентуалне препреке за склапање таквог брака. Младенци за венчање у цркву долазе са два сведока који све време

церемонијала држе запаљене свеће. Најпре се обави молитва, а свештеник даје поуку млади. Сличан се церемонијал, уз присуство кумова, обавља код католика. Кумови ставе прстење на послужавник, а онда их младенци даривају једно другом. Венчање се завршава свештениковом молитвом. И код венчања по исламским прописима морају да буду присутна два кума (ако су мушкарци, или један кум мушкарац, други две жене). Венчање обавља верско-просветни референт у одбору Исламске заједнице. Он најпре провери да ли младенци познају темељне основе ислама и укаже им на међусобне дужности и права у браку. Младожења мора млади да да свадбени дар, што је Кураном одређено. Након тога следи молитва. Младенци три пута понове жељу да ступе у брак, а церемонијал се завршава молитвом за брачну срећу.

ВИДОВАН, празник у част хришћанског свеца Вида, заштитника очињег вида. То је било и словенско божанство светлости и славило се у време кад су дани били најдужи. Срби су га славили и пре Косовске битке (28. VI) као дан древног

словенског бога Вида. Од Ковске битке (1389), у којој је погинуо кнез Лазар, Срби тај дан обележавају као празник мучеништва за веру, мада је у календар унесен тек 1892. године.

КАНДИЛО (лат.), повећа посуда у којој гори фитиљ у уљу. Ставља се пред иконе Богородице и светаца.

КАТОЛИЧАНСТВО (грч.), један од најраспрострањенијих праваца у хришћанству. И по бројности следбеника и по организацијској структури, по хијерархији и развијеној теологији, то је једна од најорганизованијих религијских заједница. Католици су, на основу заједничке вере и истога начина њеног испољавања, окупљени у Католичку цркву која надилази националне границе и обухвата различите народе. Врховни поглавар католичанства је папа и његово седиште у Ватикану. Највише следбеника има у Јужној Америци, мада му је центар у Европи. Укупно им припада 17,47% светског становништва. Од држава, Малта има највећи постотак становника католика – 98%.

ПРАВОСЛАВЉЕ (грч.), један од четири правца у хришћанству, посебно се развио после раскола (1054. г.) на западну и источну ортодоксну, православну или правоверну Цркву. Распрострањено је, углавном, на подручју Балкана, југоисточне и источне Европе. У православљу

нема јединствене организације као код Католичке цркве, већ су све заједнице организоване као самосталне, аутокефалне црквене заједнице. Цариградском патријарху само припада првенство почасту у односу на остале патријархе. Разлике у обредима, језику, менталитету, црквеној дисциплини, догми, тежња за приматом, све су то разлози који су довели до раскола 1054. године. Признају седам светских сакрамената. Крштење обављају потапањем у воду и повезано је с обредом миропомазања које се обавља одмах након крштења. Причешћују се, за разлику од католика, хлебом (који је квасан) и вином. Православни не верују у чистиштиште, примат папе, као ни у његову незаблудивост у питањима вере и морала. Код католичких свештеника обавезан је целибат за све свештенике, док је у православљу задржан само за калуђере. Истина, кандидат за свештеника се мора оженити пре заређења и не може се женити у свештеничком звању. Седам сакрамената православни називају тајнама. Имају развијен култ икона. Православне цркве називају се још и ортодоксним. Халкедонски сабор је, двадесет осмим каноном, одредио да се границе црквеног подручја морају подударити с државном границом. На том начелу су и организоване православне цркве. Почетком XXI века припадало му је 5,65% светског становништва.

ПРОТЕСТАНТИЗМ (лат.), низ заједница за које се у многим земљама неоправдано усталио назив „следба“. Назив су добили по протесту за верску толеранцију и право човека да Богу служи по својој савести. Реч је о протесту који су реформатори уложили против закључака католичких сталежа усвојених на сабору 1529. године. Настанак протестантског учења везан је углавном за XVI век и период реформације. Реформација је била резултат идеологије грађанства и грађанске класе, која је сматрала да се хришћанство и његово учење морају реформисати. Под овај појам подводимо све религијске заједнице настале на Западу одвајањем од Католичке цркве или расцепом у оквиру њих самих. Припаднике тих заједница називамо протестантима, а њихово учење протестантизам. Као темељни извор учења узимају Библију, који су преводили на народне језике и дистрибуирали, а негирају остале религијске ауторитете. Верују да је спас могућ путем личне вере и да не зависи од учешћа у црквеном животу. Укинули су председничку улогу свештеника између Бога и људи. Од сакрамената углавном признају крштење и еухаристију. Значајно су упростили култ, одбацили поштовање светаца, анђеле, иконе, редовништво, локалне цркве су, у начелу, самосталне. Посебно придају важност Новом завету и појединим је-

ванђељима, па их још називају и „јеванђелским хришћанством“. Већ средином XV века протестантизам је имао следбенике у Немачкој, Швајцарској, Енглеској, Шведској, Данској, Норвешкој, Француској, Холандији, Белгији, Чешкој итд. Касније ће се протестантске религијске заједнице раздвојити у много праваца. Почетком XXI века окупљао је око 5,56% светске популације.

САВА НЕМАЊИЋ (1174–1235), први архиепископ Српске православне цркве. Боравио на Атосу, где се закаљуђерио и, уз очеву помоћ, подигао манастир Хиландар. Саградио је и манастир Жичу. Он је у Никеји од цара Теодора I Ласкариса и патријарха Манојла I Харитопула добио одобрење за стварање самосталне српске цркве. Од 1219. Сава је био први архиепископ те цркве са седиштем у Жичи. Проглашен је за свеца, а 27. јануар се слави као дан у његову част. На Врачару у Београду, где су Турци спалили његове мошти, подигнут је храм у његову част.

СУНИЗАМ (ар.), главни правац у исламу који прихвата и суну као извор вере. Припада му око 83% свих припадника ислама у свету. Не признају непогрешивост имама. Сматрају да је Мухамедово учење дефинитивно завршено за његовог живота и да му се нема шта додати, већ га треба искрено следити и тумачити. Сунитском правцу при-

падају углавном Арапи, муслимани у Африци и становници западног дела исламског света. Лојални су заједници и њеној традицији. Верују да потичу од калифа Османа, за разлику од шиита који, по предању, потичу од калифа Алије. Припадници ислама у Босни и Херцеговини и на Балкану припадају овом правцу.

ШИИТИ (ар.), правац у исламу настао у VII веку. Истичу и прихватају харизматичну заједницу и харизматичног вођу. Следбеници су му развили култ четвртог калифе Алије, Мухамедовог зета, по њиховом веровању, јединог правог Мухамедовог наследника. Наиме, шиити верују да је Посланик Мухамед њега именовао за наследника (односно за калифу). Њега и његовог сина Алију 661. године убили су противници династије Омајиди. Верују у дванаест имама, од којих је последњи живео у IX веку. Верују да је последњи имамам Махди нестао 878. године и да ће се поново појавити пред судњи дан, истребити невернике, покорити све народе и обратити их у ислам. Основна начела на којима се заснива шиитско учење су: тавхид (веровање у Божје јединство), нухуват (посланство), меад (проживљавање, живот

после смрти), имамаат (веровање у имама као Мухамедове наследнике); адл (божанска права). У трима начелима (Божје јединство, посланство и живот после смрти) слажу се сунити и шиити. У друга два се разликују. Шиити признају светост Курана, Мухамедово посланство и традиционалне исламске обреде. Не признају суну – „предање“. Обреди су им идентични са сунитским. Обављају праксу ходочашћа и на гробове имама. Највише следбеника имају у Ирану (припада му 89% становништва), Азербејџану (93,4% становништва су муслимани), деловима Ирака (97% становника су муслимани, од тога 60-65% шиити), Пакистану (97% становника су муслимани, од тога 20% шиити), Кувајту, потом у Либану, Сирији, Јордану, Саудијској Арабији, Бахреину, Оману, Авганистану, Таџикистану и неким другим земљама. Чине око 16% следбеника ислама. Алијин гроб у Неџафу (Ирак) и Крбела као место погибије Хусеина места су шиитског ходочашћа.

ШОФАР (хебр.), дувачки инструмент, овнујски рог, који се употребљава у синагогама пред велике празнике, а особито на дан Рош (х)ашане и на завршној служби за празник Јом кипур.

Др Иван Цвитковић

(Из Речника религијских појмова
Прометеј, Нови Сад, 2009)

КАДА ПОРАЗ ЗНАЧИ СРЕЋУ

А има и припрема да су историјска збивања праћена последицама које нису очекиване, да су чак добиле и обратно значење. Благодети мира после Другог светског рата уживају највише они који су рат изгубили: Немачка и Јапан. Када је у енглеском парламенту вођена дебата о нужности припремања за случај да дође до новог рата, један посланик је добацио: „Али да пазимо да не добијемо и трећи светски рат!“ Заорило се бурно одобравање. Енглези су после добијеног првог светског рата изгубили многе колоније, а после другог – целу империју.

Пре 45 година прослављало се искрцавање армаде западних савезника у Нормандији, што се сматра за највећи подухват те врсте у историји ратова. Инвазија је успела, и то је несумњиво убрзало ратну победу, бар на западној страни. Али да није успела? У дискусијама које су приликом прославе вођене указивано је и на ту могућност. Шта би било тада? По општем мишљењу, стручњака нов подухват искрцавања тако циновских размера за дуго и дуго време не би уопште долазио у обзир. Европа би остала затворена западним савезницима, а отворена источним. То је један амерички дипломата овако формулисао: „Руси би нас чекали на Рајни“. Да не би дочекали, Американци су и по изјавама неких званичних фактора имали у глави једну мисао. Атомска бомба није више била тајна за Американце. Рувелт је њу такоређи већ имао у рукама. Они који су изблиза познавали тадашњег председника отворено су изјављивали да се он не би устручавао да за њом посегне, ништа мање него Труман две године доцније. Келн или Минхен били би претече Хиросиме. Карактеристично је зато да ли су успех савезничке инвазије поздравили приликом прославе и неки истакнути западнонемачки политичари. Да је инвазија тада пропала ако зна шта би остало од Немачке.

А има сведока који знају да је Рувелт био спреман и после инвазије да атомску бомбу баци на Немачку, како би натерао Хитлера на капитулацију. То је и мишљење пуковника Пола Тибита, коме је поверено да у највећој тајни опреми екипу за бацање атомске бомбе на Немачку и Јапан. Он каже да је у почетку имао више у виду Немачку него Јапан. Међутим, Хитлер је сам себи судио и Немачка

ОГЛЕДАЛО

капитулирала 20 дана пре дефинитивно успеле пробе атомске бомбе. Оно што је можда било намењено Немачкој, снашло је Јапан.

Да је било што није било, много шта не би било као што је било.

Или, вратимо се опет атентату на Хитлера. Да је Хитлер тада погинуо, генерали би наставили рат и изгубили га. Јер, било је наивно веровање неки од њих да би се савезници кришом једни од других упустили у пактирање са генералима. До безусловне капитулације дошло би неизоставно. Само би онда она имала другачији ефекат. Многи Немци веровали би или би волели да верују да би крај рата био другачији да фирер није био жртва атентата.

На пример, пораз у првом светском рату правдан је у Немачкој после рата фамом о „ножу у леђа“. Није тобож рат изгубила Немачка армија, већ немачки демократи који су из позадине саботирали успешно вођење рата. Та фама уништила је Вајмарску републику и немачку демократију произишлу из тог пораза. Да је Хитлер био жртва атентата, фама о „ножу у леђа“ лебдела би после рата сигурно опет на уснама нацистички настројених Немаца и имала можда исто тако фаталне последице по немачку демократију произашлу из пораза у Другом светском рату. Њу је могао да уништи једино Хитлер, уништивши самог себе, што је он и учинио захваљујући томе што је две године раније у покушају атентата остао жив.

Предраг Милојевић

(Из књиге *Кажем ја себи: антибиографија*
Прометеј, Београд, 1991)

ЗАДОВОЉСТВО У ТЕКСТУ И ЗАДОВОЉСТВО У СЛИКАЊУ

Замисао „задовољства у тексту“ увео је Ролан Барт да би указао на свет „свет од језика“ чије брујање ослушкује, подражава и приказује кроз полижанровске текстуалне форме. Замисао „задовољства у тексту“ је искорак из пронаучне структуриалистичке семиотичке и семиолошке расправе о природе у књижевног текста и текста културе у постструктуралистички продуктивни текст који даје право гласа како рационалности тако и субјективној еротичи писма. Структуралистички текст аутора оставља у повлашћеном положају „објективног научника“ који је изван њега. Постструктуралистички тест укида привилегије писца и читаоца суочавајући их са радом жеље, субјективности и задовољства: „Текст који пишете мора да ми да доказа да ме жели“.

Текст не објашњава и не интерпретира, већ заводи. Задовољство, завођење и еротизам писања приказују текст као привид (алегорију) тела.

Сликаство француских структуралистичких и постструктуралистичких сликара и теоретичара Марка Девада и Луја Кана открива у потезу, гесту и трагу боје рад шеље и задовољство у сликању. Слика постаје алегорија „еротског тела“ које под сликаревим додиром постаје важно „од“ боје (термини имају психоаналистичку „сексуалну“ конотацију). Девад записује: „Сликаство одражава управо тај гест урањања и буњања боје и у боји, оно је непрестана инвенција чији је ужитак везан за изненађење, које је наслада везана за новост“. Сликари трансавангарде, анахронизма и неоекспресионизма развијају „задовољство у сликању“ разумевајући га као повратак чулности (повлашћености сликара) наспрам минималистичке и концептуалистичке интелектуалне и езотеричне језичке игре око уметности.

ОГЛЕДАЛО

ЛИТЕРАТУРА

- Ролан Барт, Задовољство у тексту, Градина, Ниш, 1975.
 - „Ера постмодернизма – уметност осамдесетих“, *Поља* бр. 289, Нови Сад, 1983.
 - Марк Деваде, Француско сликарство 1960–1985, МСУ, Београд, 1985.
 - Марк Деваде „Сликарство...изближе“, *Ментални простор* бр. 4, Београд, 1987.
-

Мишко Шуваковић

(Из књиге *Постмодерна*,
Народна књига Београд 1995)

УНУТАРЊА, ВАЊСКА И ТРАНСЦЕНДЕНТНА ФОРМА

4. „Унутарња форма“, „форма“ као „прооформљеност“. Овдје имамо, без сумње, посла с једним филозофским појмом форме који има додира и с Аристотеловим - о којем ћемо посебно говорити. Nikolai Hartmann тај појам најбоље изражава њемачким термином „Durchgeformtheit“: он значи да је једно дјело, не само умјетничко, уједно израђено до најфинијих потанкости и уједино да су у њему сви ти детаљи чврсто повезани и функционални у односу према цјелини, да творе, како би музичари рекли, „сузвучје“. Та је „прооформљеност“ исто што и перфекција, довршеност у којој често формални захвати одређују квалитету и карактер творевине: она не оставља мјеста никаквој празнини нити могућности да један детаљ или елемент не ступи у релацију са другим. Зато таква форма унутрашње одређује како да једна ствар буде оно што она јест, чини је таквом да се приближава идеалу, идеалном виду једног појма. За естетичка истраживања тај појам форме од слине је важности. На њега је мислио Родин, према овом цитату из недостижне Рилкеове студије: „Подигне гљиву раздраган, показује је госпођи Родин, која, једнако као и он, није пропуштала ове ране шетње: „Гледај“ – говорио је узбуђен – „томе треба само једна ноћ; у једној ноћи све је то настало, све те ламеле. Добар рад. У овом „Добар рад“ лежи појам порооформљености: сво мноштво мунициозно израђених појединости служи једној функцији: расплођивању. У природи, дадако, нема празнина ни сувишних детаља, сва су њена бића „прооформљена“.

5. „Вањска форма“. – За разлику од унутарње, она не одређује есенцију једне ствари, њена промјена не би повлачила за собом и промјену ствари коју обухваћа или на коју се аплицира. Она је интимно не дира и не носи у себи детерминативне косен-

квенције. Најјаснија слика за ту форму је посуда и течност: прва даје другој вањску форму, уоквирује је и задржава у одређеним границама, а те су границе у односу према самој течности вањске у том смислу што се течност не би промјенила у својој квалитети и кад би била преточена у посуду другачијег облика. Иако та форма, за разлику од унутарње, није конструктивна у естетском дојму, који није индиферентан према вањштини и појавности, осветљењима, одсјајима и рефлексима, игра и она велику улогу- у архитектури често и одлучујући. То је форма у овом примјеру прелази камену: „У бујици струјној облик токова низ хрбате прихватајући меко тонове што више долазе и доспевају на њ него што се уза њ аплицирају више путују неголи остају, ту, поред влажне и податне, као гума густе и течне траве, стоји он, камен – свјетао и топао. „Сваки сјај или дах на материји, плотиновски, може дати ову вањску форму, без које је љепота незамислива. То је уједно и

6. „Трансцендентна форма“, уколико и ако она указује на један дух који је овој материји пришао из вана, на којој се одражава, трепери и цакли. Она преко светлости што пада на неко биће или творевину упућује на извор те свјетлости, преко зрака који обузима та бића трансцендира к нечем што је мета та физика, што обично, без оног повлашћеног знака на себи који обиљежава умјетничка дјела, није видљиво и остало би заувјек скривено. Умјетнички потез зна вањској вањској форми дати такве дрхтаје, слутње и путоказе који прелазе оквире бића и одводе платформама по којима је скројен цијели свијет, макрокосмос, али микрокосмос, путање звјезда, али и набори на шкољци у мору. Ова форма што трансцендира к метафизицком, што попут Bachovih фигуралних токова навире према бесконачности, одликује веома ријетка умјетничка дјела, само она највећа.

Др Иван Фохт

(Из књиге *Тајна умјетности*,
Школска књига, Загреб, 1976)

Универзитет у Нишу ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

**АКРЕДИТОВАНИ
СТУДИЈСКИ ПРОГРАМИ:**

**ФИЛОЗОФИЈА
ИСТОРИЈА
СОЦИОЛОГИЈА
ПСИХОЛОГИЈА
ПЕДАГОГИЈА
НОВИНАРСТВО
КОМУНИЦИРАЊЕ
И ОДНОСИ С ЈАВНОШЋУ
СРБИСТИКА
АНГЛИСТИКА
РУСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ
ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**

**УСКРОРО!!
НЕМАЧКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**

Служба за наставу и студентска питања
Централа: (018) 514-312, 514-244
локал 186, 132

ДОДАТНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ
(018) 514-312, локал 105

Филозофски факултет, Ћирила и Методија 2, 18000 Ниш, Република Србија

8.

БЕОКУЛИС

27. 5. - 17. 6.

МАТЕМАТИЧКА
ГИМНАЗИЈА БЕОГРАД

галерија
КУЛОАР
математичка гимназија београд

50
МГ
БЕОГРАД

СТУДИО
УРОБОРОС

Дизајн плаката: Лука Тилингер

БЕОКУЛИС

БЕОГРАДСКИ
КУЛОАРОВ
ЛИКОВНИ ИЗРАЗ
СРЕДЊОШКОЛАЦА
СРБИЈЕ

Математичка гимназија
Краљице Наталије 37
Београд
mg.edu.rs

Директор:

Мр Срђан Огњановић

Уредник БЕОКУЛИС-а

Радивоје Благојевић

Сарадници:

Мирјана Мићић
Мила Коларевић Туцовић
Љиљана Маловић Козић
Олгица Рајић
Јелена Медаковић
Гордана Томашевић

Горан Обрадовић
Бранислав Узелац
Желимир Тројер
Неђо Никачевић
Менсур Поровић
Борис Чистопољски
Жарко Јањић

Дизајн каталога:

Лука Тилингер

Информационо друштво

БЛАГОВЕСТ

Стручни жири

8. БЕОКУЛИС-а

Милан Туцовић,
сликар, председник
Жирија за ликовни рад

Божидар Калезић,
редитељ, председник
Жирија за кратки филм

Саша Марјановић,
сликар, председник
Жирија за фотографију

Радивоје Благојевић,
социолог уметности

УЧЕНИЦИ – АУТОРИ

Ален Дрпљанин
Ана Лукач
Ана Марија Ковачевић
Ана Милановић
Ана Милијевић
Анамарија Пештић
Ангела Станоевска
Андрица Милошевић
Анђела Јовановић
Анђела Радосављевић
Анђелина Миљковић
Ања Кендија
Балша Шћепановић
Бетина Сремко
Бојана Рашић
Василије Батричевић
Вељко Вујовић
Урош Вучетић
Вељко Матовић
Виктор Врбашки
Вук Стругар
Давид Мађар
Данијел Ракић
Даница Милановић
Дарија Радуловић
Делфина Орданоска
Дуња Поповић
Ђорђе Николић
Егон Кеченовић
Емир Храповић
Зерина Ходовић
Зорана Ђукић
Сара Ђуница

Ива Зелић
Милица Јовић
Катарина Сићовић
Марија Михајловић
Викторија Ћосић
Јана Милановић
Милош Јовановић
Танасије Ракић
Исидора Рилак
Матија Јевтић
Оливера Латиновић
Захарија Поргу
Кристина Ристовскиа
Јана Јоноска
Ива Ивановић
Иван Гргуровић
Мила Гавриловска
Ивана Милановић
Кристина Ковачевић
Марина Тановић
Ксенија Мркаић
Марија Каварић
Катарина Мандић
Иван Биљурић
Илић Младен
Иман Џомбић
Исидора Селаковић
Исидора Шћепановић
Ивана Миљанић
Јана Анђић
Јана Радичевић
Јасенко Стојаковић
Јелена Јаковљевић

ОГЛЕДАЛО

Јелена Радусиновић
Јелена Станић
Јована Гоцоска
Нејра Дервановић
Јована Дробњак
Јована Лукић
Анђела Јовановић
Михаило Мијовић
Александар Комарић
Милан Маровић
Анђелина Семић
Јована Ракочевић
Јована Субашић
Јудит Берек
Јулиа Кис
Кемил Бектеши
Хана Брајовић
Кинга Орос
Кристина Бајић
Бојана Бошковић
Кристина Илић
Кристина Краковић
Лазар Димитријевић
Лазар Јанковић
Лазар Јовановић
Маја Вујисић
Маргит Сабо
Марија Јовановић
Марија Секулић
Марина Секулић
Марко Бошковић
Марко Брковић
Марко Ђурић
Марко Максимовић
Марко Поповић
Марта Мартиновић
Марта Шкорић
Матеа Кантурска
Мелоду Лахош
Мила Стојановић
Милена Ђукановић
Милена Павићевић
Милијана Радуловић

Милица Лисичић
Милица Кнежевић
Милица Мугоша
Милица Мушикић
Милица Травица
Милка Марковић
Младен Илић
Нађа Стевановић
Невена Гајић
Невена Ђуричковић
Неда Петрић
Неира Дервановић
Никола Ђонај
Никола Ненезић
Нина Лугоњић
Ноеми Чипак
Норберт Кермеци
Олга Кираљ
Павле Антонијевић
Милош Аруновић
Павловић Лазар
Раде Арсић
Ријад Кљајић
Сава Вељковић
Сандра Пејић
Саша Црквењаш
Селма Храповић
Семин Шкодрић-Новалић
Семир Халиловић
Сергеј Кравцов
Сергеј Сарчевски
Страхиња Илић
Тамара Перовић
Тамара Станковић
Теа Бабић
Теа Теофилова
Теофил Окиљевић
Филип Поповић
Хана Булатовић
Ема Бурназовић
Медина Витешкић
Џавид Берберовић
Шара Хајду

ПРОФЕСОРИ – МЕНТОРИ

Амра Патковић
Ана Новаковић-Аџић
Андреј Андрејевић
Ачаји Ђерди
Борис Пејић
Борис Ђузовић
Борис Чистопољски
Вања Пантић
Весна Дејановић
Весна Дејановић
Владимир Дуковски
Вукан Ломпар
Горан Рецепи
Горан Секулић
Гордана Требјешанин
Давид Карасман
Дејан Богдановић
Драгана Родић
Душанка Ђорђевић
Злата Јованов
Ивана Ђушић
Јелена Илић Пантић
Катарина Вукашиновић
Катарина Јањаћ
Лаура Лимбунгер
Лариса Жигић

Лидија Ивановић
Маја Соле
Марија Ђурић
Марија Попивода
Марија Попивода
Маријана Тодоровић
Марина Турбић Махмутовић
Међери Габор
Милена Калуђеровић Тонић
Милош Цветковић
Миодраг Кутлашић
Мира Топличевић
Мирјана Вучковић
Назифа Сарајлић
Невена Стефановић
Нина Вукчевић
Радивоје Благојевић
Ранко Ковач
Санела Златаревић
Санела Златаревић
Светлана Томић
Сенка Хукић Гламочак
Сенка Хукић Гланочак
Снежана Крстевска
Соња Ардан

ШКОЛЕ 8. БЕОКУЛИС-а

1. Уметничка школа,
Ужице	20. Гимназија <i>Слободан
Шкеровић</i> , Подгорица
2. Гимназија, Прибој	21. Гимназија Цетиње, Цетиње
3. Техничка школа,
Смедерево	22. Школа за дизајн <i>Бојдан
Шуйић</i> , Нови Сад
4. Пожаревачка гимназија,
Пожаревац	23. Гимназија <i>Бољан</i> , Сента
5. Прва крагујевачка
гимназија, Крагујевац	24. Гимназија Бечеј
6. Гимназија, Лесковац	25. Зрењанинска гимназија,
Зрењанин
7. Гимназија, Пирот	26. Гимназија <i>Урош Предић</i> ,
Панчево
8. Средњошколски центар,
Фоча	27. Школа за дизајн, Београд
9. Средњошколски центар,
Сребреница	28. Графичка школа, Београд
10. Средња школа
примијењених умјетности,
Сарајево	29. Хемијско-прехрамбена
технолошка школа, Београд
11. Мјешовита средња школа,
Сребреник	30. ГХМШ <i>Милутић
Миланковић</i> , Београд
12. МСШ <i>Муса Ђазим Ђајић</i> ,
Кладањ	31. Економска школа
<i>Нада Димић</i> , Земун
13. МСШ <i>Хасан Кикић</i> ,
Градачац	32. Прва београдска гимназија,
Београд
14. КШЦ <i>Св. Франђо</i> , Тузла	33. Шеста београдска
гимназија, Београд
15. Грађевинско геодетска
школа, Тузла	34. Седма београдска
гимназија, Београд
16. Гимназија <i>Андрије
Мохоровићића</i> , Ријека	35. Девета гимназија <i>Михаило
Пејровић</i> Алас, Београд
17. Гимназија <i>Орце Николов</i> ,
Скопје	36. Петнаеста београдска
гимназија, Београд
18. СЛШ <i>Петар Лубарда</i> ,
Цетиње	37. Гимназија <i>Свети Сава</i> ,
Београд
19. Гимназија <i>Танасије
Пејајковић</i> , Пљевља	38. Филолошка гимназија,
Београд
	39. Математичка гимназија,
Београд
-

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНО И РЕГИОНАЛНО ПОВЕЗИВАЊЕ

У времену глобалног транскултуралног повезивања и експанзије занимања за културу, трансформисала се уметничка пракса, па је, сходно томе, промењено и схватање саме уметности. На поље уметничког стварања и рецепције ступили су актери из других дисциплина: информатичари, програмери, архитекте, дизајнери, менаџери, теоретичари, психолози, социолози, еколози. Појавиле су се и нове интердисциплинарне уметничке праксе, те облици друштвеног деловања: уметнички активизам или артивизам, уметничка истраживања, арт терапија, пројекти културног туризма, софтвер и техно уметност, државни спектакл, и тако даље.

Међутим – у погледу одрживог развоја нашег друштва и културе – може се рећи да се једно од приоритетних места интердисциплинарног повезивања открива управо у синергији образовања и уметности.

Успешан пример такве врсте повезивања је БЕОКУЛИС – Београдски Кулоаров израз средњошколаца, изложба радова средњошколаца из југоисточне Европе. Будући да је реч о изложби која се реализује на иницијативу Радивоја Благојевића, професора социологије у Математичкој гимназији у Београду, може се говорити о креативном споју природних наука, социологије и уметности. Важно је истаћи да ова изложба не доводи у дијалог само различите дисциплине и приступе уметности, медије и уметничке изразе, него – што је једнако значајно – она окупља ђаке и професоре средњих школа и гимназија из читавог региона: из Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине, Републике Српске, Хрватске и Македоније. Стога БЕОКУЛИС пружа прилику учесницима и публици да се упознају с текућом регионалном продукцијом на предмету ликовног образовања, и на тај начин стекну увид у интересовања и креативне, стваралачке домете оних који ће градити будућност региона.

Међу 756 радова из 50 школа, пристиглих на конкурс 6. БЕОКУЛИС-а Галерије КУЛОАР и Галерије Уроборос, заступљени су бројни медији – од стрипа, цртежа и фотографије, преко видео

ОГЛЕДАЛО

радова и анимираних филмова, до слика и објеката, а присутне су и различите теме и поетике – рецимо, девастација села у савременом друштву, култура младих, народна веровања и обреди, урбани пејзаж, положај мањина. Поред жеље да се представи диверзитет средњошколске уметничке продукције, и када је реч о изразима и када је реч о школама из којих радови долазе, критеријуми за селекцију били су: иновативност, аутентичност и развијеност уметничког концепта. Такав систем одабира радова промовише развој креативности међу средњошколцима и њихово упознавање са савременим токовима у визуелној уметности. На тај начин, БЕОКУЛИС подстиче иновативност и критички дух ученика, те приближава визуелну уметност данашњим средњошколкама и средњошколцима, а будућим наставницима, зубарима, правницима, политичарима, инжењерима, научницима...

У времену економских, идентитетских, моралних и других криза, делује охрабрујуће сазнање да постоје визионарске и прогресивне институције, попут Математичке гимназије, које не само да предњаче у својим областима, него развијају и шире интересовања за маргинализоване области – културу и уметност!

Нина Михаљинац

Докторанткиња на групи

Теорија уметности и медија,

Универзитет уметности у Београду, члан жирија

Текст преузет из каталога 6. БЕОКУЛИС-а

(од 9.5. до 17.6. 2014)

ФИЛМ ЈЕ МОРАЛНО ДЕЛО

„Ја бих филм поставио негде између поезије и музике“, изјавио је велики редитељ, апостол филма, Андреј Тарковски. Песник, Драган Јовановић Данилов, додаје: „Да нема поезије, не би било ни стварности.“ Ништа није тако необјашњиво као стварност. То необјашњиво садржано је у самој суштини уметности и живота. Оно што не разумемо – то је живот. Просто животно искуство не може, у довољној мери, да протумачи и објасни принципе и тајне тог сложеног феномена.

Само уметност, а, пре свих, поезија и музика, могу се донекле приближити тој вулканској енергији необјашњивог. Необјашњиво је царство апсолутне слободе. Како докучити то недокучиво и објаснити то необјашњиво?

„Доћи ће дан када ће сви писати поезију, и у људском говору неће бити речи којих ће се песма одрећи“, певао је Бранко Миљковић. И, изговорене, прве невинне детиње речи, оправдавају ту Миљковићеву тврдњу, јер, у том моменту, када дете проговара, присуствујемо рађању чисте поезије. Прве изговорене дечије речи још миришу на наивне и невинне рајске просторе и слободу. Често се питам да ли ми корачамо уназад, када, из дана у дан, покушавамо, свим силама, да сачувамо то дете у себи, а, пре свега, ту дечију наивност? Бити Мали Принц на својој Малој Планети! Наивност је младост срца, то је, стварање унутрашњих светова који не зависе од спољашњих доказа. Јован Дучић је једним својим стихом открио заблуде и заносну поетику тих унутрашњих светова: „Све што волимо створили смо сами“.

Човек се налази у простору спонтаности, маште, илузија, измишљања и игре, заправо, налази се на стази која га води у самога себе „као у непознато“ док се над његовом главом „распрскавају звезде као метафоре“. Уметност је инфантилна делатност, слична дечијој игри, у којој не може да учествује онај несрећник који робује привиду материјалног и очигледног. Песник Мика Антић таквим се људима обраћао на овај начин: „Марш одавде из нашег сокака када

не знаш да сањаш!“ По томе је игра схваћена као принцип и извор уметничког стваралаштва. Немачки филозоф Фридрих Шилер, који је живео у 18. веку, још тада је тврдио: „Човек је потпун човек само када се игра.“ Говорио је, затим, да се на том принципу игре заснива чаробна творевина, лепе, естетске уметности, као и комплетна „уметност живота“. Игра би требало да гради људска становишта и да доводи у исту раван невиност, доброту, емпатичност, спонтаност, милосрђе и апсолутну слободу. Међутим, нажалост, и у злу, перверзијама и злочину налазимо елементе игре. Све је иманентно игри, од првих дечијих гугутања, до жестоких интонација које су ледиле крв у жилама, по конц-логорима Немачке.

Дивно је било гледати 25 филмова ових младих и мудрих људи, учесника 8. БЕОКУЛИСА, уживати у њиховој игри и слободи, одгонетати њихове метафоре, тумачити њихову метафизику, и дивити се њиховим озбиљним порукама. „Живот је врх, освоји га!“ – једна је од озбиљних порука које су се могла видети у филму. Таквих порука је много.

Уживао сам дружећи се са овим младим „филмацијама“, осећајући како ме њихова игра, младост, снага и таленат шаљу у историју. Но, није ми било криво. Напротив. Њихове креативне игре досезале су до саме суштине уметничког стварања, до царства апсолутних слобода, рушећи све пред собом, посебно оно што смо ми, под фирмом искуства и важећих теорија, поставили као границе професије.

Те границе треба срушити.

Ево још једног цитата, Андреја Тарковског, који је својим филмовима, као и ови млади људи, рушио границе искуствених и важећих теорија, и због тога платио високу цену: „Циљ целокупне уметности“, поручује Тарковски, „јесте да објасни самом уметнику, и онима око њега, оно за шта човек живи, шта је значење његовог постојања... Уметност служи човеку да би се виноу, и уздигао изнад себе... Уметност човеку мора дати нову наду... Филм није професионални, већ морални посао“ – закључује Тарковски.

Није фраза ако кажем да су сви филмови, на овогодишњем Беокулису, заслужили да се истакну и да се награде, али ипак смо неке, због извесних посебних квалитета, издвојили.

Награде:

Мали Клајд и Велики свет, први и други део (анимирани филм) аутора Егона Кеченовића, ученика Гимназије „Боџаи“ из Сенте – **прва награда.**

То је духовит филм о аутентичним сновима малог човека, који уз напор и снажљивост савладава препреке које му стварају моћници из великог света. Долази до циља, и аутентичне среће.

ОГЛЕДАЛО

Он, она оно (играни филм) аутора Сергеја Сарчевског, ученика Гимназије „Орце Николов“ из Скопља – **друга награда.**

Филм говори о трагичном неспоразуму који млад човек има са самим собом.

Хвала на свему (кратки филм) Данице Милановић, ученице Пожаревачке гимназије из Пожаревца – **трећа награда.**

То је филмски запис с племнитом поруком која нас опомиње да смо дужни да поштујемо оне из чијег смо срца ушетали на ову планету.

Под окриљем ноћи (играно-анимирани филм) Јудит Берез, ученице Гимназије „Бољаи“ из Сенте – **трећа награда.**

Филм говори о томе како се у овом несрећном времену све дешава под окриљем ноћи: нестају фабрике, људи и дивне природне оазе.

Похвале:

Вирџуална љубав (анимирани филм) Јоване Субашић, ученице Школе за дизајн, Београд; *Размисли* (играни филм) Давида Мађара, ученика Гимназије „Урош Предић“, Панчево; *Прелепи дани* (анимирани филм) Бетине Сремко, Филмска радионица „Бољаи“ Сента.

Честитке свим учесницима! Чекамо ваша нова остварења!

Божидар Калезић,
редитељ
Београд

ОГЛЕДАЛО

ЗАВОД ЗА
УЏБЕНИКЕ
Кућа знања

Интернет продаја

www.zavod.co.yu

e-mail: prodaja@zavod.co.rs

СЛУЖБЕНИ

ГЛАСНИК

ОГЛЕДАЛО

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

373.5(497.11)

ОГЛЕДАЛО : часопис ученика и професора
средњих школа / главни и одговорни уредник
Радивоје Благојевић. - 2014/2015, бр. 1- . - Београд :
Информационо друштво Благовест, 2015- (Београд :
Службени гласник). - 24 cm

Тромесечно. - Текст на више светских језика.
ISSN 2466-2712 = Огледало (Београд)
COBISS.SR-ID 217496332

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ · ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Филолошки факултет Универзитета у Београду је баштиник образовне и васпитне традиције у изучавању и неговању српског језика, књижевности и културе.

Европски и космополитски факултет на коме се студирају језици, књижевности, културе, лингвистика, општа књижевност и библиотекарство на 30 наставних група.

Студијама се даје лични печат кроз велику изборност предмета.

Стичу се знања, вештине и дипломе које су признате у Европи.

Добро дошли на Филолошки факултет!

